ހު ރިސް ތު
ފި
1
ށުމު ގެ ބަ ހެ
ފެ އް...
1. ރާއް ގެ އިންސާނީ ޙަ އް ޤު ތަކާ ބެ ހޭ ޙާ ތު 2
ޖޭ ލަ ....
2. ކޮ މި ޝަނުގެ މަސަ އްކަ ތްތަ
އް.. 7.......
3. ކޮ މި ޝަނުގެ ޤާނޫނު
.... 11..............
4. ސުނާމީ އާ ގު ޅި ގެން ކު ރެވުނު މަސަ އްކަ 17
ތް..
5. ރައްޔިތުންގެ މަ ޖިލީހު ގެ ޢާއްމު އިންތިޚާބު މޮނިޓަ ރކު ރުން 20.
....
7. ބަ އިނަލްއަ ޤް ވާމީ އިންސާނީ ޙައް ޤު ތަކު ގެ ވަ
ދު ސް.. 25.............
8. ހި އުމަން ރައިޓްސް ބޭސްލައިން ސަ ރވޭ 27
....
9. ބަ އްދަލުވުންތަކާ އި ތަމް ރީނު ޕްރޮގް ރާމް ތަ 28
އް..
31 .10
ބަ އެއް ތަންތަން ބެ ލުމަށް ކު ރި ޒި ޔާރަތްތައް
....
51 .11
ސަ ރުކާ ރުން އެކު ލަވައިލާ ޤާނޫނުތަކާ ބެ ހޭ ގޮ ތުން ދިން ލަ
ފާ..
12.
ސަ ރުކާ ރުގެ ކަ މާބެ ހޭ ރާތްތަކަށް ހުށަހެޅި ކަންތައްތަ 54..
ފަ އް..
13. ކޮ މި ޝަނަށް ހުށަހެޅުނު ޝަކު ވާތަ 63
އް..
65 .14
ބޭ ރުގެ އެހީ
....
15.
ސަ ރުކާ ރުގެ ޚަ ރަ
ދު.. 65..............

`
ފެށުމުގެ ބަހެއް
ކީރިތިވަންތަ މާތްاަله އށް ޙަމްދާއި ޝުކުރުކުރާ ޙާލުގައި، ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސްގެ
ދެވަނަ އަހަރީ ރިޕޯޓު މިނެރެނީއެވެ .
އަޅުގަނޑުމެން ޙަވާލުވެގެން މިތިބަ މުޙިއްމު އަދި ޚާއްސަ މަސައްކަތް އެދެވޭގޮތުގައި މިދިޔަ އަހަރު
ކުރެވިފައިވާ ކަމުގެ ހިތްހަމަޖެހުމެއް ނުލިބެއެވެ. ސަބަބަކީ، ޢާއްމު ރައްޔިތުން ކުރާ ޝަކުވާތަކަށް އެބައިމީހުން
ހިތްހަމަޖެހޭފަދަ ޙައްލެއް ހޯދާދެވިފައި ނުވާތީއެވެ .
ހިއުމަން ރައިޓް ސް ކޮމިޝަނަކީ އެކަހެރިކޮށް މަސައްކަތް ކުރެވޭނެ ތަނެއް ނޫނެވެ. އެ ކޮމިޝަނަށް
އެއްބާރުލުން ލިބެންވާ ފަރާތްތަކުގެ އެއްބާރުލުން ނުލިބޭނަމަ، ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހުންގެ ޙައްޤުތަކާއި، އެފަދަ މީހުން
ބަލަހައްޓާ މީހުންގެ ޙައްޤުތަކާއި އަދި ޢާއްމު ފަރުދުންގެ ޙައްޤުތައް އޮންނާނީ ނިގުޅައިގަނެވިފައެވެ.
އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ހޯދައިދިނުމަށް މަސައްކަތްކުރާ ކޮމިޝަނެއްގެ މަސައްކަތަކީ އެއްވެސް ޤައުމެއްގައި އެހާ
ފަސޭހަ މަސައްކަތަކަށް ނުވެއެވެ. އެންމެ ބޮޑު ސަބަބަކީ އެ ކޮމިޝަނާއި ސަރުކާރާ ދެމެދުގައި އުފެދޭ ޚިޔާލު
ތަފާތުވުމާއި އިޚްލާސްތެރިވުމުގެ މިންގަނޑު ތަފާތު ވުމެވެ .
ދިވެހިރާއްޖެ ކަހަލަ، އެކަކު އަނެކަކު ދަންނަ އެކުވެރި ބަޔަކު އުޅޭ ތަނެއްގައި ރަސްމީގޮތުން ހިނގާ
ކަންތައްތަކަށްވުރެ ނުރަސްމީ ގޮތުން ހިނގާ ކަންތައްތަކުގެ ނުފޫޒާއި ބާރު ގަދާވާގޮތްވެ، ޙައްޤުތަކުގެ މައްސަލަތައް
އުފުލާ ފަރާތްތަކަށް ފިއްތުންތައް ކުރިމަތިވެއެވެ.
އަޅު ގަނޑުމެން މިހާރު މި ތަޖުރިބާކުރަމުން ގެންދަނީ މި ދެން ނެވި ނުރަސްމީ ނުފޫޒުގެ ބާރުގަދަވުމުގެ
ޙާލަތެވެ . ސަރުކާރުގެ އެންމެ މަތީ އިދާރާއިން ރަސްމީ ގޮތުން އަންގަވާ އެންގެވުންތަކަށް ޢަމަލީ ސިފަ ނާންނަ ތަނެވެ .
އެހެންނަމަވެސް، މި ކޮމިޝަން ހަރުދަނާ ޤާނޫނެއްގެ ބިންގަލުގެ މައްޗަށް ހިންދެމިލައި، ކޮމިޝަނުގެ
މެމްބަރުން ހަމަވެ، ކޮމިޝަނުގެ ލަކިޖެހެމުންދާ ދުވެލި ހަލުއިވުމުން، ރައްޔިތުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ހޯދައިދިނުމުގެ
މަސައްކަތް އެދެވޭގޮތެއްގައި ކުރިއަށްދާނެ ކަމުގެ އުއްމީދު ކުރެވެއެވެ.
ރާއްޖެއަކީ، އަބަދުވެސް ވަރަށް އަމާން އޮމާން ހިތްފަސޭހަ ރާއްޖެއެކެވެ. ޤުދުރަތީ ރީތިކަމާ އެއްވަރަށް
މީހުންގެ ހިތްހެޔޮކަމާއި، އެކުވެރިކަމާއި ކޯޅުންތައް މަދު، އަމާން ތަނެކެވެ. މިވެށި އެގޮތުގައި ބޭއްވުމަށްޓަކައި، އަމިއްލަ
އެދުމުން ކޮންމެވެސް މިންވަރެއް އަމަން އަމާންކަމަށް ދޭ ޙިއްސާއެއްގެ ގޮތުން ދޫކޮށްލަމާތޯއެވެ.
މި ލޮބުވެތި ވަޠަންގެ މޫރިތިކަން ދަމަހައްޓަމާތޯއެވެ. އެންމެން އަތުގުޅައިލައިގެންނެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ދަރީންނަށާއި އެ ދަރީންގެ ދަރީންނަށްޓަކައެވެ.
1

1. ރާއްޖޭގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ޙާލަތު
އިންސާނީ ޙައްޤު ތަކަކީ ކޮންމެ އިންސާނަކުވެސް ދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވާ ވަގުތުން ފެށިގެން އޭނާގެ އެންމެ ފަހު ވަގުތާ
ހަމައަށްވެސް ލިބިދޭންޖެހޭ އަސާސީ ޙައްޤުތަކެކެވެ . ކޮންމެ ފަރުދަކީވެސް ކަރާމާތްތެރި ފަރުދަކަށް ވީތީ އިންސާނީ
ޙައްޤުތައް ބިނާވެފައި ވަނީ މިކަރާމާތްތެރިކަން ހިމާޔަތްކުރުމަށްޓަކައެވެ. އިންސާނާއަށް ލިބިދޭންޖެހޭ މިމުޙިއްމު އަސާސީ
ޙައްޤުތަކުން އެއްވެސް މީހަކު މަޙްރޫމް ކުރުމުގެ ޙައްޤެ އް މުޖުތަމަ ޢު ގެ އެއްވެސް ފަރުދަކަށްވެސް، ޖަމާއަތަކަށްވެސް އަދި
ކިއެއްތަ ސަރުކާރަކަށްވެސް ލިބިގެންނެއްނުވެއެވެ. ބައިނަލްއަޤްވާމީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ވާހަކަ، ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި
ދެކެވެންފެށީ ނުވަތަ އެޙައްޤުތަކަށް އަހަންމިއްޔަތު ދެވެންފެށީ ދެވަނަ ބޮޑު ހަނގުރާމައިގައި އެތައް ގައުމުތަކަކަށާއި
އެގައުމުތަކުގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބުނު ބޮޑު ގެއްލުމާއި ހިތާމައިގެ ފަހުންނެވެ.
ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ވަރަށް ފަހަކާ ޖެހެންދެން އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް މާބޮޑު އަހަންމިއްޔަތެއް ދީފައިވާ ގައުމެއް ނޫނެވެ.
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަކީ ދިމިގްރާތީ އުސޫލުތަކުގެ އެންމެ ވަރުގަދަ ބިންގާ ކަމުގައިވީނަމަވެސް، ރާއްޖޭގެ ސަޤާފަތުގައި
އިން ސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ހޭލުންތެރިކަން އަށަގެންފައެއް ނެތެ ވެ . މިކަމުގެ އެންމެ ބޮޑު ސަބަބަކީ ރާއްޖޭގައި މިހާތަނަށް
ހިނގަމުން އައި ސިޔާސީ ނިޒާމަކީ ޙަޤީޤީ ދިމިގްރާތީ އުޞޫލުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާވެފައި އޮތް ނިޒާމަކަށް ނުވު މެވެ .
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިނގަމުން އައި އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް އަހައްމިއްޔަތު ކަމެއް ދެވިފައި ނެތް
އެންމެ ބޮޑު ސަބަބަކީ މިއީ ކަމުގައި ދެންނެވިދާނެއެވެ .
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއި ބެހޭގޮތުން ހޭލުންތެރިކަން ހުރި މިންވަރެއް
ސާފުކުރުމަށްޓަކައި ކޮމިޝަނުން އިސްނަގައިގެން ރާއްޖޭގައި ކުރެވުނު މިބާވަތުގެ ފުރަތަމަ ސަރވޭ ދައްކާގޮތުން ހިއުމަން
ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އެއީ ކޮންތަނެއްކަން އެނގެނީ 40.8% މީހުންނަށެވެ. ކޮމިޝަނާބެހޭ މަޢުލޫމާތު އެންމެ މަދީ
އަންހެނުންގެ ތެރޭގައާއި އަތޮޅުތަކުގެ މީހުންގެ ތެރޭގައެވެ. ކޮމިޝަނާބެހޭ މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ފަރާތްތަކަށްވެސް
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޝަކުވާތަކާއި ގުޅޭގޮތުން ކޮމިޝަނުން ކުރާ މަސައްކަތާބެހޭ މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވަނީ
ހަތަރުބައިކުޅަ އެއްބަޔަށެވެ. ކޮމިޝަނާބެހޭ މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ 90% ބުނިގޮތުގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތައް
ރައްކާތެރިކުރުމަށް ކޮމިޝަނުން އިތުރު މަސައްކަތް ކުރަން ޖެހެއެވެ. އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ތެރެއިން 3 ޙައްޤެއް
ބުނެދޭން އެނގުނީ 27% އަށެވެ. 42% މީހުންނަށް އެއްވެސް އިންސާނީ ޙައްޤެއް ބުނެދޭކަށް ނޭނގުނެވެ. އިންސާނީ
ޙައްޤުތަކެއް އެކުލެވޭ ލިސްޓެއް ދެއްކުމުން އެންމެ މުޙިއްމު އިންސާނީ ޙައްޤުތައްކަމުގައި މީހުން ބުނެފައިވަނީ ރަނގަޅު
ތަޢުލީމާއި ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތައް ލިބުމާއި، ރަނގަޅު ފެންވަރެއްގެ ދިރިއުޅުމެއް ލިބުމާއި، ވާހަކަދެއްކުމާއި ޚިޔާލު
ފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަން ކަމާއި އަދުލުއިންސާފާއި ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުގެ ވާހަކައެވެ. އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންގެ
ޙައްޤުތަކާއި ގުޅޭގޮތުން ސުވާލުކުރުމުން ވަރަށް ގިނަބަޔަކު ޖަވާބުދިންގޮތުގައި ފިރިހެނުންނަށް ލިބޭ ހުރިހާ ޙައްޤެއް
އަންހެނުންނަށްވެސް ލިބިދޭންޖެހޭނެއެވެ.
އދިވެހިރާއްޖެ .ދ ގެ މެމްބަރަކަށްވީ 21 ސެޕްޓެމްބަރ 1965 ގައެވެ. އ .ދ ގެ މެމްބަރަކަށް ވުމަށްޓަކައި އ.ދގެ
ޗާޓަރު ޤަބޫލުކުރިއިރު އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއިބެހޭގޮތުން މެމްބަރު ޤައުމުތަކުގެ ވާޖިބުތަކާމެދު ޗާޓަރުގެ 55 ވަނަ
މާއްދާއާއި 56 ވަނަ މާއްދާގައި ވަރަށް ޞަރީޙަ އިބާރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ރައްޔިތު ންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް
ރައްކައުތެރިކުރުމަށް މެމްބަރު ޤައުމެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އަދާކުރަންޖެހޭ މަސްއޫލިއްޔަތު ދިވެހި ސަރުކާރުން
2

ހަރުދަނާގޮތެއްގައި އަދާކޮށްފައެއް ނެތެވެ. ހަމައެފަދައިން، ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޖަމްޢިއްޔާއަކުން އިންސާނީ
ޙައްޤުތަކާބެހޭގޮތުން މިހާތަނަށް ފާސްކުރެވިފައިވާ އެންމެ މުޙިއްމު ޤަރާރުކަމުގައިވާ "ޔުނިވަރސަލް ޑިކްލަރޭޝަން އޮފް
" "އި "
ހިއުމަން ރައިޓްސް ނުވަތަ ންސާނީ ޙައްޤުތަކު ގެ ޢާއްމު ޤަރާރު ގެ ދަށުން ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ އިންސާނީ
"
ޙައްޤުތައް ރައްކާކޮށްދިނުމަށް އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައްވެސް އަޅައިފައެއް ނެތެވެ. މި ޤަރާރުގައި ބުނެފައިވަނީ ހުރިހާ
އިންސާނުންވެސް ދުނިޔެއަށް އުފަންވަނީމު،މިނިވަންކަ ،ގައި ހަމަހަމަ ޙައްޤުތަކާއެކު، ހަމަހަމަ ދަރަޖައެއްގައި
"
ކަމޭހިތެވިގެންވާ ބައެއްގެ ގޮތުގައެވެ. މިހެން އޮތްނަމަވެސް ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތަކާމެދު ހަރުދަނާ އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް
މިހާތަނަށް އެޅިފައެއް ނުވެއެވެ .
"
ދެހާސްފަސްވަނަ އަހަރު ޖު ލައިމަހުގެ ފަސްވަނަ ދުވަހު އިސްލާމީ ކަންތައްތަކާއިބެހޭ އެންމެ މަތީ މަޖިލީހުން
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއިބެހޭ ޢާއްމު ޤަރާރު " އެއީ ރާއްޖޭގައި ގެންގުޅުން މަނާ އެއްޗެއް ކަމުގައި އިޢުލާންކުރެއްވުން
ވެގެން ދިޔައީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ހުރިހާ އިދާރާތަކަށް ލިބުނު ޝޮކެއް ކަމަކަށް އެކަންޏެއް ނޫނެވެ. ރާއްޖޭގެ
ހިއުމަން ރައިޓް ސް ކޮ މިޝަން އުފެދުނު ފަހުން ކުރެވުނު މަސައްކަތްތަކަށް ލިބުނު ބޮޑު ހީނަރުކަމަކަށްވެސް މެއެވެ . އަދި
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން ދިވެހި ސަރުކާރުން ގެންގުޅުއްވާ ސިޔާސަތާމެދު ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢުގައި ސުވާލު
އުފެދުނު ކަމަކަށްވެސް މެއެވެ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު އަސާސީގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތައް އެއީ ކޮންއެއްޗެއްކަން އެންމެ ފަހަރަކުވެސް ބުނެފައި
ނެތްނަމަވެސް، އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ވަރަށް މުޙިއްމު ބައިތަކެއް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ހިމެނިފައިވެއެވެ. އޭގެތެރޭގައި
މަސައްކަތްކުރުމުގެ ޙައްޤާއި، މީހުންގެ ބުއްދިއަށް ފެންނަ ގޮތްތަކާއި ޚިޔާލުތަ އް ދުލުން ނުވަތަ ގަލަމުން ނުވަތަ
އެނޫންވެސް ގޮތްގޮތުން ފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަމާއި، ސުލްޙަވެރިކަމާއިއެކު މީސްތަކުން އެއްވެ އުޅުމާއި ޖަމާއަތްތަކާއި
ޖަމްޢިއްޔާތައް ހެދުމުގެ މިނިވަންކަމާއި އަދި ވަޒީފާ އަދާކުރާ ކޮންމެ މީހަކަށް ޕެންޝަން ލިބުމުގެ ޙައްޤު ހިމެނެއެވެ .
ނަމަވެސްތަ،މިޙައްޤު އް ލިބުމުގައި ތަފާތު އުނދަގޫތަކާ ދިމާވެފައިވާ ސަބަބަކީ ޤާނޫނުތަ އް އޭގެ ރަނގަޅު ރޫޙުގައި
ތަންފީޒު ނުކުރެވުމެވެ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަންތައްތައް ހަރުދަނާކޮށް ތަރައްޤީކުރުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިސްނަންގަވައިގެން 2020 އާހަމައަށް
ރާއްވަވާފައިވާ މަގުޗާޓަކީ، 2020" ގެ ތަޞައްވުރު" އެވެ. މިތަޞައްވުރުގައި ވެސް އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ގޮތުން
އެއްވެސް އެއްޗެއް ބުނެފައެއް ނެތެވެ .
ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ރައްކައުތެރިކޮށްދީ ކުރިއެރުވުމުގެ ސިޔާސަތު ރަސްމީ ސިފައެއްގައި ފެށިފައިވަނީ
2003 ސެޕްޓެމްބަރ ގައި ކ.މާފުށީ ޖަލުގައި ހިންގި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކެއްގެ ނަތީޖާއެއްގެ
ގޮތުންނެވެ. އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ކޮމިޝަނެއް 10 ޑިސެމްބަރ 2003 ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤަރާރަކުން
އުފެއްދެވިއެވެ. 9 މެމްބަރުންގެ މައްޗަށް އެކުލެވިގެންވާ "ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސް" އަކީ
ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އެމީހުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ހޯދައިދިނުމަށްޓަކައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އެންމެ
ފުރަތަމަ އެޅުއްވި ފިޔަވަޅެވެ. އަދި އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަކީ ކޮންއެއްޗެއްކަމާއި އެ ޙައްޤުތައް
ހޯދުމަށްޓަކައި މަސައްކަތްކުރުމަކީ ކޮންމެ ދިވެއްސެއްގެވެސް ވާޖިބެއްކަން އެނގުނު ފުރަތަމަ ފަހަރެވެ. މިއިދާރާ
އުފެއްދެވުމާއި ގުޅިގެން ގާތްގަނޑަކަށް ދޮޅުއަހަރެއްހާ ދުވަސްވަންދެން ރާއްޖޭގައި ދުވަހަކުވެސް މިރޮނގުން ކުރެވިފައި
ނުވާފަދަ މަސައްކަތްތަކެއް ވަނީ ކުރެވިފައެވެ. ނަމަވެސްދަ،މިފަ އިދާރާއެއް ގައުމުތަކުން ޤާޢިމުކުރުމުގައި
3

ގެންގުޅެންޖެހޭ ބައިނަލް އަޤްވާމީ މިންގަޑުތައް ކަމުގައިވާ "ޕެރިސް ޕްރިންސިޕްލްސް" އާއި އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތީން ވަކި
ޤާނޫނެއްގެ ދަށުން ކޮމިޝަން ގާއިމްކޮށް ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ކަންތައްތައް ސަރުކާރުން ފުރިހަމަ ނުކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުން
ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމަށް މިވަގުތު ވަނީ ނުކުޅެދިފައެވެ .
"އަނިޔާކުރުމާއި އެހެނިހެން އަނިޔާވެރި، ލާއިންސާނީ ދަށުދަރަޖައިގެ ޢަމަލު ހިންގުމާއި އަދަބު ދިނުމާއި ދެކޮޅު މުޢާހަދާ"
ގައި ދިވެހިރާއްޖެއިން ވަނީ ސޮއިކޮށްފައެވެ. އަދި "ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާ" އާއި
"އަންހެނުންނާމެދު ކުރެވޭ ނޭދެވޭ ތަފާތުކުރުންތައް ނައްތައިލުމާބެހޭ މުޢާހަދާ" ގައިވެސް ވަނީ ރާއްޖެއިން
ބައިވެރިވެފައެވެ. އެހެންނަމަވެސް ބައިނަލްއަޤްވާމީ، ވަރަށް މުޙިއްމު އެހެން ދެ މުޢާހަދާއެއްގައި ރާއްޖެއިން އަދި ވަނީ
ސޮއި ނުކޮށެވެ. 1976 ގެ މިދެ މުޢާހަދާއަކީ -:
(ހ) "އިޤްތިޞާދީ، އިޖްތިމާޢީ އަދި ޘަޤާފީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާ" ،އާއި
(ށ) "މަދަނީ އަދި ސިޔާސީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ މުޢާހަދާ" އެވެ .
އ.ދ އާއި ކޮމަންވެލްތުން ގައުމުތަކަށް ގޮވާލާފައިވާ ފަދައިން، މި ދެ މުޢާހަދާގައި ރާއްޖެއިން ސޮއިކުރުމަކީ، ހިއުމަން
ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުންވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ބާރުއަޅާ ކަމެކެވެ. އަދި ސޮއި ކުރެއްވުން އަވަސް ކުރެއްވުމަށް ސަރުކާރުގެ
ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކުގައި މިކޮމިޝަނުން ވަނީ ދަންނަވާފައެވެ. މި ދެ މުޢާހަދާގައި ރާއްޖެއިން ސޮއި ކުރަންޖެހޭ އެންމެ
ބޮޑު ސަބަބަކީ މި ދެ މުޢާހަދާގައި ސޮއި ނުކުރާ ގައުމަކީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް އެއްވެސް އަހައްމިއްޔަތެއް ދޭ
ގައުމެއްކަމުގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢާއި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ އަދި ސަރަޙައްދީ އިދާރާތަކުން
ނުދެކޭތީއެވެ .
21 ވަނަ ޤަރުނަށް އަޅައިގެން މިދާއިރުވެސް މީހުން ހައްޔަރުކުރުމާއި ބަންދުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރަކީ ވެރިކަމުގެ
ފަރާތުގައިވާ މިލްކެއްކަމަށް ވަނީ ދެކެމުން އައިސްފައިވެއެވެ. އަމިއްލަ މީހުންގެ ގޭގެއަށް ބޭނުން ވަގުތަކު ސިފައިންނާއި
ފުލުހުންވަދެ ހާވައި ބަލާނެ އެއްޗެއް ބަލައި، ގެންދަން ފެނުނު އެއްޗެއް ގެންދިއުމަކީ ދުނިޔެއަށް އުފަންވީއިރުވެސް
ލިބިފައިވާ ޙައްޤެއްގެ ދަށުން ކުރެވޭކަންތައްތައް ފަދައިން ކުރެވެމުންދާ ކަންތަކެވެ. ޖަލަށްލެވޭ މީހުންނަށާއި ތަޙްޤީޤަށް
ބަންދުކުރެވޭ މީހުންގެ އަތުން ގަދަކަމުން ބަޔާން ހޯދުމަށް އެޅޭ ހަރުކަށި ފިޔަވަޅުތަކާއި ބަންދުކުރެވޭ މީހުންނާމެދު
ޢަމަލުކުރެވޭ ގޮތްތައް، ކަމުނުދާކަމަށް ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުން ބުނަމުން ގެންދާތީ އެކޮމިޝަނަކީ، ހަމައެކަނި
ކުށްވެރިން ޙިމާޔަތް ކޮށްދޭ ތަނެއް ކަމަށް އަޑު ފަތުރައި އެކޮމިޝަނާމެދު ޢާއްމުންގެ ހިތުގައި ނަފުރަތު އުފެއްދުމުގެ
ރޫހެއް އުފައްދަން މަސައްކަތް ކޮށްފައި ވެއެވެ. މިކަމުންވެސް، ދިވެހިންގެ އެކިފެންވަރުގެ މީހުންގެ ހިތްތަކުގައި
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާމެދު ހޭލުންތެރިކަން ނެތްކަން އަންގައިދެއެވެ .
ވަކިފަރާތަކަށް ނުޖެހި މިނިވަންކަމާއެކު، އިންސާފުވެރިގޮތުގައި ހިނގާ މީޑިއާއަކީ، ކޮންމެ ގައުމަކަށްވެސް ވަރަށް
މުޙިއް މު އެއްޗެކެވެ. އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ޢާ، އްމުކޮށް އެޙައްޤުތައް ހޯދައި ދިނުމަށް މިކޮމިޝަނުން ކުރި މަސައްކަތަށް
ދައުލަތުގެ މީޑިއާއިން ވަނީ އެއްބާރުލުމާއި އެހީތެރިކަން ނުލިބިފައެވެ. ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން ދިވެހިންގެ މެދުގައި
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ހޭލުންތެރިކަން އުފެއްދުމަށާއި ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް އިޙްތިރާމް ކުރާ
ޘަޤާފަތެއް އޮންނަ ގައުމަކަށް ހެދުމަށްޓަކައި ކޮމިޝަނުން ކުރަން ބޭނުންވާ މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް ވަނީ ނުކުޅެދިފައެވެ .
4

ދިވެހިރައްޔިތުންނަކީ، އެމީހުންގެ މައްޗަށް ޤާނޫނު ހިންގުމުގައާއި ޤާނޫނުގެ ރައްކާތެރިކަން ލިބުމުގައި ހަމަހަމަވެގެންވާ
ބައެއް ކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 13 ވަނަމާއްދާގައި ބުނެފައި ވީނަމަވެސް އެކިމީހުންނަށް އެކި ގޮތަށް ކަންތައް
ކުރެވޭތަން ފެންނަމުން ދެއެވެ. ރާއްޖޭގައި ސިޔާސީ ޕާޓީ ރެޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ހުއްދަ ސަރުކާރުން ދެއްވުމާއި ގުޅިގެން
ކޮމިޝަނުން ނެރުނު ނޫސްބަޔާނުގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ނަޒަރުން ވިސްނާއިރު، ވަކި ޕާޓީއަކަށް ތާޢީދު ކުރުމުން
ނުވަތަ ވަކި ޕާޓީއެއްގެ މެމްބަރަކަށް ވުމުން އެމީހަކަށް ޤާނޫނީ ޙިމާޔަތް ލިބުމުގައާއި، ލިބެންޖެހޭ އިޖްތިމާޢީ ޚިދްމަތް
ތަކާއި، އިޤްތިޞާދީ ފުރުޞަތުތަކަށް އެއްވެސް ތަފާތެއް އައިސްގެން ނުވާނެކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ. ނަމަވެސް،
ސިޔާސީ މަސްރަޙަށް މިއަންނަ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން މީހުންގެ ސިޔާސީ ޤަބޫލުކުރުން ހުންނަ ގޮތަކަށް ބަލައިގެން ތަފާތު
ކުރެވެއެވެ. މީގެތެރޭގައި ވަޒީފާދިނުމާއި ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުން ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ .
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 15 ވަނަމާއްދާގެ (ރ) ގައި ބުނެފައިވަނީ "(ރ) ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރެވޭ އެއްވެސް މީހަކު،
ޤާނޫނުގައި ބަޔާންވެގެންވާގޮތެއްގެ މަތިން މެނުވީ ހަތްދުވަހަށްވުރެ ދިގުމުއްދަތަކަށް ބަންދުކޮށްފައި ބަހައްޓައިގެން
"
ނުވާނެއެވެ. އެހެން ނަމަވެސް މިމާއްދާއާއި އަދިވެސް އެހެން ބައެއް އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގެ ރޫޙާ ޚިލާފަށް ގަވާ އިދުތައް
ހެދިގެން ކަންތައްތައް ހިނގަމުންދާކަން ހިތާމައާއެކު ފާހަގަ ކުރަމެވެ.
ތަޢުލީމީ ޖީލެއް އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ މައްޗަށް ލޯހުޅުވެން ފެށުމުން އު ،ފެދިގަތް ރޫޙަކީ ހިތުހުރިހައި އެއްޗެއް ހިތުހުރި
މީހަކާ ދިމާއަށް ކިޔުންކަމުގައި ވެއްޖެކަހަލައެވެ. މިނިވަންކަމާއި އަމިއްލަ ޒިންމާއާއި މަސްއޫލިއްޔަތު އޮޅި އެހެން
މީހުންގެ ޙައްޤުތަކަކީ ކޮބައިކަން ވިސްނައިނުލައި ހަޑިހުތުރު ބަހުރުވަ އިދިކޮޅު ޚިޔާލުގެ މީހުންނަށް ރައްދުކުރަން
ފަށައިފިއެވެ. މިކަން ކުރުމުގައި މުޖުތަމަޢުގެ ވަކި ގިންތިއެއް އިސްތިސްނާ ވާކަމަކަށް ނުފެނެއެވެ . ޑިމޮކްރަސީގެ މާތް
މަޤްޞަދުތަކާއި އޭގެފައިދާ އާއި ލާބަ މުޖުތަމަޢަށް ނޭނގި ތިއްބައި، ކުއްލިއަކަށް ލިބުނު މިނިވަން ކަމެއްގެ ސަބަބުން
އެހެންމީހުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް އަރައިގަތުމާއި އެކިބާވަތުގެ ކުށްކުރުން ދަނީ އެއްދުވަހުން އަނެއްދުވަހަށް
ގިނަވަމުންނެވެ. ވައްކަން ކުރުމާއި މާރާމާރީ ހިންގުމާއި ބަދުއަޚްލާޤީ ޢަމަލުތައް ހިންގުންފަދަ ކަންތައްތައް ކުރާ މީހުންގެ
ސަބަބުން މުޖުތަމަޢުގެ އެތައްބައެއްގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ގެއްލިގެން ދިއުމުގެ އިތުރަށް މިކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން
މުޖުތަމަޢުގައި ވަނީ ބިރުވެރިކަމާއި ނާމާންކަން އުފެދިފައެވެ. އެހެންކަމުން ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކާއި ޤަވާއިދުތަކަށް
ޙުރުމަތްތެރިކޮށް ނުހިތާމީހުންނަށް ޙައްޤުވާ އަދަބުތައް ލިބިދެވޭނެ ހަރުދަނާ ނިޒާމެއް ވަނީ އަވަހަށް ގާއިމުކުރަން
ޖެހިފައެވެ. ޢަދުލު އިންސާފު އެންމެންނަށްމެ ހަމަހަމައަށް ލިބިދީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް ޙުރުމަތްތެރިކޮށް ހިތުމަށް
އެނބުރި ދިއުން އަވަސް ކުރަން ވަނީ ޖެހިފައެވެ .
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ޚިލާފަށް ރާއްޖޭގައި ހިންގާފައިވާ ޢަމަލުތައް ވަރަށް ފަހަކާޖެހެންދެން ޢާއްމުވުމަކީ ވަރަށް
ނާދިރުކަމެކެވެ. މިފަދަ ޢަމަލުތައް ހިންގާ ފަރާތްތަކުގެ ޢަމަލުތައް ޢާއްމުނުވުމާއި އެފަދަ މީހުންނަށް ލިބެންޖެހޭ ޙައްޤު
އަދަބު ނުލިބުމުގެ ސަބަބުން މިފަދަ ޢަމަލުތައް ހިންގުމަށް އައީ ހިތްވަރު ލިބެމުންނެވެ. އޭގެ ނަތީޖާއަކަށް ވެގެން އައީ
އެއްދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ޚިލާފަށް ހިންގޭ ޢަމަލުތައް ތަކުރާރުވުމާއި ޢަމަލުތަކުގެ ނުރައްކާކަން
ބޮޑުވުމެވެ. ފަހަކަށް އައިސް އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ޚިލާފަށް ރާއްޖޭގައި ހިނގާފައިވާ ޢަމަލުތަކުގެ ތެރެއިން
ޢާއްމުވެފައިވަނީ 2003 ވަނަ އަހަރުގެ ސެޕްޓެމްބަރ 19،20 ކއިަ ގައި . މާފުށީ ޖަލުގައި ހިންގާފައިވާ އިންސާނީ
ޙައްޤުތަކާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކެވެ. އޭގެ ކުރީގެ ޙާދިސާތައް ތަޙްޤީޤުކުރުމަށް ތަފާތު ކޮމިޓީތައް ޤާއިމުކުރެވުނު ނަމަވެސް،
މިއިން ރިޕޯޓެއް ޢާއްމުވެފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި މިކަންކަމުގައި އިޙުމާލުވި ފަރާތްތަކަށް ލިބެންވާ ޙައްޤު ސަޒާ ލިބިފައިވާ
5

ކަމާމެދުވެސް ޝައްކެވެ. އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ޚިލާފު ޢަމަލުތައް ހިންގާ ފަރާތްތަކުގެ އެފަދަ ޢަމަލުތައް
ސިއްރުކުރުމަކީވެސް އަދި ހާމަނުކުރުމަކީވެސް އޭގެ ޒާތުގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ޚިލާފުވުމެވެ .
މިރިޕޯޓް ދުނިޔޭގެ އަލިކަމުގެ ތެރެއަށް ނުކުންނައިރު ޢާއްމު ފަރުދުންގެ ޙައްޤުތަކާއި ޚާއްޞަކޮށް އިންސާނީ ޙައްޤުތައް
ވަނީ ބޯދުމެއްގެ ތެރޭގައެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކޮންމެ ދިވެއްސަކަށް ލިބިދެވިފައިވާ ވާހަކަދެއްކުމާއި ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ
މިނިވަންކަމުގެ ޙައްޤު އޭގެ އެންމެ އެދެވޭގޮތުގައި ބޭނުން ނުކުރެވޭތީ، އެކަމުގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢަށް ވަރަށް ބޮޑެތި
ގެއްލުންތައް ދަނީ ކުރިމަތިވަމުންނެވެ. ރާއްޖެފަދަ އެއްދީނެއްގައި ތިބި ބޮޑު އެއް ޢާއިލާއެއް ފަދައިން ދިރިއުޅެމުން
އަންނަ މުޖުތަމަޢެއްގައި، މިނިވަންކަން އޭގެ އެންމެ ރަނގަޅުގޮތުގައި ބޭނުން ނުކުރެވި މީހުންގެ ޙައްޤުތަކަށް
އަރައިގަތުމުން ހިތަށްވެސް ނުގެނެވޭފަދަ ނުބައި އަސަރުތައް އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢަށް ދަނީ ކުރަމުންނެވެ.
ހަރުދަނާގޮތުގައި ޚިޔާލުފާޅުކުރުމަކީ ކޮންމެ އިންސާނަކަށްވެސް ލިބިފައިވާ އެންމެ މުޙިއްމު އެއް އަސާސީ އަދި އިންސާނީ
ޙައްޤު ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް، އެކަން ކުރުމުގައި ކޮންމެ ފަރުދެއްގެވެސް މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް ވާކަން ދަންނަން
ޖެހެއެވެ. ފަރުދުންގެ ވާހަކަ ދެއްކުމުގައާއި ނޫސްވެރިންގެ ލިޔުންތަކުގައާއި އަދި ތަފާތު ވެބްސައިޓްތަކުގައި ހުންނަ ޒާތީ
އަދި އެހެންމީހުންގެ ޙައްޤުތަކަށް އުނިކަން ލިބޭފަދަ ކަންތައްތަކެއްގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢުގައި އުފެދެމުން ދަނީ ވަރަށް
ނޭދެވޭ ރޫޙެކެވެ .
މަލްޓިޕާޓީ ޑިމޮކްރަސީއެއްގައި މާސްމީޑިއާ ވާންޖެހޭނީ މިނިވަން އެއްޗަކަށެވެ. ޚާއްސަކޮށް ސަރުކާރުން ހިންގަވާ ރޭޑިއޯ
އާއި ޓީވީ އަކީ ދައުލަތުގެ ތަންތަނަށްވެ، ހުރިހައި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ޚިޔާލާއި ޝުޢޫރުތައް ރޭޑީއޯ އާ އި ޓީ ވީން
ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިދޭންޖެހެއެވެ. މިހާރު ރާއް ޖޭގެ މީޑިއާގެ ޙާލަތު އޮތީ އެހެންނެއް ނޫނެވެ.
ވާހަކަދެއްކުމާއި ޚިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރިން ލިބިފައިނުވާ މިނިވަންކަމެއް ލިބިފައިވާ ދުވަސްވަރެއްގައި ރާއްޖޭގެ
ދިމިޤްރާތީ ނިޒާމަށް މުޙިއްމު އިޞްލާޙުތަކެއް ގެނައުމުގެ މަސައްކަތްތަކެއް ދަނީ ކުރެވެމުންނެވެ. ޙަޤީޤީ ދިމިޤްރާތީ
ނިޒާމެއް މިހާތަނަށް ރާއްޖޭގައި ގާއިމުވެފައި ނުވާތީ، މިކަމަކީ ކުރަން ފަސޭހަ ކަމަކަށް ނުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން
މިކަމުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ޤުރްބާނީތަކެއް ވާން ވަނީ ޖެހިފައެވެ. އަދި އުނދަގޫތަކާވެސް ކުރިމަތިލާން ޖެހެއެވެ.
ސަރުކާރާއި އަދި މިހާރު އުފެދިފައިވާ ސިޔާސީޕާޓީތަކާއި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާއި ޚާއްސަ މަޖިލީހުގެ މެމްބަރުންނަކީ
މިކަމުގައި އެންމެ މުޙިއްމު ރޯލް އަދާކުރާ ފަރާތްތަކެވެ. ޑިމޮކްރަސީ ބިނާވެފައިވަނީ މަޝްވަރާކުރުމާއި އެއްބާރުލުމުގެ
މައްޗަށް ކަމުގައިވާތީ އެންމެ މުޙިއްމު އެއްކަމަކީ ސަރުކާރާއި ސިޔާސީޕާޓީ ތަކާއި މެދު ހަރުދަނާ ގުޅުމެއް
ގާއިމުކުރުމެވެ. މިކަން ހާޞިލުވާއިރު އިޚްލާޞްތެރިކަމަކީ މިހުރިހާ ފަރާތްތަކުން އެންމެ އިސްކަންދޭންވީ އެންމެ މުޙިއްމު
އެއް ސިފައެވެ. އަމިއްލަ އެދުމާއި ސިޔާސީ މަޤްޞަދުތައް ޙާޞިލުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ޤައުމުގެ ފައިދާ އާއި ލާބައަށް
މަސައްކަތް ކުރުމަށް އިސްކަން ދިނުމުގެ ވަގުތު ވަނީ އައިސްޖެހިފައެވެ. ޑިމޮކްރަސީއަކީ ފަރުދުންގެ އިންސާނީ
ޙައްޤުތައް އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ރައްކާތެރިކޮށްދޭ ސިޔާސީ ނިޒާމް ކަމުގައި ވާތީ މި މަޤްޞަދު ޙާޞިލުކުރުމުގައި
ފަސްޖެހިގެން ވާކަށް ނެތެވެ.
6

2. ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތްތައް
ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންސާނީ ހައްޤުތަކާ ބެހޭ ކޮމިޝަނެއް 2003 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެމްބަރ 10ގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އުފެއްދެވީ ވަރަށް މަތިވެރި މަޤްޞަދެއްގައި ކަމަށް ކޮމިޝަނުން ޤަބޫލުކުރަމެވެ. އެންމެ މުޙިއްމު
ކަމެއްކަމަށް ފާހަގަކުރެވެނީ ރައްޔިތުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގޮތުން ޤާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކަށް
ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކާއި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކުން ޙުރުމަތްތެރިކޮށް ހިތާތޯ ބެލުމެވެ .
ކޮމިޝަނުގެ ގަވާއިދާއި އަދި 18 އޯގަސްޓް 2005ގައި ޢަމަލުކުރަން ފެށުނު ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުގެ
ޤާނޫނުގައިވާ ކޮމިޝަނުގެ މަސްޢޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރުމުގެ ގޮތުން ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތްތައް ބެހިފައިވަނީ
މައިގަނޑު 3 ބަޔަކަށެވެ . އެއީ -:
i (ނިއިންސާނީ ޙައްޤެއް ގުޅައިގެނެފިކަމަށް ނުވަތަ ޙައްޤަކަށް އުނިކަން ލިބިދޭފަދަ ޢަމަލެއް ހިނގާފައިވާކަ މަށް
ބުނެ ކުރެވޭ ޝަކުވާތައް ތަޙުޤީޤުކޮށް ބެލުމާއި،
ii (އިންސާނީ ހައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން މީހުންގެ މެދުގައި ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމާއި އަދި ރާއްޖޭގެ
ޤާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތައް ހެދުމުގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރެވޭތޯ ބަލައި،
iii (ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭފަރާތްތަކަށް އެކަމާ ބެހޭގޮތުން ލަފާދިނުމެވެ .
ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތްތަ އް އެކަ ށީ ގެންވާ ގޮތުގައި، ހަލުވިކަމާ އެކު ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގައި ދަތިތަކާ ކުރިމަތިވެފައިވެއެވެ.
މީގެ ތެރޭގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނު އަދި ތަޖުރިބާ ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުންނާއި
މުވައްޒަފުންނަށް ލިބިފައިވާލެއް މަދުކަމާއި، ބައެއް މަޤާމުތަކަށް މުވައްޒަފުން ލިބުން ދަތިކަން ހިމެނެއެވެ. އަދި
ދައުލަތުގެ މީޑިއާގެ އެއްބާރުލުން ނުލިބުމުގެ ސަބަބުން ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ހިންގުމަށް ވަނީ
ދަތިވެފައެވެ. މި ދެންނެވި ދަތިތަކާއެކުވެސް ކޮމިޝަން އުފެދި ވޭތުވެދިޔަ 2 އަހަރުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖޭގައި އިންސާނީ
ޙައް ޤުތައް ރައްކާތެރިކޮށް ޙިމާޔަތް ކުރުމަށާއި މީހުންގެ ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކޮމިޝަނުން
ވަނީ ކޮށްފައެވެ.
ނަމަވެސް، ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުން އެކި އެކި ސަބަބުތަކާ ހެދި އިސްތިޢުފާ ދެއްވުމުން ބަދަލުގައި މެމްބަރުން ޢައްޔަނު
ކުރައްވައިފައި ނެތުމާއި، ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުން ޢައްޔަނުކުރައްވަން ޖެހޭ
މެމްބަރުން ޢައްޔަނު ނުކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުން ސެޕްޓެމްބަރ 2005 އިން ފެށިގެން ކޮމިޝަން މަސައްކަތް
ކުރަންޖެހިފައިވަނީ ޗެއަރޕަރސަނެއް ނެތި، ހަމަ އެކަނި 2 މެމްބަރުންނާއެކުއެވެ. މިހެންކަމުން 2005 ވަނަ އަހަރު
ނިމުނުއިރު ޙަވާލުވެފައިވާ މަސްޢޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރުމަށް ކޮމިޝަން ވަނީ ނުކުޅެދޭ ޙާލަތަކަށް ގޮސްފައެވެ.
2.1 ޗެއަރޕަރސަންގެ އިސްތިޢުފާ
21 ޖުލައި 2005 ގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރެއްވި ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނުގައި
އުނިކަންތައްތަކެއް ވާތީ، އެ ޤާނޫނު އިސްލާޙުކުރުމަށް ކޮމިޝަނުން އެދިފައިވަނިކޮށް، އެ ޤާނޫނު މަޖިލީހުން
7

ފާސްކުރެއްވިގޮތަށް 18 އޯގަސްޓް 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ތަސްދީޤުކުރެއްވުމާއި ގުޅިގެން، އެ ޤާނޫނު
އިސްލާޙުކުރުމަށް މަޖިލީހުގެ ދެން ފެށޭ ދައުރަށް ފޮނުއްވަން ޤަސްދުކުރައްވާ ޤާނޫނެއް، ތަސްދީޤުކުރަންވަން
ޖެހިވަޑައިގަންނަވަންވީ ސަބަބެއް ވިސްނިވަޑައިނުގަންނަވާ ކަމަށާއި އަދި އެ ޤާނޫނު އޮތްގޮތުން ރާއްޖޭގައި އިންސާނީ
ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކޮށް ޙިމާޔަތްކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަކީ ދަތިކަމެއްކަމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާކަމަށް ވިދާޅުވެ،
ޗެއަރޕަރސަން އިސްތިޢުފާ ހުށަހެޅުއްވިއެވެ.
އިސްތިޢުފާއާމެދު އަލުން ވިސްނާވަޑައިގަތުމަށް ޗެއަރޕަރސަންގެ އަރިހުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެދިވަޑައިގަތުމުން، ވަކި
ކަންތައްތަކެއްގެ ޔަޤީންކަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދެއްވުމުން ކޮމިޝަނުގައި ހުންނެވިދާނެކަމަށް ދެންނެވިއެވެ.
މިކަންތައްތައް ލިޔުމުން 4 ސެޕްޓެމްބަރ 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ދަންނަވައި، ހަފްތާއެއް ވީއިރުވެސް އެ
ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން އެއްވެސް އިޝާރާތެއް ނުލިބުމުން، ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތަށް ދެން ނިކުމެވަޑައި
ނުގަންނަވާނެކަމަށް 12 ސެޕްޓެމްބަރ ގައި ލިޔުމުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް އަންގަވައި، އެ ދުވަހުން ފެށިގެން
ޗެއަރޕަރސަން ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަ ތަކަށް ނިކުމެވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ. ނަމަވެސްމަ،ހިއު ން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުގެ
ޤާނޫނަށް އިސްލާޙު ގެނައުމަށް ލޯ ކޮމިޝަނުން ތައްޔާރުކުރެއްވި ޑްރާފްޓް ބިލެއް 14 ސެޕްޓެމްބަރގަ އި ކޮމިޝަނަށް
ލިބުމުން، އެ ބިލާ ބެހޭގޮތުން މަޝްވަރާކުރުމަށް 21 ސެޕްޓެމްބަރ ގައި ބޭއްވުނު ކޮމިޝަނުގެ ޖަލްސާގައި
ޗެއަރޕަރސަން ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެއަށްފަހު، ކޮމިޝަންގެ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ކުރައްވައިފައެއް
ނުވެއެވެ.
2005ވަނަ އަހަރު ނިމުނު އިރުވެސް ޗެއަރޕަރސަންގެ އިސްތިޢުފާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޤަބޫލުކުރެއްވިކަމެއް
އަންގަވައިފައެއް ނުވެއެވެ .
2.2 ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުން
10 ޑިސެމްބަރ 2003ގައި ކޮމިޝަން އުފެއްދެވިއިރު ޖުމްލަ 9 މެމްބަރުން ޢައްޔަނުކުރެއްވިއެވެ. 2004ވަނަ
އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެކި އެކި ސަބަބުތަކާ ހެދި 3 މެމްބަރުން އިސްތިޢުފާ ދެއްވިއެވެ. އެ ބޭފުޅުންގެ ބަދަލުގައި އެއްވެސް
އައު މެމްބަރެއް ޢައްޔަނުކުރައްވައިފައެއް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، 2005 ވަނަ އަހަރު ފެށުނުއިރު ކޮމިޝަނުގައި
ތިއްބެވީ ޖުމްލަ 6 މެމްބަރުންނެވެ. އެއީ :
1. އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު މުޖުތަބާ (ޗެއަރޕަރސަން)
2. އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ވަޙީދުއްދީން
3. އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމް
4. އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ވަޙީދު
5. ޑރ. ފާތިމަތު ޝަފްޤާ
6 - އަލްފާޟިލާ ޢާއިޝަތު ޢަލީ ނާޒު
14 ޖުލައި 2005ގައި ކެބިނެޓަށް ގެންނެވި ބަދަލުތަކުގެ ތެރޭގައި އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ވަޙީދުއްދީން މިނިސްޓަރ
އޮފް އެޓޯލްސް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކަމަށް ޢައްޔަނުކުރެއްވުމާއި ގުޅިގެން އެމަނިކުފާނު ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުކަމުން
ވަކިވެވަޑައިގަތެވެ .
8

ޢާއިލީ ކަންތައްތައް ހުރިގޮތުން ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތްކުރައްވަން ދަތިފުޅުވާކަމަށް ވިދާޅުވެ، 22 އޯގަސްޓް 2005ގައި
ރޑ . ފާތި މަތު ޝަފްޤާ އިސްތިޢުފާ ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. އޭނާގެ އިސްތިޢުފާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޤަބޫލުކުރެއްވިކަން
އަންގަވައިފައިވަނީ 18 އޮކްޓޯބަރ 2005 ގައެވެ.
މަތީތަޢުލީމު ހާސިލުކުރެއްވުމަށްޓަކައި ދިގު މުއްދަތަކަށް ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ފުރާވަޑައިގަތުމަށް ހަމަޖެހުމާއިގުޅިގެން 7
ސެޕްޓެމްބަރ 2005ގައި އަލްފާޟިލާ ޢާއިޝަތު ޢަލީ ނާޒު އިސްތިޢުފާ ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. އޭނާގެ އިސްތިޢުފާ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޤަބޫލުކުރެއްވިކަން އަންގަވައިފައިވަނީ 10 އޮކްޓޯބަރ 2005 ގައެވެ.
ވުމާއެކު، 2005 ވަނަ އަހަރުގެ ސެޕްޓެމްބަރ 12 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުންގެ ގޮތުގައި ތިއްބެވީ
ހަމައެކަނި 2 ބޭފުޅުންނެވެ. އެއީ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމް އާއި އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ވަޙީދު އެވެ.
2.3 ކޮމިޝަނުގެ ޖަލްސާތައް
މެމްބަރުން އެއްބަސްވެވަޑައިގެންފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ކޮމިޝަނުގެ ޖަލްސާތައް ކޮންމެ ހަފްތާއެއްގެ ހޯމަ ދުވަހު ހެނދުނު
9.00ގައި ބާއްވަމުން ގެންދެވިއެވެ. މީގެ އިތުރުން އެކިއެކި ކުއްލި ކަންތައްތަކާ ގުޅިގެން އިތުރު ޖަލްސާތައް
ބޭއްވިފައިވެއެވެ . 2005ވަނަ އަހަރުގެ ޖެނުއަރީ 1 އިން ސެޕްޓެމްބަރ 21 ގެ ނިޔަލަށް ކޮމިޝަނުގެ ޖުމްލަ 120
ޖަލްސާ ވަނީ ބާއްވައިފައެވެ. ޗެއަރޕަރސަން އިސްތިޢުފާ ހުށަހަޅުއްވައި، ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތަށް
ނިކުމެވަޑައިނުގަންނަވާތީ، 21 ސެޕްޓެމްބަރ ގެ ފަހުން ކޮމިޝަނުގެ ޖަލްސާއެއް ބޭއްވޭނެގޮތް ވަނީ ނުވެފައެވެ.
2.4 އިދާރީ ހިންގުން
2005 ވަނައަހަރު ފެށުނުއިރު ކޮމިޝަނުގައި ވަޒީފާ އަދާކުރައްވަމުން ގެންދެވީ 5 މުވައްޒަފުންނެވެ. އެއީ:
ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް 1
ސީނިއަރ ސެކްރެޓަރީ 1
އެސިސްޓެންޓް ރިސަރޗް އޮފިސަރ 2
ޕިޔޯނު 1 އެވެ .
މިއަހަރުގެ ތެރޭގައި ކޮމިޝަނުގެ އެދުމުގެ މަތިން 3 މަޤާމެއް އުފައްދަވައި 2 މަޤާމެއް އުވާލައްވައިފައި ވެއެވެ.
މިގޮތުން މިކޮމިޝަނުގައި މަސައްކަތު މީހަކު ނެތުމުން ދިމާވާ ދަތިތައް ހައްލުކުރުމަށްޓަކައި 11 ޖެނުއަރީ 2005 ގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުގައި ދެންނެވުމުން 16 ޖެނުއަރީ 2005 ގައި ވަނީ މަސައްކަތު މީހެއްގެ މަޤާމު
އުފައްދަވައިފައެވެ. 24 މެއި 2005 ގައި ސީނިއަރ ސެކްރެޓަރީ ގެ މަޤާމު އުވާލައްވައި، އެމަޤާމުގެ ބަދަލުގައި
އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވް އޮފިސަރ ގެ މަޤާމު އުފެއްދެވިއެވެ. އަދި 11 އޯގަސްޓް 2005 ގައި ޑިރެކްޓަރ، ލީގަލް އެފެއާޒް
ގެ މަޤާމު އުވާލައްވައި، އެމަޤާމުގެ ބަދަލުގައި އެސިސްޓެންޓް ޑިރެކްޓަރ، ލީގަލް އެފެއާޒް ގެ މަޤާމު ވަނީ
އުފައްދަވައިފައެވެ .
9

މިއަހަރުގެ ތެރޭގައި ދެ މަޤާމަކަށް މުވައްޒަފުން ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. އެއީ 22 ފެބްރުއަރީ 2005 ގައި އެސިސްޓެންޓް
އެކައުންޓްސް އޮފިސަރ ގްރޭޑް 1 ގެ މަޤާމާއި 22 މާޗް 2005 ގައި އެސިސްޓެންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ ގެ މަޤާ މެވެ .
އަދި ކޮމިޝަންގެ ސީނިއަރ ސެކްރެޓަރީ އަށް މަޤާމުގެ ކުރިއެރުން ދެއްވައި، 24 މެއި 2005 ގައި
އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވް އޮފިސަރ ގެ މަޤާމަށް ބަދަލު ކުރެ އްވިއެވެ.
ކޮމިޝަނުގެ އެދުމުގެ މަތިން 11 އޯގަސްޓް 2005 ގައި އުފައްދަވައި ދެއްވި އެސިސްޓެންޓް ޑިރެކްޓަރ، ލީގަލް
އެފެއާޒް ކަމުގެ މަޤާމަށް މީހަކު ހޯދުމަށް 31 އޯގަސްޓްގައި ގައި ކުރި އިޢުލާނާގުޅިގެން ކުރިމަތިލައި ފައިވާ ހަމައެކަނި
ފަރާތަކީ އެ މާޤާމަށް އެކަށީގެންވާ ފަރާތެއްކަމަށްވާތީ އޭނާ އެ މަޤާމަށް ހަމަޖެއްސޭތޯ މަސައްކަތް ކުރެވުނެވެ. މިގޮތުން،
އޭނާ އަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއަރޒްގެ މުވައްޒަފަކަށް ވާތީ، އޭނާ ކޮމިޝަނަށް ބަދަލު ކުރުމާމެދު
އެމިނިސްޓްރީގެ އިޢުތިރާޒެއް އޮއްތޯ ބެލުމަށް 7 ސެޕްޓެމްބަރ 2005 ގައި ކޮމިޝަނުން ފޮނުވި ސިޓީއަށް 2005
ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރުވެސް ޖަވާބެއް ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ. ވީމާ، އަހަރު ނިމުނު އިރު އެ މަޤާމަށް މުވައްޒަފަކު
ހަމަޖެއްސިފައެއް ނުވެއެވެ.
11 ޑިސެމްބަރ 2005 ގައި އެސިސްޓެންޓް ރިސަރޗް އޮފިސަރ ގްރޭޑް 2 ގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވި އަލްފާޟިލާ
މުޢު މިނާ ވަޙީދު މަތީ ތަޢުލީމު ހޯދުމަށް ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ވަޑައިގަތުމަށްޓަކައި 1 ޖެނުއަރީ 2006އިން ފެށިގެން 3
އަހަރުދުވަހުގެ މުސާރަ ނުލިބޭ ޗުއްޓީއެއް ވަނީ ނަންގަވާފައެވެ.
ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2005 "ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ޤާނޫނު" އާ ގުޅިގެން ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުންނާއި
މުވައްޒަފުން ކޮމިޝަނުގައި ޚިދުމަތްކުރައްވާ މުއްދަތު ޕެންޝަނަށް ގުނޭ ގޮތަށް ހަމަޖައްސަވައި ދެއްވައި، ސަރުކާރުގެ
މުވައްޒަފަކު ކޮމިޝަނަށް ބަދަލުވުމުންނާއި ކޮމިޝަނުގައި ޚިދުމަތްކުރެއްވުމަށްފަހު މެދުނުކެޑި އެނބުރި ސަރުކާރުގެ
ވަޒީފާއަކަށް ބަދަލުވުމުން ކޮމިޝަނުގައި ޚިދުމަތްކުރެއްވި މުއްދަތު ޕެންޝަނަށް ގުނޭ ގޮތަށް ހަމަޖައްސަވައި ދެއްވައި،
އެކަން ޢާއްމުކޮށް އަންގަވައި ދެއްވުން އެދި 4 ސެޕްޓެމްބަރ 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ލިޔެވުނެވެ.
އަހަރު ނިމުނު އިރު މިކަމާ ބެހޭގޮތުން ޖަވާބެއް ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ.
10

3. ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނު
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުގެ ބިލް 2004ވަނަ އަހަރު މަޖިލީހުގައި ބަޙުސްކުރައްވައި، މަޖލީހުގެ ޤާނޫނީ ކޮމިޓީއަށް
ފޮނުއްވިއެވެ. އެއަހަރު މަޖީލީހުގެ ދައުރު ހަމަވިއިރު ކޮމިޓީން ބިލް އަލުން މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވައިފައެއް ނުވެއެވެ .
2005 ވަނަ އަހަރު އަލުން ބިލް މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވަން ޖެހޭ ނެތީވެ، އަލުން ބިލް ފޮނުއްވެވުމުގެ ކުރިން ބިލަށް
އިސްލާޙެއް ގެނެސްދެއްވު ން އެދި 2 ފެބްރުއަރީ 2005 ގައި ކޮމިޝަނުން ރައީސުލްޖުމްހުރިއްޔާއަށް ސިޓީއެއް
ފޮނުވީމެވެ. މިގޮތުން އެދުނު އިސްލާޙަ ކީ މެމްބަރުންގެ ތެރޭގައި ފުލްޓައިމް 3 މެމްބަރުންނާއި ދެން ތިއްބަވާ މެމްބަރުން
އެއީ ޕާޓްޓައިމް މެމްބަރުން ކަމަށް ހަމަޖެއްސުމެވެ. އަލުން ބިލް ހުށަހެޅުއްވިއިރު ކޮމިޝަނުން އެދުނު އިސްލާޙު
ގެންނަވައިފައި ނުވާކަން ފާހަގަކުރެވުމުން، އެ އިސްލާޙު މަޖިލީހުގެ ވަކި ވަކި މެމްބަރުންނަށް ނުރަސްމީ ގޮތުން
ކޮމިޝަނުން ފޮނުވީމެވެ.
7 މާޗް 2005ގައި ބިލް އަލުން މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވައި، ބަޙުސްކުރެއްވިއެވެ. 4 ޖަލްސާއެއްގައި ބަޙުސްކުރިއަށް
ގެންދެވުމަށްފަހު، މަޖިލީހުގެ ޤާނޫނީ ކޮމިޓީ އަށް ބިލް ފޮނުއްވެވުމަށް ނިންމަވައިފައިވަނީ 17 މާޗް 2005 ގައެވެ.
ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުންނާއެކު މަޖިލީހުގެ ޤާނޫނީ ކޮމިޓީއާއި އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީގެ މެމްބަރުން މަޝްވަރާކުރުމަށް
ބޭނުންފުޅުވާކަމަށް މަޖިލީހުން އަންގަވައި އެ ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް 3 މެމްބަރަކު ފޮނުވައިދިނުމަށް މަޖިލީހުގެ އިދާރާއިން
31 މާޗް 2005ގައި އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. 4 އޭޕްރިލްގައި މަޖިލީހުގެ އިދާރާގައި ބޭއްވެވި މި ބައްދަލުވުމުގައި
ކޮމިޝަންގެ ޗެއަރޕަރސަންއާއި 2 މެމްބަރުން ބައިވެރިވެވަޑައިގެން، ކޮމިޓީގެ މެމްބަރުން ބޭނުންފުޅުވި މަޢުލޫމާތު
ދެއްވިއެވެ.
ކޮމިޓީއިން އިސްލާޙުކުރެއްވުމަށްފަހު، 21 ޖުލައި 2005ގައި ބިލް މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. އެދުވަހުގެ ޖަލްސާގައި
މުޙިއްމު ދެ އިސްލާޙެއް ދެ މާއްދާއަކަށް ގެންނެވުމަށް މެމްބަރުން ހުށަހަޅުއްވައި ފާސްވުމުން، އެ އިސްލާޙްތަކާއެކު
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ބިލް 21 ޖުލައި 2005ގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރެއްވިއެވެ.
21 ޖުލައި 2005ގައި މަޖިލީހުން ފާސްކުރެއްވި ބިލް އޮތްގޮތުން ކޮމިޝަނުން ކަންބޮޑުވާ ކަންތައްތައް ހުރިކަމާއި، އެ
ކަންތައްތަކުގެ ތަފްޞީލު ވަރަށް އަވަހަށް ފޮނުވާނެކަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް 1 އޯގަސްޓް 2005ގައި
ކޮމިޝަނުން އެ ންގީމެވެ. 7 އޯގަސްޓް 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ފޮނުވި ސިޓީގައިވާ ތަފްޞީލު
ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.
" 21 ޖުލައި 2005ވަނަ ދުވަހު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައިފައިވާ މި ކޮމިޝަނުގެ ބިލަށް
ގެންނަން ކޮމިޝަނަށް ފެންނަ އިސްލާޙްތައް ތިރީގައި މި ދަންނަވަނީއެވެ. ޙަވާލާދީފައިވާ މާއްދާތަކުގެ
ނަންބަރުތައް ލިޔެފައި އެވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޤާނޫނީ ކޮމިޓީން މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވި ބިލުގައިވާ
ގޮތަށެވެ.
11

1. 4ވަނަ މާއްދާ: ކޮމިޝަނުގެ ރައީސާއި ނައިބު ރައީސް އަދި އިތުރު 1 މެމްބަރު ގެ އިތުރުން ދެން ތިބެން
"
ފެންނަނީ ފުލްޓައިމް މެމްބަރުންނެއް ނޫނެވެ. އެއީ ޕެރިސް ޕްރިންސިޕްލްސް ގައި ބުނާ ޕުލޫރަލިސްޓިކް
ވިއުޒް" (ތަފާތު ދާއިރާތަކުގެ ތަފާތު ޚިޔާލުގެ) ހުންނާނެ ފުލްޓައިމްކޮށް ކޮމިޝަނުގައި އުޅޭނެ 7މީހުން ހޯދުން
ދަތިވާނެތީއާއި، 7 މެމްބަރުން ފުލްޓައިމް ކޮށް ކުރާނެ މަސައްކަތް ނެތިފައި، ފުލްޓައިމް 7 މެމްބަރުން
ތިބެނީނަމަ، އެމީހުންނަށް ހޯދައި ދޭންޖެހޭނެ އޮފީސް ޖާގައާއި ސެކްރެޓޭރިއަޓްގެ ވަސީލަތްތަކާއި، އަދި
ދޭންޖެހޭނެ އުޖޫރައަށް ބަލާއިރު ވަރަށް ބޮޑު ޚަރަދަކަށްވެސް ވާތީއެވެ.
ފުލްޓައިމް މެމްބަރުންނަށް ދެއްވާ އުޖޫރަ ދެންތިބި މެމްބަރުންނާ ތަފާތު ކުރައްވަން ޖެހޭނެއެވެ. ކޮމިޝަންގެ
ކަމެއް ނިންމުމަށް ވޯޓު ދޭއިރު ދެ ބާވަތުގެ މެމްބަރުންގެ ތަފާތެއް ވެގެން ނުވާނެއެވެ.
2. 6ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި މުސްލިމަކު ކަމުގައިވުން މިހެން އޮތުމުން ދޭހަވަނީ ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި
މުސްލިމުންނޫން ބަޔަކު އުޅޭކަމާއި، މުސްލިމުން ނޫން އެހެން މީހުންނަށް ތަފާތުކޮށް ހިތާކަމެވެ. އިންސާނީ
ހައްޤުތަކުގެ މައިގަޑު އެއް ކަމަކީ އެކި މީހުންނަށް އެކި ގޮތްގޮތަށް ނުހިތުން ކަމަށްވާތީވެ، އަދި
ދިވެހިރައްޔިތަކަށް ވެވެނީ މުސްލިމަކު ކަމުގައި ވުމުންކަމަށްވާތީ، "ދިވެހި ރައްޔިތަކަށްވުން" 6ވަނަ މާއްދާގެ
(ށ)ގައި އޮތުމުން 6ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ބާއްވާކަށް ނުފެނެއެވެ.
ޤާނޫނޫއަސާސީގައިވާ ގޮތުން ދިވެހިރައްޔިތަކު އެހެން ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތަކަށް ވުން ހުއްދަ ކުރާއިރު 6ވަނަ
މާއްދާގެ (ކ) އޮތުމުން އެކި ދަރަޖައިގެ ރައްޔިތުން ތިބޭކަމަށް ދޭހަވާތީ، 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ކ) ބާއްވާކަށް
ނުފެނެއެވެ.
6ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީ އެކި ގޮތްގޮތަށް ބަޙުސް ކުރެވިދާނެ (ސަބްޖެކްޓިވް)
ސިފައެއް ކަމަށް ވާތީއާއި މިއީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގައިވެސް އަދި ފަޑިޔާރުންގައިވެސް ހުރުން ލާޒިމު
ސިފައަކަށް ނުވާތީ، 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ބާއްވާކަށް ނުފެނެއެވެ.
3 . 9 ވަނަ މާއްދާ މިހާރު އޮތް ގޮތުން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސަކަށް ހުންނަ މީހާގެ ސަބަބުން ކޮމިޝަނަށް ނޭދެވޭ
އަސަރުކުރުން އެކަށީގެންވެއެވެ. އަދި ޕެރިސް ޕްރިންސިޕްލްސްގައި ބުނާ "ޕްލޫރަލިސްޓިކް ވިއުޒް" (ތަފާތު
ދާއިރާތަކުގެ ތަފާތު ޚިޔާލު) ތަމްސީލުކުރުމަށް ހުރަސް އަޅައެވެ. ވީމާ، ކޮމިޝަނުގެ ރައީސްގެ
މަސްޢޫލިއްޔަތުތައް ކަމަށް ވާންޖެހޭނީ ކޮމިޝަނުގެ ޖަލްސާތަކުގެ ރިޔާސަތު ބެލެހެއްޓުމާއި، ކޮމިޝަނަށް
ހުށަހެޅޭ ޝަކްވާތައް ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުންނާ ބަލަން ޙަވާލުކުރުމެވެ. ވީމާ، މިމާއްދާ އިސްލާޙުކުރަން
ފެނެއެވެ.
4. 13ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 އޮތްގޮތުން މެމްބަރުންގެ ވާޖިބުތަކުގައި ތަޙްޤީޤުކުރުން ސިފަކޮށްފައި އޮތް ގޮތުން
ދޭހަވަނީ ކޮންމެ މެމްބަރަކީވެސް ތަޤްޤީޤުކުރުމުގެ މާހިރެއްކަމުގައާއި އަދި މިކަމާ ގުޅިގެން ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ
ކަމެއް ޢަމަލީގޮތުން ކުރަންޖެހެނީ މެމްބަރުންކަމުގައެވެ. މިކަން މިހެން އޮވެއްޖެނަމަ، މަސައްކަތްކުރަން
ދަތިވާނެއެވެ. އަދި ތަޙްޤީޤުތައް ރަގަޅަށް ކުރެވޭނީ މިކަމުގެ ތަމްރީނުލިބިފައިވާ މީހުންނަށް ކަމުން ޤައުމީ
12

އިންސާނީ ޙަޢްޤުތަކާ ބެހޭ ކޮމިޝަނުތަކުގައިވެސް ތަޙްޤީޤުތައް ކުރަނީ މެމްބަރުންނެއް ނޫނެވެ. ވީމާ، 13
ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 ބާއްވާކަށް ނުފެނެއެވެ.
13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 5 ގައި ބަޔާން ކުރާ ކަންތައްތަކަކީ އެކި ގޮތްގޮތަށް ބަޙުސް ކުރެވިދާނެ
(ސަބްޖެކްޓިވް) ސިފައެއް ކަމަށް ވާތީ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) 5 ބާއްވާކަށް ނުފެނެއެވެ .
5. 14ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުން މުޅި 13 ވަނަ މާއްދާ އާ ޚިލާފުވުމުން ނޫނީ މެމްބަރުކަމުން ވަކި
ނުކުރެވޭނެކަމަށް މާނަކުރެވިދާނެތީވެ، މިމާއްދާގެ (ނ) ތިރީގައި މިވާ ގޮތަށް އިބާރާތްކުރަން ބޭނުންވެއެވެ.
" މިޤާނޫނުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމަކާ ޚިލާފު އަމަލެއް
"
ކުރުން.
17 .6 ވަނަ މާއްދާގައިވާ "ބައްދަލުވުން" "ޖަލްސާ" އަށް ބަދަލުކުރަން ފެނެއެވެ.
ބައްދަލުވުމޭ އޮތުމުން ކޮމިޝަނުގެ އެހެން ބައްދަލުކުރުންތައް ކަމުގައި މާނަކުރެވިދާނެއެވެ. މިގޮތުން
ސެމިނަރ، ވަރކްޝޮޕް އަދި އެފަދަ އެހެން ޕްރޮގްރާމްތައްވެސް ހިމެނިދާނެތީއެވެ.
19 .7 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އޮތްގޮތުން މީހެއްގެ އިންސާނީ ޙައްޤެއް ގެއްލިގެން އެހެން މީހަކު ހުށަހަޅާ ކޮންމެ
ކަމެއް އެއީ އެމީހެއްގެ އެދުމަށް ނުވަތަ ރުހުމުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމެއްތޯ ބަލަންޖެހެއެވެ. ޖަލުގައި ނުވަތަ
ޑިޓެންޝަން ސެންޓަރެއްގައި ބަންދެއްގައި ހުންނަ މީހަކު، ނުވަތަ ނުކުޅެދޭ މީހަކު ނުވަތަ މޮޔަ މީހަކާ
ބެހޭގޮތުން އެހެން މީހަކު މައްސަލަ ހުށަހަޅައިފިނަމަ، ކޮމިޝަނަށް މިކަން ބެލޭނީ އެ ކަމަކީ އޭނާގެ ރުހުމާއެކު
ނުވަތަ އެދުމަކަށް ހުށަހަޅައިފައިވާ ހުށަހެޅުމެއްތޯ ބެލުމަށްފަހުގައެވެ. އަދި ތަސައްރަފު ނުފުދޭ ކުއްޖަކަށް
އޭނާގެ ބަލަދުވެރިޔާ (މިސާލަކަށް ބައްޕަ) ކުރި އަނިޔާއަކާ ބެހޭގޮތުން ހުއްދަ ހޯދަން ޖެހޭ މީހަކީ އެ
އަނިޔާކުރި މީހާ ކަމަށްވާނަމަ، އެ ހުއްދަ ލިބުމަކީ ނާދިރުކަމެކެވެ. ވީމާ، މި މާއްދާ ކޮމިޝަނުން މިހާރު
ޢަމަލުކުރަމުންދާ ގަވާއިދުގެ 10ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތަށް ބަދަލުކުރަން ފެނެއެވެ.
20 .8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ): މި ބާރު 7 ވަނަ ޕޮއިންޓްގައި ދަންނަވައިފައިވާ ސަބަބުތަކަށްޓަކައި އެ ގޮތަށް
ބަދަލުކުރަން ބޭނުން ވެއެވެ.
21 .9 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 3 އަށް ގެނައި ބަދަލުގެ ސަބަބުން ކޮމިޝަނުން ކުރާ މަސައްކަތްތައް ކުރިއަކަށް
ނުގެންދެވޭނެއެވެ. މިހާތަނަށް ކޮމިޝަނަށް ލިބިފައިވާ ތަޖްރިބާއަށް ބަލާއިރު ފުލުހުން ނުވަތަ ސިފައިންގެ
މީހަކަށް ތުޙުމަތުކުރެވޭ ކަންތައްތަކުގައި ފުލުހުންނަށް ބަޔާނެއް ދިނުމަށްފަހުގައި ކޮމިޝަނަށް ބަޔާނެއް
ދިނުމަށް ޖެހިލުންވެއެވެ. މި ހާލަތުގައި އޭނާ ފުލުހުންނަށް ދިން ބަޔާން ލިބުން ކޮންމެހެން ބޭނުން ވެއެވެ .
އަދި މެދުވެރިވެދާނެ އަނެއް ހާލަތަކީ އަނިޔާއެއްގެ ވާހަކަ ބުނެފައިދޭ ބަޔާނެއް އެ މަޢުލޫމާތާ ނުލާ ޝަރީއަތަށް
ފޮނުވުމެވެ. ބޭނުންވާ ލިޔުންތައް ގެނައުމުގެ ބާރު ނެތުމަކީ ޕެރި ސް ޕްރިންސިޕްލްސް އާ ޚިލާފުވާ ކަމެކެވެ.
ވީމާ، މިބާރު ހުށަހެޅުނު ޑްރާފްޓްގައިވާ ގޮތަށް އޮތުމަށް ބޭނުންވެއެވެ.
13

10. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަދި ޖުޑީޝަރީ އޮންނަނީ މިނިވަން ކޮށެއް ނޫނެވެ. މިހާރު އަމަލުކުރާ ޤާނޫނުއަސާސީ އޮތްހާ
ހިދަކު މިނިވަން ތަނަކަށް ނުވެސް ހެދޭނެއެވެ. ބިލުގެ 22 ވަނަ މާއްދާއަކީ އެ މާއްދާ ނެތިއްޖެނަމަ އިންސާނީ
ހައްޤުތައް ޙިމާޔަތްކުރުމަށް މިހާރު ދިވެހިރާއްޖެ އޮތް ޙާލަތަށް ބަލާއިރު ވަރަށް ބޮޑު އުނިކަމެއް ލިބޭނެ
ކަމެކެވެ. ވީމާ، ބިލުގެ 22 ވަނަ މާއްދާ އޮންނަން ބޭނުންވެއެވެ.
24 .11 ވަނަ މާއްދާ މިހާރު އޮތްގޮތުން ކޮމިޝަނުން ބަލާ ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް އެއްވެސް ކަހަލަ ތުޙުު◌މަތެއް
ކުރެވޭ ފަރާތެއްވަނަމަ އޭނާއަށް ދިފާއު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭންޖެހޭނެކަމަށް މާނަ ކުރެވިދާނެއެވެ. އަދި މީހުން
ކަމަށް ބިލުގައި މާނަ ކޮށްފައިވަނީ އިދާރާތާކާއި އޮފީސްތައްވެސް ހިމެނޭގޮތަށް ކަމަށް ވާތީވެ، މިކޮމިޝަނަށް
މިހާރު ލިބިފައިވާ ތަޖްރިބާއަށް ބަލައި، މިމާއްދާ ބަދަލުކުރަން ބޭނުންވެއެވެ. ވީމާ، 24 ވަނަ މާއްދާ ތިރީގައި
އެވާ ގޮތަށް އޮތުން ބޭނުންވެއެވެ.
" ކޮމިޝަނުން ވަކި މީހެއްގެ ނުވަތަ ބައެއްގެ އިންސާނީ ޙައްޤެއް ނިގުޅައިގެންފިކަމުގެ ތުޙުމަތުގައި ކުރާ
ތަހްޤީޤުގައި ތުޙުމަތުކުރެވޭ ފަރާތަށް ނުވަތަ ފަރާތްތަކަށް ދިފާޢުގައި ވާހަކަ ދައްކައި މައްސަލަ ދިމާވި
ގޮތްކަމަށް އެ ފަރާތަށް ނުވަތަ އެފަރާތްތަކަށް ފެންނަގޮތެއް ނުވަތަ އެކަމުގައި އެފަރާތުން ނުވަތަ
އެފަރާތްތަކުން ޢަމަލުކުރި ގޮތްކަމަށް ބުނާގޮތް ކޮމިޝަނަށް ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭންވާނެއެވެ.
އެފަދަ ފުރުޞަތެއް ކޮމިޝަނުން ދީފައިނުވާނަމަ، ކޮމިޝަނުން އެމައްސަލައެއް ޝަރީއަތަކަށް ހުށައެއް
"
ނުއެޅޭނެއެވެ.
27 .12 ވަނަ މާއްދާ ތިރީގައިވާ ގޮތަށް ބަދަލުކުރަން ބޭނުންވެއެވެ.
"ކޮމިޝަނުގެ ވާޖިބުތައް އަދާކުރުމަށްޓަކައި ކޮމިޝަނުގެ އިދާރާއެއް ހުންނަންވާނެއެވެ. އެ އިދާރާއަށް
މުވައްޒަފުން އައްޔަނުކޮށް، ވަކި ކުރާނީ ކޮމިޝަނުންނެވެ. ކޮމިޝަނުން ހަދާ ގަވާއިދާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ
"
މަތީން ކޮމިޝަނުގެ އިދާރާ ހިންގާނީ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް އެވެ.
މިހެން އޮތުމަށް ބޭނުންވަނީ ކޮމިޝަނުގެ އިދާރީ ކަންތައްތަކުގައި ކޮމިޝަނުގެ ރައީސްއާއި މެމްބަރުން
ޢަމަލީގޮތުން އުޅެންވެއްޖެނަމަ، އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ރައްކައުތެރިކޮށް އެފަދަ ޙައްޤުތައް ކުރިއެރުވުމަށް
މެމްބަރުން ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ވަގުތު ނުލިބޭނެތީ އެކަމަށް މެމްބަރުންނަށް ވަގުތު
ދިނުމަށްޓަކައެވެ .
28 .13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން މާލީ ހިސާބުތައް ބަލަހައްޓަންޖެހޭނީ އޯޑިޓަރ ޖެނެރަލް
ކަނޑައަޅާ އުޞޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކަމަށްވެފައި، އޯޑިޓަރ ޖެނެރަލްއަކީ މިހާރު އަމަލުކުރާ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އައްޔަނުކުރާ މީހަކަށް ވާތީވެ، މި ކަނޑައަޅާ އުޞޫލުތަކުގެ ޒަރިއްޔާއިން
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނުފޫޒު ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތަށް ފޯރުވިދާނެއެވެ. ވީމާ، ހިސާބުތައް ބަލަހައްޓައި
"
އޯޑިޓް ކުރަންވާނީ ބައިނަލް އަޤްވާމީ މިންގަޑުން ކަމަށް އޮތުމަށް ބޭނުންވެއެވެ .
14

21 ޖުލައި 2005ގައި މަޖިލީހުން ފާސްކުރެއްވި ބިލާމެދު ކޮމިޝަނުން ކަންބޮޑުވާކަމާއި، އެ ބިލަށް ގެންނަން ބޭނުންވާ
މަތީގައިވާ އިސްލާޙުތައް ހިމެނޭ ނޫސްބަޔާނެއް 9 އޯގަސްޓް 2005ގައި ކޮމިޝަނުން ނެރުނީމެވެ.
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައިފައިވާ ގޮތަށް ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ބިލް ތަސްދީޤުކުރެއްވުމަށް
ކެބިނެޓުން 17 އޯގަސްޓް 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ލަފާދެއްވުމާއި ގުޅިގެން އެގޮތަށް ނިންމެވިކަން
ދައުލަތުގެ މީޑިއާއިން އެދުވަހު އިޢުލާންކުރެއްވިއެވެ.
ޤާނޫނު ނަންބަރު1/2005: ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ޤާނޫނު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ތަސްދީޤުކުރައްވައި،
ގެޒެޓްކުރެއްވީ 18 އޯގަސްޓް 2005ގައެވެ. އަދި ހަމަ އެދުވަހު ކޮމިޝަނަށް ކޮޕީ ކުރައްވައި، އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ
އޮފީހަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ފޮނުއްވެވި ސިޓީ ގައި، ކޮމިޝަނުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްލާޙުތަކާ ބެހޭގޮތުން
އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހާއި، ލޯ ކޮމިޝަނާއި ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނާއި މަޝްވަރާކުރެއްވުމަށްފަހު، ޤާނޫނަށް
ގެންނަން ފެނިވަޑައިގަންނަވާ އިސްލާޙުތައް ޑްރާފްޓް ކުރެއްވުމަށްފަހު، 31 އޯގަސްޓް 2005ގެ ކުރިން
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ފޮނުއްވެވުމަށް އެޓަރނީ ޖެނެރަލްއަށް އަންގަވައިފައިވެއެވެ.
ކޮމިޝަނުން ހުށަހަޅައިފައިވާ އިސްލާހްތަކާ ބެހޭގޮތުން ސިޔާސީ ޕާޓީތަކާއެކު މަޝްވަރާކުރެއްވުމަށް ރާއްވަވައިފައިވާކަން
ލޯ ކޮމިޝަނުން 1 ސެޕްޓެމްބަރގައި ކޮމިޝަނަށް އަންގަވައި، މި ބައްދަލުވުން 5 އަދި 6 ސެޕްޓެމްބަރ ގައި ލޯ
ކޮމިޝަނުގައި ބޭއްވެވިއެވެ. މި ބައްދަލުވުމުގައި ކޮމިޝަނުގެ ބޭފުޅުންގެ އިތުރުން ލޯ ކޮމިޝަނާއި، އެހާތަނަށް
ރާއްޖޭގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ 3 ޕާޓީކަމުގައިވާ އެމްޑީޕީ، ޑީއާރުޕީ އަދި އަދާލަތު ޕާޓީގެ ބޭފުޅުން
ބައިވެރިވެވަޑައިގަތެވެ. ކޮމިޝަނުން ހުށަހަޅައިފައިވާ އިސްލާޙްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް އިސްލާޙްތައް އެންމެ ރަގަޅުކަމުގައި
އެއްބަސް ވެވަޑައިގެންނެވިނަމަވެސް، މުޙިއްމު ގިނަ އިސްލާހްތަކަށް ޑީއާރުޕީންނާއި އަދާލަތު ޕާޓީ އިން ދެކޮޅު
ހެއްދެވިއެވެ.
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ބިލް މަޖިލީހުން ފާސްކުރެއްވި ދުވަހު އުނިކުރެއްވި 22ވަނަ މާއްދާ އަލުން ހިމެނުމަށް
ކޮމިޝަނުން ހުށަހަޅައިފައިވާތީ، އެކަމާ ބެހޭގޮތުން ޝަރުޢީ ދާއިރާގެ ބޭފުޅުންނާ މަޝްވަރާކުރުމަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އޮފީހުން އިންތިޒާމްކުރައްވައިގެން 5 ސެޕްޓެމްބަރ ދުވަހުގެ ރޭ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުގައި
ބައްދަލުވުމެއް ބޭއްވެވިއެވެ. މިބައްދަލުވުމުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހާއި ކޮމިޝަންގެ ބޭފުޅުންނާއި، މިނިސްޓަރ
އޮފް ޖަސްޓިސް، އަދި ގިނަ އަދަދެއްގެ ޣާޒީން/ޖަޖުން ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. މި މާއްދާ އެއްވެސް ސިފައެއްގައި
ބިލްގައި ހިމެނުމަށް ޝަރުއީ ދާއިރާގެ ބޭފުޅުން ވަރަށް ބޮޑަށް އިޢުތިރާޒުކުރެއްވިއެވެ.
ސެޕްޓެމް ބަރ 5 އަދި 6 ވަނަ ދުވަހު ބޭއްވެވި މަޝްވަރާތަކަށްފަހު، ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ޤާނޫނަށް ގެންނަން
ފެނިވަޑައިގަންނަވާ އިސްލާޙްތައް އެކުލަވައިލައްވައި ލޯ ކޮމިޝަނުން ތައްޔާރުކުރެއްވި ޑްރާފްޓް 14 ސެޕްޓެމްބަރ
2005ގައި ކޮމިޝަނަށް ފޮނުއްވެވިއެވެ. މި ޑްރާފްޓް ކޮމިޝަނުން ބެލުމަށްފަހު، ކޮމިޝަނުން ހުށަހަޅާފައިވާ
އިސްލާޙްތަކުގެ ތެރެއިން ނުހިމަނުއްވާ އިސްލާޙްތައް ހިމަނުއްވައިދެއްވުމަށާއި، އަދި އަލުން ޑްރާފްޓް ކުރެއްވުމުންނާއި،
15

ސިޔާސީ ޕާޓީ ތަކުގެ މަޝްވަރާގައި އެފަރާތްތަކުން ހުށަހެޅި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ހިމެނުން ރަގަޅުވާނެކަމަށް
ކޮމިޝަނުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް 21 ސެޕްޓެމްބަރ 2005ގައި ލޯ ކޮމިޝަނަށް އެންގީމެވެ .
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާ ބުނާގޮތުން ކޮމިޝަން އެކުލެވިގެންވަނީ 7 މެންބަރުންގެ
މައްޗަށެވެ. އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ބުނެފައިވަނީ "މި ޤާނޫނު ފާސްވުމަށްފަހު ހިނގާ ފުރަތަމަ
3 މަސްދުވަސް ނިމުމުގެ ކުރިން އެ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންނާއި، ރައީސާއި، ނާއިބު ރައީސް މި ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ
"
މަތިން ޢައްޔަންކޮށް ނިންމަންވާނެއެވެ......
މެމްބަރުން ހޮވުމަށްޓަކައި 16 ނޮވެމްބަރ 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން 14 ބޭފުޅެއްގެ ނަން މަޖިލީހަށް
ފޮނުއްވެވުމާއި ގުޅިގެން، ކޮމިޝަންގެ މެމްބަރުން ހޮވުމުގެ މައްސަލަ 17 ނޮވެމްބަރ ގައި ބޭއްވެވި މަޖިލީހުގެ
ޖަލްސާއަށް ކުއްލި މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅުއްވައި، ޤާނޫނުގައި ބުނާ 7 މެމްބަރުންގެ ވަގުތީ ކޮމިޓީ ހޮއްވަވައި،
ނަންތައް ދިރާސާކުރެއްވުމުގެ މަސައްކަތް އެދުވަހުގެ ޖަލްސާގެ ފަހުން ކޮމިޓީން ކުރިއަށް ގެންދެވިއެވެ. އަދި މަޖިލީހުގެ
ކުއްލި ޖަލްސާއެއް އެ ދުވަހުގެ ރޭ 9:00 ގައި ބާއްވަވައި، ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓު ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. ގިނަ ބަޙުސްތަކަކަށް ފަހު
ވަކި ގޮތަކަށް ނުނިމި، ޖަލްސާ ހުއްޓާލެއްވީ މެންދަމު 12:00 ޖެހުމުންނެވެ.
21 ނޮވެމްބަރ 2005ގައި ބޭއްވެވި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާގައި ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ޤާނޫނަށް
އިސްލާޙު ގެނައުމަށް 31(ވަނަ މާއްދާގެ ށ ގައި ބުނާ މެމްބަރުން އައްޔަނުކޮށް ނިންމަން ޖެހޭ މުއްދަތު 3
މަސްދުވަސް 5 މަސްދުވަހަށް ބަދަލުކުރުމަށް) ކުއްލި މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ހުށަހަޅުއްވައި، މިކަމާ
ބެހޭގޮތުން ބަޙުސްކުރިއަށް ގެންދެވިއެވެ.
28 ނޮވެމްބަރ 2005ގައި އޮތް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާގައި ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުއްވިގޮތަށް ޤާނޫނަށް އިސްލާޙު
ގެނައުމަށް ވޯޓަށް އެއްސެވުމުން، އަޣްލަބިއްޔަތު ވަނީ ނުލިބިފައެވެ. އަދި ހަމަ އެދުވަހުގެ ޖަލްސާގައި ކޮމިޝަންގެ
މެމްބަރުންގެ ނަންތައް ދިރާސާކުރެއްވި 7 މެމްބަރުންގެ ވަގުތީ ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގެ މައްސަލަ
ހުށަހެޅުއްވުމުން، މެމްބަރުން 4 ހުށަހެޅުއްވުމެއް ހުށަހެޅުއްވައި، ބަޙުސްކުރިއަށް ގެންދެވިއެވެ.
"ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އެކުލަވާލުމަށް ހުށަހެޅުނު ނަންތައް ދިރާސާކޮށް ފެންނަ ގޮތެއް މަޖިލީހަށް
ހުށަހަޅުމަށްޓަކާ މަޖިލީހުން އެކުލަވާލެއްވި 7 މެންބަރުންގެ ވަގުތީ ކޮމިޓީ ގެ ރިޕޯޓާބެހޭ ގޮތުން ބަޙުސްކުރާނެ ތަނެއް
މިހާރު އޮތްކަމަށް ނުފެންނާތީ ހިއު މަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙެއް ގެނެވިގެން މެނުވީ ކޮމިޝަންގެ
" 1
މެންބަރުން ހޮވުމުގެ މަސައްކަތް މިމަޖިލީހުން އިތުރަށް ކުރިއަށް ގެންދާނެ ތަނެއް ނެތްކަމަށް ނިންމައިފިން.
މިގޮތަށް 1 ޑިސެމްބަރ 2005ގައި އޮތް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާގައި މަޖިލީހުގެ ރައީސް އިޢުލާންކުރެއްވިއެވެ.
މި ނިންމެވުމާ ގުޅިގެން ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ޤާނޫނާ ބެހޭ އެއްވެސް ކަމެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި
އޭގެފަހުން އެއަހަރު ކުރިއަށް ގެންދަވައިފައެއް ނުވެއެވެ.
31 ޑިސެމްބަރ 2005ގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީ ހުގެ އެއަހަރުގެ ދައުރުތައް ނިމުނުއިރު ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުގެ
ޤާނޫނަށް އިސްލާޙް ގެނައު މުގެ ބިލެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވައިފައެއް ނުވެއެވެ.
1 މަޖިލީހުގެ ވެބްސައިޓް www.majlis.gov.mv ގައިވާ 1 ޑިސެމްބަރ ދުވަހުގެ ޔައުމިއްޔާ އިން
16

4. ސުނާމީއާ ގުޅިގެން ކުރެވުނު މަސައްކަތް
ޑިސެމްބަރު މަހުގެ 26 ވަނަ ދުވަހު އިންޑޮނީޝިއާގެ ސުމާޓްރާގެ ކައިރިއަށް އައި ވަރުގަދަ ބިންހެލުމުން އުފެދުނު
ސުނާމީއަކީ ދިވެހިން ހަނދާން ހުންނަން ފެށީއްސުރެ އައި އެންމެ ގެއްލުން ލިބުނު ޤުދުރަތީ ކާރިޘާއެވެ. ސުނާމީގެ
ކާރިޘާގައި އެންމެބޮޑަށް ލިބުނު ޤައުމުތަކުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖެ ހިމެނެއެވެ .
މިކާރިޘާގައި ލިބުނު ގެއްލުންތައް މިހައި ބޮޑުވުމާއެކު، އެހީ ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ވަގުތުން އެހީވެދިނުމަށާއި އަލުން
އާބާދުކުރުމުގެ މަސައްކަތަށް ޤައުމަށް ނުކުޅެދޭވަރުގެ 1.3 ބިލިއަން ޑޮލަރުގެ އިޤްތިޞާދީ ބުރައެއް އުފުލަން
ޖެހިފައިވާކަމާއި މިޢަދަދަކީ ޖީ.ޑީ.ޕީ. ގެ ނިސްބަތަށް ބަލާއިރު، އަދި ޤައުމުގެ އާބާދީއަށް ބަލާއިރު، ގެއްލުން ލިބުނު
ޤައުމުތަކުގެ ނިސްބަތުގައި ރާއްޖެއަށް އުފުލަން ޖެހޭ ވަރަށް ބޮޑު ބުރައެއް ކަމާއި، މިކޮމިޝަނުން މިކަންކަމާ
ކަންބޮޑުވާކަން ބަޔާންކޮށް، ހާލުގައި ޖެހިފައިވާ މީހުންނަށް އެހީވުމަށާއި، އަލުން ޢިމާރާތްކުރުމަށާއި، ރޯގާއާއި ބަލި
މަޑުކަން ފެތުރުނަ ނުދިނުމަށް ކުރާ މަސައްކަތުގައި ދީލަތިގޮތެއްގައި އެހީތެރިވެދީ، ލިބުނު ގެއްލުންތަކުގެ އަސަރު އެތައް
ޒަމާނަކަށް ފެތުރިގެން ދިޔަނުދީ ވޭތޯ ބެލުމަށް ކުރާ މަސައްކަތަށް ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެހީވެދިނުމަށް ބައިނަލް ޢަޤްވާމީ
މުޖުތަމަޢަށް ގޮވައިލައި ކޮމިޝަނުން ސުނާމީ އިލްތިމާހެއް 2 ޖެނުއަރީ 2005 ގައި ނެރުނީމެވެ. މި އިލްތިމާސް އދ.
ގެ އޭޖެންސީތަކަށާއި، ކޮމިޝަނާ ގުޅުންހުރި ބޭރުގެ ޖަމާޢަތްތަކަށް ފޮނުވައި، ވީހާވެސް ބޮޑަށް މި އިލްތިމާހަށް
ސަމާލުކަން ހޯދައިދިނުމަށް އެފަރާތްތަކުގައި ދެންނެ ވުނެވެ.
ބައިނަލް އަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢުން ލިބިފައިވާ އެހީއާއި އެހީތެރިކަން ޝުކުރުވެރިކަމާއެކު ފާހަގަކޮށްމަ،ނަ ވެސް
ސުނާމީއަށްފަހު ރާއްޖެ އަލުން އާރަސްތުކޮށް ތަރަ އްޤީކުރުމަށް އިތުރު އެހީ ބޭނުންވާކަމާއި، މިކަމުގައި ބައިނަލް އަޤްވާމީ
މުޖުތަމަޢުގެ އެހީތެރިކަން ރާއްޖެއަށް އިތުރަށް ދިނުމަ ށް ގޮވައިލައި ކޮމިޝަނުން އިތުރު ސުނާމީ އިލްތިމާހެއް 2
ފެބްރުއަރީ 2005ގައި ނެރުނީމެވެ.
ސުނާމީގެ ސަބަބުން ހާލުގައި ޖެހިފައިތިބި މީހުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ހާލަތު ކޮމިޝަނުން ބެލުމަށް ނިންމީ،
ބަޖެޓަށް ބަލައިގެން، ވީހާވެސް ގިނަ އެކި ބާވަތުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބޭނެ ތަންތަނަށް ދިޔުމަށެވެ. މިކަންތަކާ ބެހޭގޮތުން
ނޭޝަނަލް ޑިޒާސްޓަރ މެނޭޖްމަންޓް ސެންޓަރގެ އިސްބޭފުޅުންނާއެކު 20 އޭޕްރިލް 2005ގައި ބައްދަލުވުމެއް
ބޭއްވުނެވެ . އެބޭފުޅުންގެ މަޝްވަރާއިންނާއި، ލިބުނު އެހެން މަޢުލޫމާތުގެ އަލީގައި ކޮމިޝަނުން ދާން ނިންމީ ރ.
ރނއު ގޫފާރު، . ހުޅުދުއްފާރު، މ. ކޮޅުފުތށްޓަށާއި، . ބުރުލންޏަށާއި . ގަމަށެވެ. މިރަށްރަށުން އެއް ރަށުގެ ބައެއް
އެހެން ރަށެއްގައި އެރަށުގެ ޢާއިލާތަކާއެކު ވަގުތީގޮތުން އުޅޭމީހުން، އެހެން ރަށެއްގައި ވަގުތީ ހިޔާ ވަހިތަކުގައި
އުޅެމުންދާ މީހުން އަދި އަމިއްލަ ރަށުގައި ވަގުތީ ހިޔާވަހީގައި އުޅެމުންދާ މީހުންނާއި، އަމިއްލަ ރަށުގައި އެހެން
ޢާއިލާތަކާއެކު ވަގުތީގޮތުން އުޅެމުންދާ މީހުން ފެނިފައިވެއެވެ.
ކޮމިޝަން ރގެ ޓީމެއް . ނއަތޮޅު އު ގޫފާރަށާއި ހުޅުދުއްފާރަށް ދިޔައީ 3 މެއި 2005ގައެވެ. މ. ކޮޅުފުށްޓަށް ދިޔައީ 6
މެއި 2005ގައެވެ. މ. ކޮޅުފުށިން ދިޔައީ ތ. ބުރުންޏަށެވެ. ނަމަވެސް، ފަޅުތެރޭގައި އަޅާފައިހުރި އޮޑިފަހަރުގެ ވާތައް
ހުރިގޮތުން ލޯންޗު ކައިރި ނުކުރެވި، ރަށު އޮފީހާއި ގުޅަން މަސައްކަތްކޮށް އެއްގޮތަކަށްވެސް މޯބައިލް ސިގްނަލެއް
17

ނުލިބި، ރަށަށް ފައިބާނެ ގޮތެއް ނެތުމުން އެރަށެއް ނުބެލުނެވެ. ލ. ކައްދޫއަށް ދެވުނީ 6 މެއި ގެ ހަވީރުއެވެ. މ.
ކޮޅުފުށްޓަށް ދަތުރުކުރުމުގައި ލޯންޗަށް ތެޔޮއެޅުމަށް މ. މުއްޔަށް މަޑުކުރި ވަގުތު ދިމާވި އެރަށުގެ ބައެއް މީހުންގެ
އެދުމުގެ މަތިން ސުނާމީގެ ސަބަބުން ގެއްލުން ލިބިފައިވާ އެރަށުގެ ބައެއް ސަރަޙައްދަށްވެސް ޒިޔާރަތް ކުރިއެވެ. ލ.
ގަމުގައި ހުރި ވަގުތީ 2 ހިޔާވަހި ބެލީ 7 މެއި 2005ގައެވެ.
މިތަންތަން ބަލައިން،އެތަ ތަނުގައި ދިރިއުޅެމުންދާ މީހުންގެ ފަރާތުން ލިބުނު މަޢުލޫމާތުގެ އަލީގައި ކޮމިޝަނުން
ފަހާގަކުރާ ތިރީގައިވާ ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް ފޮނުވައި، އެކަންކަމާ ބެހޭގޮތުން އަޅުއްވާ ފިޔަވަޅުތައް ކޮމިޝަނަށް
އަންގަވައިދެއްވުން އެދި 9 މެއި 2005ގައި ނޭޝަނަލް ޑިޒާސްޓަރ މެނޭޖްމަންޓް ސެންޓަރަށް ސިޓީ ފޮނުވުނެވެ. އަދި
ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް މަޢުލޫމާތަށްޓަކައި 16 މެއި 2005 ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް
ފޮނުވީމެވެ.
"
ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް
މިދެވުނު ރަށްރަށަށް ބަލާއިރު، ޢާއްމުގޮތެއްގައި މީހުން ބައިތިއްބިފައިތިބި ތަންތަނާ މެދު ބައެއް ޝަކުވާ ހުރި
ނަމަވެސް، ޢާއްމުގޮތެއްގައި ނޭދެވޭ ޚާއްސަ ކަންތައްތައް ހުރިކަމަކަށް ކޮމިޝަނަށް ފާހަގައެއް ނުކުރެވެއެވެ.
ނަމަވެސް، އެމީހުން ވަގުތީ ހިޔާވަހިތަކުގައި ނުވަތަ އެހެން ޢާއިލާތަކާއެކު ދިގު މުއްދަތަކަށް ތިބެންޖެހިއްޖެނަމަ
ސޯޝަލް ޓެންޝަން އިތުރުވެ އެތަންތަނުގައި ހަމަނުޖެހުން އުފެދި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް އުނިކަން ލިބޭފަދަ
ހާދިސާތައް މެދުވެރިވެ ޢަމަލުތައް ހިގާނެއެވެ. އެ ތަންތަނުން ބައްދަލުކުރި މީހުން އެންމެ ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމަކީ
އެމީހުން ދާއިމީ ހިޔާވައްސަކަށް ގޮސް އާދައިގެ ދިރިއުޅުމަކަށް އަވަހަށް ބަދަލުވެވޭނެ ދުވަހެއް ނޭގޭކަމެވެ. އަދި
ޚާއްސަކޮށް ރަމަޝާން މަސް ކައިރިވަމުން އަންނަކަން އެމީހުން ފާހަގަކޮށް، ވަގުތީ ހިޔާވަހިތަކުގައި ރަމަޝާން
މަސް ވޭތުކުރަންޖެހުމުން އިތުރު ދަތިތައް ކުރިމަތިވާނެކަމަށް އެމީހުން ދެކެއެވެ.
މިފަދަ ބޮޑު ކަންތައްތަކެއް ހިގަމުންދާއިރު، އަތޮޅުގެ އެންމެ އިސްވެރިޔާ ނުވަތަ ރަށުގެ އެންމެ އިސްވެރިޔަކު ނެތި
ގިނަ މުއްދަތުތަކެއް ވެފައިވާ ތަންތަން ފެނުނެވެ. މިހެންވުމުން ކަންކަމަށް ދޭންޖެހޭ އަހައްމިއްޔަތުކަން ލިބުމަށާއި
ލިބެންޖެހޭ ސަމާލުކަން ނުލިބި، އަޅާނުލަނީކަމަށް މީހުން ދެކެއެވެ.
ސުނާމީގެ ސަބަބުން ހާލުގައިޖެހުނު މީހުންނާ ދެއްކި ވާހަކަތަކުން އެގެނީ އެއިގެ ވަރަށް ގިނަ ބައަކަށް އެ
ހާލުގައިވާ ނުވަތަ އެއަށްވުރެ ދަތި ހާލުގައި ރާއްޖޭގެ އެތައް ރަށެއްގައި މީހުން ތިބިކަން ނޭގޭކަމެވެ. މިހެންވުމުން،
އެމީހުންގެ ހާލަތާމެދު އެކަށީގެންނުވާ މިންވަރަށް ކަންބޮޑުކުރެއެވެ.
ހާލުގައި ޖެހިފައިތިބި މުޖުތަމަޢުތަކުގައި އަމިއްލައަށް ކުރެވޭނެ ވަރަށް ގިނަ ކުދި ކަންތައްތައް ހުރި ކަމުގައިވިއަސް،
އަމިއްލައަށް ޙައްލުކުރަން އުޅުމަށް ބާރުއަޅާ ފަހިކޮށްދޭނެ އިންތިޒާމްތައް ނެތްކަމުގައި ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
ޔޫ އެން ގެ ގައިޑިންގ ޕްރިންސިޕްލްސް އޮން އިންޓަރނަލް ޑިސްޕްލޭސްމަންޓް ގައިވާ ގޮތުން ސަރުކާރުން މިފަދަ
މީހުންނަށްޓަކައި ކޮށްދެއްވާ ހުރިހާ ކަމެއްގައި އެމީހުންގެ މަޝްވަރާ ހޯދުމާއެކު އެމީހުން ބައިވެރިކުރުމަކީ މުޙިއްމު
ކަމެކެވެ. ޒިޔާރަތްކުރި ރަށްތަކުގެ މީހުންނާ ވާހަކަދެއްކުމުން ފާހަގަކުރެވުނު އެންމެ މުޙިއްމު އެއްކަމަކީ
18

އެމީހުންނަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ކޮށްދެއްވަމުން ގެންދަވާ ކަންތައްތަކާއި މުސްތަޤްބަލަށް ރާއްވަވާ ރޭއްވެވުންތަކާ ބެހޭ
މަޢުލޫމާތު އެމީހުންނަށް ލިބެމުން ނުދާކަމެވެ.
ނުކުޅެދޭ ކުދީން/މީހުންނާއި ޚާއްސަ އެހީ ބޭނުންވާ ކުދިން/މީހުން ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މިމުޖުތަމަޢުތަކުގައި
ފެނިފައިވާއިރު، އެފަދަ ކުދީން/މީހުންނަށް ލިބެންވާ ކާއްސަ އެހީ ލިބޭނެގޮތް އިންތިޒާމްކުރެވިފައި ނެތްކަން
ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
މ. ކޮޅުފުށީގައި ހުރި ވަގުތީ ހިޔާވަހިތައް ހެދިފައި ހުރިގޮތުން ގަދަ ވަޔާއި ވިއްސާރައިން މުޅިން ރައްކާތެރިކަން
ނުލިބޭކަމުގައި އެމީހުން ބުނެއެވެ. އަދި ފާޚާނާތައް ހުރި ހިސާބުގެ ސަބަބުން ދަތިވާކަމަށްވެސް އެމީހުން ބުނެއެވެ.
މ. މުލީ ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލްގެ ހާލަތު ހުރިގޮތުން އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ސިއްޚީ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށް ނުދެވޭކަމަށް
ފާހަގަކުރެވުނެވެ. މިހެންވުމުން އެރަށާއި އަދި އަތޮޅުގެ އެހެން ރަށްރަށުގެ މީހުންނަށް ސިއްޙީ ފަރުވާ ލިބުމުގައި
ދަތިތައް ދިމާވެއެވެ .
ހުށަހެޅުންތައް
1. އެމީހުންނަށްޓަކައި ސަރުކާރުން ކޮށްދެއްވަމުންގެންދަވާ ކަންތައްތަކާއި މުސްތަޤްބަލަށް ރާއްވަވާ ރޭއްވެވުންތަކާ
ބެހޭ މަޢުލޫމާތު ގަވާއިދުން އެމީހުންނަށް ލިބެމުންދާނެގޮތެއް އިންތިޒާމްކުރެއްވުން .
2. ވަގުތީ ހިޔާވަހިތަކުގައި އުޅޭ މީހުންނަށް ޚަބަރާއި މަޢުލޫމާތު ލިބިދިނުމަށްޓަކައި މިއިން ކޮންމެ މުޖުތަމައެއްގެ
ޢާއްމުތަނެއްގައި ޓީ.ވީ އަކާއި ރޭޑިއޯ އެއް ބެހެއްޓެވުން.
3. ސުނާމީގެ ސަބަބުން ގެއްލުން ލިބިފައިވާ ރަށްރަށް ހުރި އަތޮޅުތަކުގެ ތެރެއިން މިވަގުތު އަތޮޅުވެރިން ނެތް
އަތޮޅުތަކަށް އަތޮޅުވެރިން އަވަހަށް ހަމަޖެއްސެވުން.
4. ހާލުގައި ޖެހިފައިތިބި މުޖުތަމަޢުތަކުގައި އަމިއްލައަށް ކުރެވޭނެ ކަންތައްތައްތައް އަމިއްލައަށް ޙައްލުކުރުމަށް
ބާރުއަޅާ ފަހިކޮށްދޭނެ އިންތިޒާމެއް ހަމަޖެއްސެވުން.
5. ސުނާމީގެ ސަބަބުން ހާލުގައިޖެހިފައިވާ ނުކުޅެދޭ ކުދީން/މީހުންނާއި ޚާއްސަ އެހީ ބޭނުންވާ ކުދިން /މީހުންނަށް
"
ލިބެންވާ ޚާއްސަ ސަމާލު ކަމާއި އެހީ ލިބޭނެގޮތް އިންތިޒާމް ކުރެއްވުން.
ކޮމިޝަންގެ ސިޓީގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތަކާ ބެހޭގޮތުން ނޭޝަނަލް ޑިޒާސްޓަރ މެނޭޖްމަންޓް
ސެންޓަރަށް ލަފާދެއްވާ އިސްބޭފުޅުން ކޮމިޝަނުގެ ބޭފުޅުންނާއެކު މަޝްވަރާކުރެއްވުމަށް 18 މެއި 2005ގައި
ބައްދަލުވުމެއް ބޭއްވެވިއެވެ.
19

5. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢާއްމު އިންތިޚާބު މޮނިޓަރކުރުން
28 މާޗް 2004 ގައި ކޮމިޝަނަރ އޮފް އިލެކްޝަންސްއާ ކޮމިޝަންގެ މެމްބަރުން ބައްދަލުކުރި ކުރުމުގައި 2004ވަނަ
އަހަރުގެ ތެރޭގައި ބޭއްވުމަށް ހަމަޖައްސަވާފައިވާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢާއްމު އިންތިޚާބު ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން
މޮނިޓަރކުރުމަށް ގަސްދުކުރާކަމުގައި ކޮމިޝަނަރ އޮފް އިލެކްޝަންސްއަށް ދެންނެވުނެވެ.
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޢާ އްމު އިންތިޚާބު މޮނިޓަރކުރުމަށްޓަކައި ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން ޙަރަކާތްތެރިވުމުގެ ބޭނުމަކީ
މިނިވަން އަދި ނުފޫޒެއްނެތި ބޭއްވޭ އިންތިޚާބަކީ ޑިމޮކްރަސީއެއްގެ އަސާސަކަށް ވާތީ، ޑިމޮކްރަސީއެއް ނެތްނަމަ
އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރެވޭނެ މާޙައުލެ އް ގާއިމު ނުކުރެވޭނެތީވެ، ކެންޑިޑޭޓުންނަށް ހަމަހަމަ ފުރުސަތު
ލިބިފައިވޭތޯ ބެލުމަށާއި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިފައިވާ ވޯޓު ދިނުމުގެ ޙައްޤު އަދާކުރެވުނީ އިންސާފުވެރިކަމާއި
ހަމަހަމަކަމާއެކުގައިތޯ ބެލު މެވެ . މިގޮތުން 22 ޖެނުއަރީ 2005 ގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހު ގެ 42 ގޮނޑިއަށް
މެމް ބަރުން ހޮވުމަށްޓަކައި ރާއްޖޭގައި ބޭއްވި ޢާއްމު އިންތިޚާބުގެ ކަންތައް ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން މޮނިޓަރކުރުމަށްޓަކައި
ރާއްޖޭގެ 11 އަތޮޅަކަށް 19 މޮނިޓަރުން ފޮނު ވީމެވެ.
ކޮމިޝަން ގެ ފަރާތުން އިންތިޚާބު މޮނިޓަރކޮށްދިނުމުގެ މަސައްކަތަށް ޝައު ޤުވެރިވާ މީހުން ހޯދުމަށް ކޮމިޝަނުން
ޢާއްމުކޮށް އިޢުލާނުކުރީމެވެ. އެކަމަށް އެދުނު 23 ފަރާތް އިންޓަރވިއުކުރުމަށްފަހު އެންމެ ރަގަޅުކަމަށް ފާހަގަކުރެވުނު
20 މީހުން އެކަމަށް ހޮވީމެވެ. ،ނަމަވެސް ހޮވުނު މީހުންގެ ތެރެއިން ބައެއް މީހުން އެ މަސައްކަތަށް ވީއްލެން
ނެތްކަމަށް އެމީހުން ވަޒީފާ އަދާކުރާ ތަންތަނުން އެންގެވުމާ ގުޅިގެން އިތުރު މީހުން ހޯދުމަށް ދެވަނަ ފަހަރަށް
އިޢުލާންކޮށް 20 މީހުން ހަމަކުރުމަށްޓަކައި، އިންޓަރވިއުކޮށްގެން މީހުން ހޮ ވީމެވެ. 26 ޑިސެމްބަރ 2004 ގެ
ސުނާމީގެ ސަބަބުން އިންތިޚާބުގެ ތާރީޚް 22 ޖެނުއަރީ 2005އަށް ބަދަލުކުރެއްވުމުން މީގެ ތެރެއިންވެސް ބައެއް
މީހުންނަށް އެކި އެކި ސަބަބާ ހުރެ މޮނިޓަރިންގ މަސައްކަތް ކޮށްދެވެން ނެތްކަމަށް އެންގުމުން، ކޮމިޝަންގެ 2
މުވައްޒަފުން ހިމަނައިގެންޓަ،މޮނި ރކުރުމުގެ މަސައްކަތުގައި އަމަލީ ގޮތުން ބައިވެރިވީ 19 މޮނިޓަރުންނެވެ.
އިލެކްޝަން މޮނިޓަރުންގެ ގޮތުގައި ހޮވުނު މީހުން އިޤްރާރު ކުރެވުނެވެ. މިގޮތަށް އިޤްރާރު ކުރީ ކެންޑިޑޭޓުންނާ
އެފަރާތްތަކާ ވަކި ބާވަތްތަކެއްގެ ގުޅުންތަކެއްވޭތޯ ބެލުމަށެވެ. އަދި މޮނިޓަރުން އަތޮޅުތަކަށް ހަމަޖެއްސުމުގައި އެ
އިޤްރާރަށް ބަލައި، ކެންޑިޑޭޓުންނާ އެ ބާވަތުގެ ގުޅުމެއް ނެތް އަދި އެމީހުންގެ އަތޮޅު ނޫން އަތޮޅަށް ހަމަޖެއްސުނެވެ.
އިލެކްޝަން މޮނިޓަރުން ތަމްރީނުކުރުމުގައި ޢާއްމު އިންތިޚާބުގެ ޤާނޫނާއި ގަވާއިދާއި، ޤާނޫނުއަސާސީ ގައިވާ އަސާސީ
ޙައްޤުތާކާބެހޭ މާޢުލޫމާތުދީ، އެކަންކަމާ ބެހޭގޮތުން މަޝްވަރާ ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުނެވެ. އަދި މިކަންކަމާ ބެހޭގޮތުން
އެމީހުން ކުރަން ބޭނުންވާ ސުވާލުތައް ކޮމިޝަނަރ އޮފް އިލެކްޝަންސް އަށް ހުށަހެޅުމަށްޓަކައި އިލެކްޝަންސް
ކޮމިޝަންގެ ބޭފުޅުންނާއެކު ބައްދަލުކުރުމެއް ބޭއްވުނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ސުވާލުތަކަށް ކޮމިޝަނަރ އޮފް
އިލެކްޝަންސް ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. މީގެ އިތުރުން އިލެކްޝަން މޮނިޓަރކުރުމުގައި މޮނިޓަރުންގެ ޒިންމާ އާއި ކުރަންޖެހޭ
ކަންތަކާއި އެއްވެސްގޮތަކަށް ކޮށްގެން ނުވާނެ ކަންތައްތައް އެމީހުންނަށް އަންގައި ދެވުނެވެ.
20

އިންތިޚާބު މޮނިޓަރކުރުމަށްފަހު ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކާއި، ޢާއްމު އިންތިޚާބުގެ ކަންތައްތައް މުސްތަޤްބަލުގައި
ރަގަ ޅުކުރުމަށް މިކޮމިޝަނުން ހުށަހެޅި ކަ ންތަ އްތައް 24 ފެބްރުއަރީ 2005ގައި ކޮމިޝަނަރ އޮފް އިލެކްޝަންސްގެ
" "
އޮފީހަށް އެންގުނެވެ. އެ މަޢުލޫމާތު މި ރިޕޯޓުގެ ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކަށް ހުށަހެޅި ކަންތައްތައް ގެ
ދަށުގައި އެވަނީއެވެ.
21

6. ޔުނިވަރސަލް ޑިކްލަރޭޝަން އޮފް ހިއުމަން ރައިޓްސް އާ ބެހޭ
10 ޑިސެމްބަރ 1948 ގައި އދ. މަޖިލީހުގެ ޢާއްމު ޖަލްސާއިން ފާސްކޮށް އިޢުލާންކޮށްފައިވާ " އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ
ޢާއްމު ޤަރާރު"، ޔޫއެންޑީޕީ ގެ އެހީގައި ދިވެހި ބަހަށް ތަރުޖަމާކޮށް، ލުއިފޮތެއްގެ ގޮތުގައި ޗާޕްކޮށްފައިވަނީ 2004ވަނަ
އަހަރުގެ އޭޕްރިލް މަހުގައެވެ. އެ ލުއިފޮތް ކޮމިޝަނުން ޢާއްމުކޮށް ލިބެން ހުރެއެވެ.
5 ޖުލައި 2005ގައި އިސްލާމީ ކަންތައްތަކާ ބެހޭ އެންމެމަތީ މަޖިލީހުން ނެރުއްވި ނޫސްބަޔާނެއްގައި އެ ޤަރާރުގެ
16ވަނަ މާއްދާއާއި 18 ވަނަ މާއްދާ އެ ލިޔުމުގައި ހިމެނޭހާ ހިނދަކު އެ ލިޔުމަކީ ރާއްޖޭގައި ގެންގުޅުން މަނާ ލިޔުމެއް
ކަމަށް ޢާއްމުކޮށް އަންގަވައިފައި ވެއެވެ. އެނޫސްބަޔާން ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.
" ހިއުމަން ރައިޓްސް އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން ބައްސަވަމުން ގެންދަވާ "އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ޢާންމު
ޤަރާރު" ގެ 16 ވަނަ މާއްދާއާއި 18 ވަނަ މާއްދާއަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ފުށުއަރައި
ތަޢާރުޟުވާ ދެމާއްދާކަމަށްވާތީ އާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ޤަބޫލުކޮށްގެން ތިބި މާތްވެގެންވާ اެلهގ ދީންކަމުގައިވާ
އިސްލާމްދީން ނޫން ދީނެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތުން އެއްވެސް ދިވެހިރައްޔިތަކު ނޭދޭތީ، ހިއުމަން ރައިޓްސް އޮފް ދަ
މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން ބައްސަވަމުން ގެންދަވާ "އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ޢާއްމުޤަރާރު" އިސްވެ ދެންނެވި ދެމާއްދާ އޮތްހާ
ހިނދަކު އެފޮތް ގެންގުޅުން މަނާކަމެއްކަމުގައި ހަމަޖައްސައިފީމެވެ".
މި އިޢުލާން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޑާ އި ޓެ ލެވިޜަން މޯލްޑިވްސްއިން އެދުވަހު ވަރަށް އަވަސް އަވަހަށް ތަކުރާރުކޮށް
ކިޔުއްވަމުން ގެންދެވިއެވެ. އަދި ހަމަ އެދުވަހު ކޮމިޝަނަށް އެ މަޖިލީހުން ފޮނުއްވި ސިޓީއަކުން " މި ފޮތުގެ 16
ވަނަ މާއްދާ އާއި 18 ވަނަ މާއްދާ އަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނު އަސާސީގެ އެއްވަނަ މާއްދާއާއި،
ހަތްވަނަ މާއްދާއާ ފުށުއަރައި ތަޢާރުޟުވާ ދެމާއްދާ ކަމަށްވާތީ ، އެދެމާއްދާ އުނިކުރައްވައިފައިނޫނީ، މިފޮތް ދިވެހިންނަށް
ދެއްވައި ނުބެއްސެވުމަށް ދެންނެވީމެވެ." މިހެން އަންގަވައިފައިވެއެވެ. މިގޮތަށް އެ މަޖިލީހުން އަންގަވައިފައިވާކަން 6
ޖުލައި 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ކޮމިޝަނުން އެންގީމެވެ.
މި މައްސަލައާ ގުޅޭގޮތުން އިސްލާމީ ކަންތައްތަކާބެހޭ އެންމެމަތީ މަޖިލީހަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން
ތިރީގައިވާގޮތަށް އަންގަވައިފައިވާކަން 9 ޖުލައި 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ކޮމިޝަނަށް އެންގެވިއެވެ.
" ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސްގެ ފަރާތުން ބައްސަވަމުން ގެންދަވާ "އިންސާނީ
ޙައްޤުތަކުގެ ޢާންމު ޤަރާރު" ފޮތުގައިވާ އެޤަރާރުގެ 16 ވަނަ މާއްދާއާއި 18 ވަނަ މާއްދާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުވާ ދެ މާއްދާކަމަށާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ޤަބޫލުކޮށްގެންތިބި
اެلهމާތްވެގެންވާ ގ ދީންކަމުގައިވާ އިސްލާމްދީން ނޫން ދީނެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތުން، އެއްވެސް ދިވެހި ރައްޔިތަކު
ނޭދޭތީ، އެފޮތުގައި، ޤަރާރުގެ އިސްވެދެންނެވި ދެމާއްދާ އޮތްހާ ހިނދަކު ރާއްޖޭގައި އެފޮތް ގެންގުޅުމަކީ މަނާކަމެއްކަމަށް
ތިޔަމަޖިލީހުން 5 ޖުލައި 2005 ގައި ނެރުއްވި ނޫސްބަޔާނާ ގުޅޭގޮތުން ދަންނަވަމެވެ .
1. އދ. ގެ "އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ޢާންމު ޤަރާރު" އަކީ 1948 ވަނައަހަރު ޑިސެމްބަރު 10 ގައި
އދ.މަޖިލީހުގެ ޢާންމު ޖަލްސާއިން ފާސްކޮށްފައިވާ، އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ
22

ޤަރާރަކަށްވުމާއެކު، ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސްއިން އެ ޤަރާރު ޗާޕްކުރައްވައިގެން
ނެރުއްވާފައިވާ ފޮތް، ރާއްޖޭގައި ގެންގުޅުއްވުން މަނާކުރެއްވުމަކީ، އދ. ގެ ކުރިމަތީގައާއި ބޭރު ޤައުމުތަކުގެ
ކުރިމަތީގައާއި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކުގެ ކުރިމަތީގައި، ރާއްޖެއަށް ބަދުނާމު
ލިބޭނެކަމެއްކަމަށާއި، އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް މަސައްކަތްނުކުރާ ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި އެފަރާތްތަކުގެ ކުރިމަތީގައި
ރާއްޖެ ތަޞައްވުރުވެގެން ހިނގައިދާނެކަމެއްކަމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާކަމަށް ދަންނަވަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ވިދާޅުވިއެވެ. ވީމާ، އދ. ގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޤަރާރު ޗާޕްކުރައްވައިގެން ނެރުއްވާފައިވާ މިދެންނެވި
ފޮތް ރާއްޖޭގައި ގެންގުޅުއްވުން މަނާކުރެއްވުމުގެ ބަދަލުގައި، އެޤަރާރުގެ 16 ވަނަ މާއްދާއާއި 18 ވަނަ
މާއްދާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ފުށުއަރައި ތަޢާރުޟުވާކަމާއި، އެ ދެ މާއްދާ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ފުށުއަރައި ތަޢާރުޟުވަނީ ކިހިނެއްވެގެންކަން އާންމުންނަށް
އޮޅުންފިލުއްވައި ދެއްވުމަށް ތިޔަމަޖިލީހުން ބަޔާނެއް ނެރުއްވިނަމަ މިފަދަ ކަމެއްގައި ތިޔަމަޖިލީހުން
އަދާކުރައްވަންޖެހޭ ދައުރު މާފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި އަދާކުރެއްވުނީސްކަމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާކަމަށް ދަންނަވަން
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ.
އަދި ދަންނަވަމެވެ. ޔޫ.އެން.ޑީ.ޕީ. އިން މަޖީދިއްޔާ ސްކޫލަށް ފޮނުއްވާފައިވާ، "ޔުނިވަރސަލް ޑެކްލަރޭޝަން
"
އޮފް ހިޔުމަން ރައިޓްސް ފޮތް އާންމުކޮށް ދޫކުރުމަކީ ރަނގަޅުނޫން ކަމެއްކަމަށް ތިޔަމަޖިލީހަށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާކަމަށާއި، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއްގެ މަތިން އެ މައްސަލަ
ނިންމަވައިދެއްވުން އެދިވަޑައިގެން، ތިޔަމަޖިލީހުގެ ނަންބަރު /1/99/294އޭ142- 19(ޑިސެމްބަރ)1999
ސިޓީ މިއޮފީހަށް ފޮނުއްވުމާ ގުޅިގެން އެސިޓީގެޖަވާބުގައި، ފޮނުއްވި މިއޮފީހުގެ ނަންބަރު /142/2000/8އޭ1-
17(ޖަނަވަރީ)2000 ސިޓީގައި، "ޔުނިވަރސަލް ޑެކްލަރޭޝަން އޮފް ހިޔުމަން ރައިޓްސް" އަކީ ޔޫ .އެން
އިން ފާސްކޮށްފައިވާ ޑެކްލަރޭޝަނެއް ކަމަށްވާތީ، އެފޮތް އާންމުކޮށް ގެންގުޅުން މަނާކުރައްވަން
ރަނގަޅުވާނެކަމަށް ފެނިވަޑައިނުގަންނަވާކަމަށާއި، އެ ފޮތުގައި، އިސްލާމީ އުސޫލުތަކަށް ތާއީދުކޮށް ލިޔެފައިވާ
ލިޔުންތައް ވަރަށްގިނަކަމަށް ވަނީ ވިދާޅުވެފައެވެ. އަދި އެ ފޮތާމެދު ހެއްދެވެން އޮންނާނެގޮތަކީ، އެފޮތުގައިވާ
އިސްލާމްދީނުގެ އުސޫލުތަކާ ތަޢާރުޟުވާ ލިޔުންތަކަކީ، ދިވެހިރާއްޖެ ގަބޫލުކުރާ ލިޔުންތަކެއް ނޫންކަން،
ޔޫ.އެން. އަށް އެންގެވުންކަމަށާއި، މިއޮފީހުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒާ ގުޅުއްވައިގެން އެކަމާ
އުޅުއްވާނެކަމަށްވެސް، އެސިޓީގައި ވަނީ ވިދާޅުވެފައެވެ. ވީމާ، މީގެ ކުރިން މިކަން މިގޮތަށް ހިނގާފައިވާތީ،
ހަނދުމަފުޅުކޮށް އެރުވުމުގެގޮތުން ދަންނަވާލުމަށްވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ .
2 . ސަރުކާރުގެ އޮފީސްތަކުންނާއި، އިދާރާތަކުން، ރައްޔިތުންނަށް އެކިއެކި ކަންކަން މަނާކުރައްވައި، އަމުރުތައް
ނެރުއްވާއިރު، މިއޮފީހާ މަޝްވަރާކުރައްވާފައި އެއަމުރެއް ނެރުއްވާގޮތަށް އޮތުން ފެނިވަޑައިގަންނަވާކަމަށް
ދަންނަވަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި މީގެއިތުރުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިސްލާމްދީނުގެ
އެންމެހައި ޝިޢާރުތައް ފާޅުކުރުމުގެ ވެރިޔަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 38 ވަނަ
މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިއޮތުމާއި، ތިޔަ މަޖިލިސް ހިނގަމުންދަނީ މިއޮފީހުގެ ދަށުންކަމަށް ވުމާއެކު ތިޔަ
މަޖިލީހުން، ރައްޔިތުންނަށް ވަކިކަމެއް މަނާކުރައްވައި، އަމުރެއް ނެރުއްވާނަމަ، އެއަމުރެއް ނެރުއްވުމުގެ
ކުރިން މި އޮފީހަށް ލިޔުއްވައިގެން ހުއްދަ ހޯއްދެވުމަށްފަހުގައި ނޫނީ، އެފަދަ އަމުރެއް ނުނެރުއްވުމަށް
"
ދަންނަވަންވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވިއެވެ.
23

މި ސިޓީއާ ގުޅިގެން 10 ޖުލައި 2005 ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ކޮމިޝަނުން ފޮނުވި ސިޓީގައި ތިރީގައިވާ
ގޮތަށް ދެންނެވީމެވެ.
"މި ކޮމިޝަނުން ބަހަމުންގެންދިޔަ އދ. ގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ޢާއްމު ޤަރާރާ ބެހޭގޮތުން އިސްލާމީ
ކަންތައްތަކާ ބެހޭ އެންމެމަތީ މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވެވި ސިޓީގައި ވިދާޅުވެފައިވާ ކަންތައްތަކަކީ މި ކޮމިޝަނުންވެސް މި
ޤަރާރާ ބެހޭގޮތުން ދެކޭގޮތް ކަމުގައި އުފަލާއެކު ދަންނަވަމެވެ.
އިސްލާމީ ކަންތައްތަކާ ބެހޭ އެންމެމަތީ މަޖިލީހުން ނެރުއްވި ނޫސްބަޔާނާ ގުޅިގެން ބޭރުގެ ފަރާތްތަކުންވެސް
މިކަމާ ޙައިރާންވެ، ކޮމިޝަނުގެ ބައެއް މެމްބަރުންނާ ސުވާލު ކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. މިކަމަކީ ރާއްޖޭގައި އިންސާނީ
ޙައްޤުތައް ރައްކައުތެރިކުރުމަށް މި ކޮމިޝަނުން ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަށް ވަރަށް ނޭދެވޭ އަސަރު ކުރާނެ ކަމެކެވެ. އަދި
ރާއްޖެއަކީ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ރައްކައުތެރިކުރުމަށް ސީރިއަސްކޮށް މަސައްކަތް ކުރާ ޤައުމެއްކަމަށް ބައިނަލް އަޤްވާމީ
މުޖުތަމަޢު ޤަބޫލެއް ނުކުރާނެއެވެ.
ވީމާ، އދ. ގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ޢާއްމު ޤަރާރަކީ ރާއްޖޭގައި ގެންގުޅުން ހުއްދަ އެއްޗެއްކަމުގެ
"
ޢާއްމުއެއްގެވުމެއް އަވަހަށް ނެރުއްވުމަކީ މުޙިއްމު ކަމެއްކަމުގައި މިކޮމިޝަނުން ދެކޭ ވާހަކަ ދެންނެވީމެވެ.
12 ޖުލައި 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޑަށާއި ޓީ.ވީ. މޯލްޑިވްސްއަށާއި ނޫސްތަކަށް
ފޮނުއްވާފައިވާ ޚަބަރު "އ.ދ އިން ޝާޢި އުކޮށްފައިވާ އިންސާނީ ޙަ އްޤުތަކުގެ ޢާއްމު ޤާރާރަކީ އިސްލާމީ އުޞޫލުތަކަށް
ތާޢީދުކޮށް ލިޔެފައިވާ ވަރަށް ގިނަ ބައިތަކެއް ހިމެނިފައިވާ ޤަރާރެއް ކަމުގައި ދިވެހި ސަރުކާރުގެ އިސް ތަރުޖަމާނު
"
ވިދާޅުވެއްޖެ ގައި ތިރީގައިވާ ގޮތަށް ބަޔާންކުރަ އްވައިފައިވެއެވެ.
"...........ރާއްޖެއިން މިހާރުވެސް ސޮއިކޮށްފައިވާ ބައިނަލްއަޤްވާމީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ބައެއް
މުޢާހަދާތަކުގައިވެސް ޤާނޫނުއަސާސީއާ ފުށުއަރާ ބައެއް މާއްދާތައް އެބަހުރި ކަމަށާއި، އެ މުޢާހަދާތަކުގައި ރާއްޖެ
ބައިވެރިވެފައިވަނީ، އެކަންކަން ފާހަގަކޮށް، އެކަންކަމުގެ މައްޗަށް ރާއްޖެއިން ޢަމަލު ނުކުރާނެކަން ބަޔާންކޮށްފައި
ކަމުގައި ޑޮކްޓަރ ޝަހީދު ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި އެ މުޢާހަދާތަކަކީ، ޜާއްޖޭގައި ގެންގުޅުން މަނާކޮށްފައިވާ މުޢާހަދާތަކެއް
ނޫންކަމަށާއި، އެހެންކަމުން، ބައިނަލްއަޤްވާމީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޤަރާރުގައި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ފުށުއަރާ ބައިތައް
ހުރުމަކުން އެލިޔުމަކީ، ރާއްޖޭގައި ގެންގުޅުން ސަރުކާރުން މަނާކުރައްވަން ޖެހިވަޑައިގަންނަވާ ނުވަތަ ގެންގުޅުން
މަނާކުރައްވާފައިވާ ލިޔުމެއް ނޫން ކަމުގައިވެސް ޑޮކްޓަރ ޝަހީދު ވިދާޅުވިއެވެ "........ މި ޚަބަރު ދައުލަތުގެ
މީޑިއާއިންނާއި ނޫސްތަކުން 12 ޖުލައި ގައި ޢާއްމުކޮށްފައި ވެއެވެ.
24

7. ބައިނަލްއަޤްވާމީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ދުވަސް
1950 ވަނަ އަހަރު އ.ދ ގެ ޢާއް މު ޖަލްސާއިން ހުރިހާ މެމްބަރު ޤައުމުތަކަށް ގޮވައިލައިފައިވަނީ ކޮންމެ އަހަރެއްގެ
ޑިސެމްބަރ 10 ވަނަ ދުވަހަކީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ދުވަސްކަމުގައި ފާހަގަކުރުމަށެވެ. ރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ފަހަރަށް
މިދުވަސް ފާހަގަކުރެވުނީ 2005ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެމްބަރ މަހުގެ 10ވަނަ ދުވަހުއެވެ. މި ދުވަސް ފާހަގަކުރުމުގެ
ގޮތުންނާއި، އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއި، ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނާ ބެހޭގޮތުން ޢާއްމުންގެ ހޭލުންތެރިކަން ހުރި
މިންވަރު ބެލުމަށް ކޮމިޝަނުން ކުރި ސަރވޭގެ މުޙިއްމު ނަތީޖާތައް ހާމަކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ކޮމިޝަނުން
އިންތިޒާމްކޮށްގެން ބައްދަލުވުމެއް އެ ދުވަހު ބޭއްވުނެވެ. މި ބައްދަލުވުމުގައި ދަޢުލަތުގެ ބައެއް ވަޒީރުންނާއި،
ސަރުކާރުގެ އޮފީސްތަކާއި، ރާއްޖޭގައި ހުންނަ އ.ދގެ އޭޖެންސީތަކާއި، އަމިއްލަ ޖަމިއްޔާ/ޖަމާއަތްތަކާއި، ދެ ސިޔާސީ
ޕާޓީ އަދި މީޑިއާގެ ބޭފުޅުން ބައިވެރިވެވަޑައިގަތެވެ. މިޖަލްސާގައި ޔޫއެންޑީޕީގެ ރެޒިޑެންޓް ރެޕްރެޒެންޓޭޓިވް މރ.
ޕެޓްރިސް ކަރބިޒޯ އާއި ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމް ވާހަކަ ދެއްކެވިއެވެ. މިއަހަރުގެ ބައިނަލް
އަޤްވާމީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ދުވަ ހާ ގުއޅޭގޮތުން .ދ ގެ ހައިކޮމިޝަނަރ ފޮރ ހިއުމަން ރައިޓްސް ނެރުއްވި ޚިތާބު
މރ. ޕެޓް ރިސް ކަރބިޒޯ މި ޖަލްސާގައި އިއްވަވައި ދެއްވިއެވެ. ސަރވޭގެ ނަތިޖާއާ ބެހޭގޮތުން މަޢުލޫމާތު ދެއްވީ
ކޮމިޝަނަށް ލަފާދެއްވާ އަދި ސަރވޭގެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރެއްވުމުގެ މަސއްކަތްކުރައްވާ ބޭރުގެ މާހިރެއް ކަމުގައިވާ މރ.
ޕީޓަރ ހޮސްކިންގއެވެ. މަޢުލޫމާތު ދެއްވުމަށްފަހު ޖަލްސާގެ ބައިވެރިންގެ ސުވާލުތަކަށް އޭނާ ޖަވާބުދެއްވިއެވެ.
ދުވަހާގުޅޭގޮތުން ކޮމިޝަނުން ނޫސްބަޔާނެއް ނެރު ނީމެވެ. އެ ނޫސްބަޔާނުގައި ތިރީގައިވާ ކަންތައްތައް
ފާހަގަކޮށްފައިވާނެއެވެ.
"
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަކީ ދިމިޤްރާތީ އުސޫލުތަކުގެ އެންމެ މުޙިއްމު އަސާސްއެވެ. ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތުންގެ
މެދުގައި މިނިވަންކަމުގެ ރޫޙު އާލާކުރުމަށްޓަކައިވެސް އެންމެ ބޭނުންތެރި އެއް ވަސީލަތެވެ. ހަމައެފަދައިން ޤައުމީ
ރައްކާތެރިކަމާއި މީސްތަކުންގެ މެދުގައިވެސް ޤައުމުތަކުގެ މެދުގައި އޮންނަންވާ ސުލްޙަވެރިކަން ގާއިމުކުރުމުގެވެސް އެންމެ
މުޙި އްމު އެއް ވަސީލަތްމެއެވެ. އެހެންކަމުން، އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަކީ ކޮންމެ މުޖްތަމަޢެއްގެވެސް ސަ ޤާފަތުގެ މު ޙިއްމު
ބައެއް ކަމުގައި ވުމަކީ ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި އޮތުމަށް އެންމެ އެކަށޭނަ މިނިވަންކަމާއި އެކުވެރިކަމަށް ވަރަށް
ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް ހޯދައިދޭ ކަމެއްކަމުގައި ނޫނީ ނުވާނެއެވެ. އ.ދ. ގެ "އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޢާއްމު ޤަރާރު"
ބުނާގޮތުގައި ދުނިޔޭގައި މިނިވަންކަމާއި، ޢަދުލްއިންސާފާއި ސުލްޙަ ޤާއިމްކުރުމުގެ ބިންގަލަކީ އިންސާނުންގެ މެދުގައި
ހަމަހަމަކަން އޮތުމާއި މީސްތަކުންނަށް ލިބިދޭންޖެހޭ ޙައްޤުތައް އޭގެ ފުރިހަމަގޮތުގައި ލިބިދިނުމެވެ .
މިއަހަރުގެ އިންސާނީ ހައްޤުތަކުގެ ދުވަހުގެ ޝިޢާރަކަށް އިންސާނީ ޙަ އއްޤުތަކާ ބެހޭ .ދ ގެ ހައިކަމިޝަނަރ
" "
ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ އަނިޔާކުރުމާ ދެކޮޅަށް ކުރާ މަސައްކަތް މިއެވެ . ދިވެހިރާއްޖެވެސް މިހާރު ބައިވެރިވެފަ އއިވާ .ދ
" b
ގެ މުޢާހަދާއެއްކަމުގައިވާ އަނިޔާކުރުމާއި، އެހެނިހެން އަނިޔާވެރި، ލާއިންސާނީ ނުވަތަ ދަށުދަރޖައިގެ ޢަމަލުތައް
" 'އޮ '
ހިންގުމާއި އަދަބުދިނުމާ ދެކޮޅު މުޢަހަދާ ގެ ޕްޝަނަލް ޕްރޮޓޮކޯލް ބަޔާންކުރާ ގޮތުން ތުޙުމަތުގައި ތިބޭ މީހުންނާއި
ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރުމަށް ބަންދުގައި ތިބޭ މީހުންނަށް އަނިޔާކުރުން ހުއްޓުވުމަށްޓަކައި މެމްބަރު ޤައުމުތަކުގައި ޤާއިމް
ކުރެވިފައިވާ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއި ބެހޭ ޤައުމީ އިދާރާތަކުން ވަރަށް މުޙިއްމު ރޯލެއް ކުޅެން ޖެހެއެވެ .
25

ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސް އުފެދުނު ފަހުން މިއަދަށް ދެއަހަރު ފުރުނީއެވެ. ވޭތުވެދިޔަ
ދުވަސްތަކުގައި މި ކޮމިޝަނުން ހޯދި ހޯދުންތަކުން އެނގޭގޮތުގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަކީ ކޮން އެއްޗެއްކަން ގިނަ
ދިވެހިންނަކަށް އަދި ނޭގެއެވެ. ކޮންމެ އިންސާނަކީވެސް އެތައް ޙައްޤުތަކެއް އޭނައަށް ލިބިފައިވާ މީހެއްކަމާއި އެ
ޙައްޤުތަކަކީ ކޮބައިކަމާއި އެޙައްޤުތައް ހޯދުމަށް މަސައްކަތް ކުރުމަކީވެސް އޭނާގެ ޙައްޤެއްކަންވެސް ގިނަ ދިވެހިންނަކަށް
އަދި ނޭގެއެވެ. ވީމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކޮށް ދަމަހައްޓައި އެފަދަ ޙައްޤުތައް ކުރިއެރުވުމަށް
މަސައްކަތްކުރުމަކީ މިކޮމިޝަންގެ އެންމެ މުޙިއްމު އެއް މަޤްސަދު ކަމުގައިވާތީ މިކަމަށްޓަކައި ބޭނުންވާ މަސައްކަތްތައް
ކުރުމުގައި ހުރިހާ ފަރާތެއްގެ އެހީތެރިކަމާއި އެއްބާރުލުން ލިބުމަކީ ވަރަށް މުޙިއްމު ކަމަކަށް ވަނީ ވެފައެވެ.
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސްއިން މިއަދު މި ގޮވައިލަނީ، އަދި ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކަށް މި
އިލްތިމާސްކުރަނީ، އެއްވެސް މީހެއްގެ ޤަދަރާށާއި ޙުރުމަތްތެރިކަމަށް އުނިކަމެއް ލިބޭފަދަ ކަމެއް ބަހުންކަމަށް ވިޔަސް
ނުވަތަ ޢަމަލުންކަމަށް ވިޔަސް ނުކުރުމަށެވެ. ދިވެހިންގެ އެއްބައެއްވަންތަކަމާއި އެއްބައިވަންތަކަން ދެމެހެއްޓުމަށްޓަކައި
އެއްވެސް މީހަކަށް ޝަރުޢީ ހަމަތަކުން މެނުވީ އެއްވެސް އަނިޔާއެއް ޖިސްމާނީ ގޮތުން ނުވަތަ ނަފްސާނީ ގޮތުން
ނުކުރުމަށެވެ.
އަޅުގަޑުމެންގެ ގައުމުގެ ރައްޔިތުންގެ އެކުވެރިކަމާއި އެއްބަނޑު އެއްބަފައިކަމާއި އެކި ކަންކަމުގައި
"
އެއްބާރުލުން ދެމެހެއްޓޭނީ އެ ގޮތުން ޢަމަލުކުރުމުން ކަމަށް ދެކެމެވެ.
މި ނޫސްބަޔާން 10 ޑިސެމްބަރ 2005ގައި ދުވަހު ނޫސް ތަކުގައި ޝާޢިއުކޮށް ޓެލެވިޜަން މޯލްޑިވްސް އިންނާއި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޑުން ދުރަށް ފޮނުވުނެވެ.
26

8. ހިއުމަން ރައިޓްސް ބޭސްލައިން ސަރވޭ
2005 ވަނ އަހަރު ކުރުމަ ށް ކަނޑައަޅައި، ކޮމިޝަން ގެ 'އިންޓެރިމް ސްޓްރެޓަޖިކް ޕްލޭން 2004 – 2006 ' ގައި
ހިމެނޭ މުޙިއްމު ޙަރަކާތެއްކަމަށްވާ ހިއުމަން ރައިޓްސް ބޭސްލައިން ސަރވޭ ރާއްޖޭގެ މީހުން ދިރިއުޅޭ ރަށްރަށުގެ
ތެރެއިން ހޮވައިލެވުނު ރަށްތަކެއްގައި 26 އޯގަސްޓް އިން 9 ސެޕްޓެމްބަރ ގެ ނިޔަލަށް ކުރެވުނެވެ.
މިސަ ރވޭގެ މައިގަނޑު މަޤްޞަދަކީ ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އޮފް ދަ މޯލްޑިވްސް އާ ބެހޭގޮތުންނާއި ޢާއްމުކޮށް
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން މީހުންގެ ހޭލުންތެރިކަން ހުރިވަރަކާއި މީހުން އެ ކަންކަމާ މެދު ދެކޭގޮތް ހޯދުމެވެ.
މިދިރާސާއިން ލިބޭ މަޢުލޫމާތު ބޭނުންކުރެވޭނީ ރާއްޖޭގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން ހޭލުންތެރިކުރުވުމުގެ
ޕްރޮގްރާމްތައް ކޮމިޝަނުން ރޭވުމަށެވެ. އަދި ސަރވޭއިން ލިބޭ މަޢުލޫމާތު އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ގުޅުންހުރި ކަންތައްތައް
ކަނޑައަޅައި ރޭވުމަށް ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަ ކާ އަމިއްލަ ޖަމްޢިއްޔާ ތަކާ އެހީދޭ ފަރާތްތަކާއެކު ޙިއްސާކުރެވޭނެއެވެ.
މިސަރވޭ ކުރެވުނީ ޔުނައިޓެޑް ނޭޝަންސް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ޕްރޮގްރާމްގެ އެހީގައެވެ. ސަރވޭ ކުރުމުގެ ކުރިން ސަރވޭ
ފަރުމާކުރުމަށްޓަކައި ފުޅާދާއިރާއެއްގައި ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކާއި އަމިއްލަ ޖަމާއަތްތަކާއި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކާ އެކު
މަޝްވަރާކުރެވުނެވެ. ސަރވޭ ގައި ބޭނުންކުރި ސުވާލު ކަރުދާސް ތައްޔާރުކުރައްވައި ސަރވޭ ރިޕޯރޓު ތައްޔާރުކުރުމުގެ
މަސައްކަތް ކުރެއްވީ ބޭރުގެ މާހިރެއްކަމަށްވާ މިސްޓަރ ޕީޓަރ ހޮސްކިންގް އެވެ. އަދި ސާމްޕްލް ޑިޒައިން
ތައްޔާރުކުރެއްވީ ބޭރުގެ މާހިރެއްކަމަށްވާ ޑރ. ޢަބޫސާލިޙް ޝަރީފް އެވެ. ސަރވޭ ކުރުމަށާއި ސަރވޭގެ ނަތީޖާތައް
ކޮމްޕިއުޓަރަށް ލުމުގެ މަސައްކަތް ކުރާނެ ފަރާތްތައް ހޮވީ ޢާއްމުކޮށް އިޢުލާނުކޮށް، ވާދަވެރި ބީލަމުގެ އުޞޫލުންނެވެ.
މިގޮތުން ސަރވޭ ކުރުމުގެ މަސައްކަތް ޙަވާލުކުރެވު ނީ އިނޯވާ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާ އެވެ. އަދި ސަރވޭގެ ނަތީޖާތައް
ކޮމްޕިއުޓަރަށް ލުމުގެ މަސައްކަތް ޙަވާލުކުރެވުނީ ސެގާ ސޮފްޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާ އެވެ .
ސަރވޭގެ މުޙިއްމު ނަތީޖާތަކާ ބެހޭގޮތުން މަޢުލޫމާތު ދިނުމުގެގޮތުން ބައްދަލުވުމެއް 10 ޑިސެމްބަރ 2005ގައި
ބޭއްވުނެވެ. ސަރވޭގެ ފުރިހަމަ ރިޕޯޓު ކައިރި މުސްތަޤްބަލެއްގައި ޝާޢިއުކުރެވޭނެކަމަށް އެ ބައްދަލުވުމުގައި
މިކޮމިޝަނުން ހާމަކުރިއެވެ. ރިޕޯޓު ޗާޕަށް ފޮނުވުމަށް ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތް 2005ވަނަ އަހަރު ނިމުނު އިރު ކުރިއަށް
ދަނީއެވެ .
27

9. ބައްދަލުވުންތަކާއި ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމްތައް
2005ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުންނާއި މުވައްޒަފުން ބައިވެރިވެ ވަޑައިގެންނެވި ރާއްޖޭން ބޭރުގެ
ބައްދަލުވުންތަކާއި ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމްތަކާއި އަދި ރާއްޖޭގައި ބޭއްވުނު ބައްދަލުވުންތަކުގެ މަޢުލޫމާތު ތިރީގައި
އެވަނީއެވެ.
9.1 ރާއްޖޭގައި ބޭއްވުނު ބައްދަލުވުންތައް
2005ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި 2 ބައްދަލުވުމެއް ރާއްޖޭގައި ބޭއްވީމެވެ. އެއީ:
1. މަލްޓިޕާޓީ ޑިމޮކްރަސީއެއްގައި އޮންނަންޖެހޭ ރައްޔިތުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޢާއްމު ބައްދަލުވުން
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ މައްޗަށް ރައްޔިތުން ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމުގެގޮތުން 30 ޖޫން 2005 ދުވަހުގެރޭ
ޣިޔާސުއްދީން ސްކޫލްގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގެ މަޤްޞަދަކީ މަލްޓިޕާޓީ ޑިމޮކްރަސީއެއްގައި ރައްޔިތުންގެ
އިންސާނީ ޙައްޤުތައް އިތުރަށް ރައްކާތެރި ކުރެވޭނީ ކިހިނެތްތޯ ބެލުމާއި، ޕާޓީތަކުގެ އެޖެންޑާގައި ރައްޔިތުންގެ
އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ރައްކައުތެރިކުރުމަށް ކަނޑައަޅައިފައިވާ ކަންތައްތައް ހާމަކުރުމެވެ.
މިބައްދަލުވުމުގެ ޕެނަލްގައި ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރުންގެ އިތުރުން ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީ އާއި،
ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޕާޓީއާއި، ޢަދާލަތު ޕާޓީއާއި، އިސްލާމިކް ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީ އަދި މޯލްޑިވްސް ލޭބަރ
ޕާޓީއިން ކޮންމެ ޕާޓީއަކުން ބޭފުޅަކު ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތެވެ.
ކީރިތި ޤުރްޢާނުގެ ބަރަކާތުން ފެށްޓެވި މި ޖަލްސާ ތަޢާރަފު ކުރެއްވީ ކޮމިޝަނުގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް
އަލްފާޟިލާ ރަޝީދާ ޢަލީ އެވެ. މި ޖަލްސާގައި ސިޔާސީ ޕާޓީގެ ގަވާއިދު 2005 އާއި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ
ބެހޭގޮތުން އެޓަރނީ ޖެނެރަލް ޑރ. ޙަސަން ސަޢީދު ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވިއެވެ. ޑިމޮކްރަސީއެއްގައި
ރައްޔިތުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް އިތުރަށް ރައްކާތެރި ކުރުމާބެހޭގޮތުން ވާހަކަދެއްކެވީ ކޮމިޝަން މެމްބަރ
އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމެވެ. ވަކިޕާޓީއަކަށް ތާއީދުކުރުމުން ނުވަތަ ވަކިޕާޓީއެއްގެ މެމްބަރަކަށްވުމުން
އެމީހަކަށް ތަފާތު ނުކުރުމާ ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދެއްކެވީ ކޮމިޝަނުގެ ޗެއަރޕަރސަން އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު މުޖުތަބާ
އެވެ. އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ މައްޗަށް ރައްޔިތުން ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމާބެހޭގޮތުން ވާހަކަދެއްކެވީ
ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ވަޙީދެވެ. ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ އެޖެންޑާގައި ރައްޔިތުންގެ އިންސާނީ
ޙައްޤުތައް ރައްކައުތެރިކުރުމަށް ކަނޑައަޅުއްވާ ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން މިޖަލްސާގައި ބައިވެރިވި ސިޔާސީ
ޕާޓީތަކުގެ ބޭފުޅުން ވާހަކަ ދެއްކެވިއެވެ . މިޖަލްސާ ނިމުނީ ޖަލްސާއަށް ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުން ކުރެއްވި
ސުވާލުތަކަށް ޕެނަލްގެ ބޭފުޅުން ޖަވާބުދެއްވުމަށްފަހުގައެވެ. މިބައްދަލުވުމުގައި ދަޢުވަތު އެރުވިފައިވާ ބޭފުޅުންގެ
އިތުރުން ގިނަ އަދަދެއްގެ ޢާއްމު ރައްޔިތުން ބައިވެރިވިއެވެ .
28

2. ހިއުމަން ރައިޓްސް ސަރވޭ ގެ ނަތީޖާއާ ބެހޭ ސެމިނަރ
ރާއްޖޭގެ ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނާއި އަދި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭގޮތުން ރައްޔިތުން ހޭލުންތެރިވެފައިވާ
މިންވަރު ބެލުމަށްޓަކައި ޔޫއެންޑީޕގެ އެހީގައި ކޮމިޝަނުން ކުރި ސަރވޭގެ މުޙިއްމު ނަތީޖާތަކުގެ މަޢުލޫމާތު
ދިނުމަށްޓަކައި ބޭއްވި މި ސެމިނަރ ބޭއްވީ، ކޮމިޝަނަށް 2 އަހަރު ފުރުނު ދުވަސް އަދި ބައިނަލްއަޤްވާމީ
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ދުވަސް ކަމުގައިވާ 10 ޑިސެމްބަރ 2005 ގައެވެ . ސަރވޭގެ މުޙިއްމު ނަތީޖާތަކާ
ބެހޭގޮތުން މިސެމިނަރގެ ބައިވެރިންނަށް މަޢުލޫމާތު ދެއްވައި އެ ބޭފުޅުން ކުރެއްވި ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދެއްވީ
ރސަވޭގެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރައްވާ، ކޮމިޝަނަށް ލަފާދެއްވާ ބޭރުގެ މާހިރެއް ކަމުގައިވާ މރ.
ޕީރޓަ ހޮސްކިންގ އެވެ. މިސެމިނަރގައި ދައުލަތުގެ 6 ވަޒީރަކާއި ސަރުކާރުގެ އޮފީސްތަކާއި، ރާއްޖޭގައި ހުންނަ
އ.ދ ގެ އޭޖެންސީތަކާއި، އަމިއްލަ ޖަމާޢަތްތަކާއި 2 ސިޔާސީ ޕާޓީ އަދި މީޑިއާ ގެ ޖުމްލަ 40 ބޭފުޅުންގެ
ބައިވެރިވެވަޑައިގަތެވެ.
9.2 ރާއްޖޭންބޭރުގެ ބައް ދަލުވުންތަކާއި ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމްތައް
2005 ވަނަ އަހަރު 9 ބައްދަލުވުމެއްގައި އަދި 3 ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމެއްގައި ކޮމިޝަނުން ބައިވެރިވެފައިވެއެވެ. އެއީ -:
1. އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާއި ތަރައްޤީއާ ބެހޭ އޭޝިޔާގެ ބައްދަލުވުން
3 މާޗް 2005 ގައި ތައިލެންޑުގެ ވެރިރަށް ބެންކޮކްގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެ
ވަޑައިގަތީ ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމެވެ .
2. އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ކުރިއެރުވުމަށް މަސއްކަތްކުރާ މީހުންގެ ބައްދަލުވުން
4 މާޗް 2005 ގައި ތައިލެންޑުގެ ވެރިރަށް ބެންކޮކްގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެ
ވަޑައިގަތީ ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމެވެ .
3. ސުނާމީއަށް ފަހު، އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ގޮތުން އުނިކަން ލިބިދާނެ ފަރާތްތައް ހިމާޔަތްކުރުމާބެހޭ
ބައްދަލުވުން
2005 ޖޫން 3 އިން 4 އަށް ތައިލެންޑުގެ ވެރިރަށް ބެންކޮކްގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެ
ވަޑައިގަތީ ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމެވެ .
4. އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ 26 ވަނަ އަހަރީ ބައިނަލް އަޤްވާމީ ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމް
12 ޖޫން އިން 1 ޖުލައި އަށް ކެނެޑާގެ މޮންޓްރިއޯލް ގައި ބޭއްވި މި ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމްގައި
ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތީ އެސިސްޓެންޓް ރިސަރޗް އޮފިސަރ އަލްފާޟިލާ މުޢުމިނާ ވަޙީދެވެ .
5. ތަރައްޤީ އާއި ޑިމޮކްރަސީއާ ބެހޭ ބައްދަލުވުން
އޯގަސްޓް 25 އިން 26 އަށް އިންޑިއާގެ ވެރިރަށް ނިއުދިއްލީގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެ
ވަޑައިގަތީ ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމެވެ .
29

6. އޭޝި އާ އާއި ޕެސިފިކް ޤައުމުތަކުގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޤައުމީ އިދާރާތަކުގެ 10 ވަނަ އަހަރީ
ބައްދަލުވުން
އޯގަސްޓް 24 އިން 26 އަށް މޮންގޯލިއާގެ އުލާންބާޓާގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެ
ވަޑައިގަތީ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް އަލްފާޟިލާ ރަޝީދާ ޢަލީއެވެ .
7. އޭޝި އާ އާއި ޕެސިފިކް ސަރަޙައްދުގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ކުރިއެރުވުމަށްޓަކައި ސަރަޙައްދީ
އެއްބާރުލުމާބެހޭ 13 ވަނަ މަސައްކަތު ބައްދަލުވުން
30 އޮގަސްޓް އިން 2 ސެޕްޓެމްބަރ 2005 އަށް ޗައިނާގެ ވެރިރަށް ބެއިޖިންގގައި ބޭއްވި މި
ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތީ ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލާ ޢާއިޝަތު ޢަލީ ނާޒެވެ .
8. ދެބަސްވުންތައް ހަމަޖެއްސުމާބެހޭ މަސައްކަތު ބައްދަލުވުން
ސެޕްޓެމްބަރ 22 އިން 24 އަށް ސްރީލަންކާގެ ވެރިރަށް ކޮލޮމްބޯގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގައި
ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތީ އެސިސްޓެންޓް ރިސަރޗް އޮފިސަރ އަލްފާޟިލާ މުޢުމިނާ ވަޙީދެވެ .
9. ގެދޮރު ދޫކުރަންޖެހިފައިވާ މީހުންނާއި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޤައު މީ އިދާރާތަކާބެހޭ މަސައްކަތު
ބައްދަލުވުން
އޮކްޓޯބަރ 26 އިން 28 އަށް ސްރީލަންކާގެ ވެރިރަށް ކޮލޮމްބޯގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގައި
ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތީ ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމާއި އެސިސްޓެންޓް ރިސަރޗް
އޮފިސަރ އަލްފާޟިލާ އާޝިޔަތު ޝިޢުނާ އެވެ .
10. އަނިޔާކުރުން ހުއްޓުވުމާބެހޭ ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމް
ނޮވެމްބަރ 15 އިން 17 އަށް އިންޑޮނީޝިއާގެ ވެރިރަށް ޖަކާޓާގައި ބޭއްވި މި ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގަތީ އެސިސްޓެންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ މަރިޔަމް ޝުނާނާ ސިރާޖާއި
އެސިސްޓެންޓް ރިސަރަޗް އޮފިސަރ އަލްފާޟިލާ އާޝިޔަތު ޝިޢުނާ އެވެ .
11. އޭޝިއާ އާއި ޕެސިފިކް ޤައުމުތަކުގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޤައުމީ އިދާރާތަކުގެ މަންދޫބުންގެ
ސަރަޙައްދީ ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމް
ނޮވެމްބަރ 21 އިން ޑިސެމްބަރ 2 އަށް ތައިލެންޑްގެ ވެރިރަށް ބެންކޮކްގައި ބޭއްވި މި ތަމްރީނު
ޕްރޮގްރާމްގައި ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތީ އެސިސްޓެންޓް ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ މަރިޔަމް ޝުނާނާ
ސިރާޖެވެ .
12. ސުނާމީގެ އަސަރު ފޯރާފައިވާ އަންހެނުންނާއި އެކަމުގެ އަސަރު އެންމެ ބޮޑަށް ކުރި މީހުންނާބެހޭ
ސަރަޙައްދީ މަސައްކަތު ބައްދަލުވުން
ނޮވެމްބަރ 21 އިން 23 އަށް ތައިލެންޑްގެ ޕުކެޓްގައި ބޭއްވި މި ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތީ
ކޮމިޝަން މެމްބަރ އަލްފާޟިލް އަޙުމަދު ސަލީމެވެ.
30

10. ބައެއް ތަންތަން ބެލުމަށް ކުރި ޒިޔާރަތްތައް
އިންސާނީ ޙައްޤުތައް ޙިމާޔަތްކުރުމުގެ މުޙިއްމު މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުން ތަޙުޤީޤަށާއި ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރުމަށް ބަންދުގައި
ތިބޭ މީހުންނާއި، އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ވަކިތަނެއްގައި ބައިތިއްބައިގެން ގެންގުޅޭ މީހުންގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތައް
ހުރިނެތްގޮތް ބެލުމަށް ކޮންމެ އަހަރަކުވެސް، ހަމަޖެހޭ ވަކި ތާވަލެއްގެ ދަށުން އެތަންތަނަށް ޒިޔާރަތްކޮށް، އެފަދަ
މީހުންނާ ބައްދަލުކޮށް މަޢުލޫމާތު ހޯދުމުގެ މަސައްކަތް ކުރެވެއެވެ. މިގޮތުން 2005ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކުރެވުނު
ޒިޔާރަތްތަކާއި، އެ ޒިޔާރަތްތަކުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.
10.1. ކ. މާފުށި ޖަލާއި ދޫނިދޫ ޑިޓެންޝަން ސެންޓަރ
9 މާޗްގައި ދޫނިދޫއަށް، އަދި 10 މާޗްގައި މާފުށީ ޖަލަށް ޒިޔާރަތްކޮށް އެތަންތަން ބެ ލީމެވެ. މިޒިޔާރަތްތަކުގައި
މަޢުލޫމާތު ނެގީ އެތަންތަނުގެ އިސްވެރިންނާއި ވާހަކަދައްކައި، ބައެއް ރިކޯޑްތައް ބަލައި، ބަންދުގައި ތިބި ބައެއް
މީހުންނާއި ވަކި ވަކިން ބައްދަލުކޮށް އަދި ތަންތަނަށް ވަދެ ބަލައިގެންނެވެ. ދޫނިދޫގައި ވަކި ވަކިން މީހުންނާ
ބައްދަލުކުރިއިރު ފުލުހުން ކައިރީގައި ތިއްބެވިއެވެ. މާފުށީގައި އެފަދަ ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުނުއިރު އެއްވެސް އެހެން
ބަޔަކު ނެތެވެ.
މި ޒިޔާރަތްތަކަށްފަހު، ތިރީގައި ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް 27 މާޗް 2005 ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް
ރހޯމް އެފެއަ ޒަށް ފޮނުވައި، އެކަންކަމާބެހޭގޮތުން އަޅުއްވާ ފިޔަވަޅުތައް އަންގަވައިދެއްވުމަށް އެދުނީމެވެ. އަދި
އެކަންތައްތައް މަޢުލޫމާތަށްޓަކައި 27 މާޗްގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް އެން ގީމެވެ.
" 1. ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް
1.1. ދޫނިދޫ
9 މާޗް 2005 ވަނަ ދުވަހު ދޫނިދޫގައި ޖުމްލަ 110މީހުން ބަންދުގައި ތިއްބެވެ. މިމީހުންގެ ތެރޭގައި ޙުކުމް
ތަންފީޛުކުރާ ބައެއް ތިބިކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ. އަދި މިމީހުންގެ އިތުރުން ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކުރައްވައިފައިވާ 8
ކުޑަކުދިން ތިބިކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
1.1.1 މަޢުލޫމާތު ބެލެހެއްޓުން
ލިޔެކިޔުންތައް ބެލުމުން ދޫނިދޫގައި ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހުންގެ މަޢުލުމާތުތައް ވަރަށް ރަގަޅަށް ބަލަހައްޓަވަމުންދާކަން
ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
1.1.2 އައު ޢިމާރާތް
މީހުން ބައިތިއްބުމަށް އަލަށް ހައްދަވާފައިވާ، މިހާރު ބޭނުންކުރައްވަމުންދާ އައު ޢިމާރާތުގައިވާ ގޮޅިތަކަކީ މީހުން
ބައިތިއްބުމަށް އެކަށީގެންވާ ތަނެއް ނޫނެވެ. މިތަން މިހާރު ހުރިގޮތުން މިތަނުގައި ތިބޭ މީހުންނަށް ސިއްޙީ މައްސަލަތައް
ދިމާވުމާއި، އޭގެ އިތުރުން ނަފްސާނީގޮތުންވެސް ގެއްލުން ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވެއެވެ. މިތަނާ ބެހޭގޮތުން ތިރީގައި
މިދަންނަވާ ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
31

• ކްރޮސް ވެންޓިލޭޝަން ނެތުމުން ވައި ދައުރުނުކުރުވެމުގެ ސަބަބުން ނުބައި ވަސް ގޮޅީތަކުގެ ތެރޭގައާއި
ޢިމާރާތުގެ ތެރޭގައި ހުންނަކަން.
• އެކަށީގެންވާގޮތަކަށް ސެލްތަކަށް އަލިކަން ނުލިބޭކަން، އަދި ޚާއްސަކޮށް ފާޚާނާގެ އަދިރިކަން ބޮޑުކަން،
އަދި ރޭގަނޑާއި ދުވާލުގެ ތަފާތުނުކުރެވޭކަމަށް މީހުން ބުނާކަން.
• ފާޚާނާ/ތަޅުންގަޑު ސާފުކުރުމުން ގޮޅީން ބޭރަށް ފެންތައް ނުކުމެ، ޢިމާރާތުގެ ތެރޭގައި ފެންހެދިފައި އޮވެ،
ނުބައިވަސް ދުވާކަން.
• ގޮޅިއެއްގައި ޢާއްމުގޮތެއްގައި 2 މީހުން ބައިތިއްބަވާއިރު ފާޚާނާގައި އެއްވެސްވަރެއްގެ ދޮރެއް /ނިވާކަމެއް
ނެތްކަން.
1.1.3 ބަންދުގައިވާ މީހުންނާ ބެހޭ
• ބައެއް މީހުން އެކަށީގެންނުވާ ދިގު މުއްދަތަށް ބަންދުކޮށްފައި ތިބިކަން 201(ދުވަހާއި 43 ދުވަހުގެ
މުއްދަތުގެ ތެރޭގައިވާ ޖުމްލަ 11 މީހުން).
• ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ބަންދުގައި ހޭދަވެފައިވާއިރު އެންމެ ފަހަރަކުވެސް ސުވާލުކުރައްވާފައިނުވާ މީހުން ތިބިކަން
(1މީހަކު 39 ދުވަސް، 2 މީހަކު 25 ދުވަސް، 1 މީހަކު 14 ދުވަސް، 4 މީހަކު 9 ދުވަސް، 1 މީހަކު 5
ދުވަސް).
• ބަޔާނުގެ 4 ކޮޕީގައި ސޮއިކުރުމަށްފަހުވެސް ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރައްވައި ބަންދުގައި
ބައެއް މީހުން ބައިތިއްބާފައިވާކަމަށް އެމީހުން ބުނާކަން.
• މަރުގެ ޙުކުމްކޮށްފައިވާ 8 މީހަކު ދޫނިދޫގައި މިނިވަންކޮށް (ރަށުތެރޭގައި އުޅެވުން، މޫދަށްދިއުން، މަސްބޭނުން)
މިވަގުތު ބައިތިއްބާފައިތިބިކަން ފާހަގަކުރެވުނު. މިފަދަ ބޮޑު ކުށެއް ކޮށްފައިވާ ބަޔަކު ބައިތިއްބުމަށް މިއީ
އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްނޫންކަމަށް. އެމީހުންނަށް ކިޔެވޭނެގޮތަކާއި، އާމްދަނީ ހޯދޭނެގޮތެއް ހަމަޖައްސާދިނުމަށް
އެމީހުން އެދޭކަން . މިމީހުންވެސް ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރާ މީހުން ތިބޭ ޖަލަށް ބަދަލުކުރަން ފެނެއެވެ.
1.1.4 ބަންދުގައިވާ ކުޑަކުދީން
• 8 އަހަރާއި 17 އަހަރާދެމެދުގެ އުމުރުފުރާގެ 8 ކުއްޖަކު މިވަގުތު ތިބިކަމާއި، މިކުދިން އުޅެނީ
ޓެންޓެއްގައިކަން. މިޓެންޓަކީ 8 ކުދިން އުޅުމަށް އެކަށީގެންވާ ޖާގަނެތް ތަނެއްކަން، އަދި އެތެރެއަށް
(އެދުމައްޗަށް) ވާރޭވެހޭކަން.
• މީގެ ތެރެއިން ގިނަ ކުދިންނަކީ ޑްރަގު ބޭނުންކުރަމުން އައިސްފައިވާ ކުދިންކަމަށް ބުނާއިރު، އެކަމާގުޅޭ
ސިއްޙީ ފަރުވާ އެކުދިންނަށް ނުލިބޭކަން .
1.1.5 ކެއުން
• ކެއުމުގެ ފެންވަރު ޢާއްމުކޮށް ދަށްކަމަށް މީހުން ބުނާކަން.
• 13-12 އޯގަސްޓް 2004 ގެ ހާދިސާއާއި ގުޅިގެން މީހުން ބަންދުކުރައްވާފައިވީ ދުވަސްވަރު ކެއުމުގެ
ފެންވަރު ރަގަޅުކަމާއި، އޭގެ ފަހުން ދަށްވެފައިވަނީކަމަށްވެސް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
32

1.1.6 ބޯފެން
• ކޮންމެ މީހަކަށް ދުވާލަކަށް ދެވެނީ 20 ލީޓަރ ޑިސެލިނޭޓެޑް ފެންކަމަށް، އަދި މިއީ ބުއިމަށާއި އެހެނިހެން
ބޭނުންކުރުމަށްޓަކައި ކަމަށް.
1.1.7 ސިއްޙީ ފަރުވާ
• ދޫނިދޫގައި މެޑިކަލް ޑޮކްޓަރެއް ނެތްކަން
• ބަންދުގައިވާ މީހުންގެ ތެރޭގައި ގިނަ އަދަދެއްގެ ޑްރަގް އެޑިކްޓުން ހިމެނޭއިރު، އެމީހުންނަށް އެކަށީގެން
ފަރުވާއެއް ދެވޭނެގޮތް ހަމަޖެހިފައިނެތުން، ޚާއްސަކޮށް މަސްތުވާ ތަކެތި ބޭނުންކުރަމުންދާ މީހަކު ކުއްލިއަކަށް
މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުން ހުއްޓާލުމުން ބަލިވާ ވަގުތު އެކަށީގެންވާ ސިއްޙީ ފަރުވާ ދިނުމަކީ ކޮންމެހެން
ބޭނުންކަމެއްކަމަށްވާތީ، އެފަދަ ފަރުވާ ލިބިދެވޭނެގޮތެއް ހަމަޖެހިފައި ހުރުން މުޙިއްމުކަން.
1.1.8 ދޫނިދޫގައި އެދުވަހު މަރުވި މީހަކާ ބެހޭ
ތަހްޤީޤަށް ބަންދުކޮށްފައި އިން މީހަކު (މުޢާވިޔަތު މަޙްމޫދު) އެދުވަހު މަރުވެއްޖެ ކަމާއި، އޭނާ ހެދުނު މާލެ
ގެންދެވިކަމަށް ދޫނިދޫއަށް ދިއުމާއެކު ދޫނިދޫގައި އިސްކޮށް ހުންނެވި އިބްރާޙިމް މަނިކު މަޢުލޫމާތު ދެއްވާފައިވާތީ، މަރުވި
މީހާއާ އެއް ގޮޅީގައި އިން ޙުސައިން ޙަބީބްއާ ބައްދަލުކޮށް މަޢުލޫމާތު ހޯދުނެވެ. މިބައްދަލުކުރުން އޮތީ ފުލުހުންގެ
ހާޒިރުގައި ކަމަށްވާތީ، އޭނާ ބުނަން ބޭނުން ހުރިހާ ވާހަކައެއް ނުބުނުން އެކަށީގެންވާކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ. މިގޮތުން
އޭނާ ބުނެދިން ގޮތުގައި:
• މުޢާވިޔަތު މަޙްމޫދު އެ ސެލްއަށް ގެނައީ މާޗް 6ވަނަ ދުވަހު ކަމާއި، ގެނައިއިރު އެހާ ބަލިނޫންކަމަށް، އޭގެ
ފަހުން ބަލިބޮޑުވަމުން ދިޔަކަން. މިގޮތުން ހޮޑުލުން، ބޭރަށް ހިންގުން، އަކުނިވަޔަށް ދެމުން، ފިޓު ޖެހުން،
ހަމަނުޖެހޭ ވާހަކަ ދެއްކުން ހިމެނޭކަން. އަދި ތަކުރާރުކޮށް ޑޮކްޓަރަކަށް ދައްކައިދިނުމަށް އެދެމުން ދިޔަކަން،
ނަމަވެސް މިކަމާ އެއްވެސް ގޮތަކަށް އަޅާނުލައްވާކަން. އޭނާ (މުޢާވިޔަތު) އަކީ އަހަރެއްހާ ދުވަސް ކުރިން
ފެށިގެން ބްރައުން ޝުގަރ ނަގަމުން ދާ މީހެއްކަމާއި އެހެންވެގެން 'ސިކުވަނީ' ކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށް. އެއް
ފަހަރު ސިއްޙީ އެހީތެރިއެއް އައި ކަމާއި، ނަމަވެސް ޑޮކްޓަރަކަށް ދައްކާކަށް ނުއުޅުނުކަން. ކުރީ ރޭގެ
މެންދަމުން ފެށިގެން ސިއްޙީ ހާލަތު ވަރަށް ސީރިއަސްވެގެން ޑޮކްޓަރއަކަށް ދެއްކުމަށް ތަކުރާރުކޮށް ގޮވަމުން
ދިޔަކަމާއި، އެކަމާ އަޅާނުލައްވާކަމަށް.
1.2 މާފުށި ޖަލު
މާފުށީގައި މިދުވަހު ބަންދުކޮށްފައި ތިބީ ޖުމްލަ 376 މީހުންނެވެ. އެއީ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އިން ތަޙްޤީޤަށް
ބަންދުކުރައްވާފައިވާ 208 މީހުންނާއި، ޖަލު ޙުކުމްކުރުމާއި ގުޅިގެން ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރުމަށް ތިބި 167 މީހުން، އަދި
އަރުވާލުމަށް ޙުކުމްކޮށް ޖަލުގައިވާ 1 މީހަކުއެވެ.
33

1.2.1 ބަންދުގައިވާ މީހުންނާ ބެހޭ
• މާފުށީ ޖަލަކީ ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރާ މީހުން ތިބުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ، މީހުން ރިހެބިލިޓޭޓްކުރުމަށް
މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ މަރުކަޒަކަށް ވާއިރު، މިހާރު އެތަނުގައި ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހުންގެ އަދަދު
ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރަންތިބި މީހުންނަށްވުރެ ގިނަކަން ފާހަކުރެވުނެވެ.
• ތަޙްޤީޤު މަރުޙަލާގައިވާ މީހުން މާފުށީގައި ބެއިތިއްބުމުން، އެތަން ބަލަހައްޓަން ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންގެ ގިނަ
ވަގުތުތައް އެމީހުންގެ ކަންތައް ބަލަހައްޓަން ހޭދަކުރައްވަންޖެހޭކަމާއި، އަދި ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރާ މީހުންނަށް
އިސްލާޙީ ޕްރޮގްރާމްތައް ރާވައި ހިންގުމަށް ދަތިވާކަން އެބޭފުޅުން ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ.
• ބަންދުކޮށްފައި ތިބި މީހުން ބެއިތިއްބުމުގައި އެކި ބާވަތުގެ ކުށުގެ ތުޙުމަތުގައިވާ މީހުންނާއި، އެކި އުމުރުގެ
މީހުން އެއްކޮށް (ކެޓަގަރައިޒްނުކޮށް) ބައިތިއްބަވާފައިތިބޭކަމާއި، މިކަމަކީ ރަގަޅުކަމެއްނޫންކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.
1.2.2 ޑީ ބްލޮކް
މިއީ އެއްވެސް ގޮތަކަށް އިންސާނުން ބެއިތިއްބުމަށް އެކަށީގެންވާ ތަނެއް ނޫންކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. މި ބްލޮކްގައި
ތިބީ ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކުރައްވައިފައިވާ ޖުމްލަ 78މީހުންނެވެ.
މި ބްލޮކްގައި 6 ގޮޅި (ޑީ،1 ޑީ،2 ޑީ،3 ޑީ،4 ޑީ،5 ޑީ6) ހުރެއެވެ. ކޮންމެ ގޮޅިއެއްގައި ތަނަށް އެކަށީގެންވާ
ވަރަށްވުރެ ގިނައިން މީހުން ބައިތިއްބާފައިވެއެވެ. ތަނުގައި ހޫނުގަދަވެ، ބައެއް ގޮޅީގެ ފުރާޅުން ވާރޭ ވެހޭކަން
ފާހަގަކުރެވުނެވެ. ފާޚާނާއަށް އެޅޭ ފެންތައް ގޮޅީގެ ތެރެއަށާއި، އަދި ކުރިމަތީ އޮންނަ ފެންޑާއަށް ފެތުރިފައިވެއެވެ.
އަދި މިފެންތައް ބޭރުގައި ގިނަވެ ޗަކަސް އުފެދޭކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. މިޒިޔާރަތްކުރި ދުވަހު އެތަނަށް އަލަށް
ދޮންވެލި އަޅާއިފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ. އަދި ތަނުގައި ނުބައިވަސް ދުވާކަމާއި، މެހި ގިނަކަން ފާހަގަ
ކުރެވުނެވެ.
ކޮންމެ ގޮޅިއެއްގައި 2 ފާޚާނާ ހުރި ކަމުގައިވިއަސް، މިވަގުތު ބޭނުންކުރެވެން ހުރީ ގިނަ ގޮޅީތަކުގައި އެއް
ފާޚާނާއެވެ.
ޢިމާރާތުގެ ކުރިމަތީގައިވާ ފުރާޅު ތިރިކަމުންނާއި، ވަށައިގެން ޓިނު އިމާރާތުން ބެދިފައިވާތީ އާއި އެ ހިސާބުގައި
ގަހެއް ނެތުމުން ތަނުގައި ހޫނު ވަރަށް ގަދަވެއެވެ.
ގޮޅިތެރޭގައި ޖާގައިގެ ދަތިކަމުން އެތެރޭގައި ހިނގާ ބިގާ ނުއުޅެވޭކަމާއި، ނަމާދު ކުރެވޭނެ ޖާގަވެސް ނެތްކަން
ފާހަގަކުރެވުނެވެ. އަދި ކޮންމެ ގޮޅިއަކަށް ދީފައިވަނީ އެންމެ ޚަތިމެއްކަމަށް އެމީހުން ބުނެއެވެ.
ޖަލަށް ވައްދާއިރު އަންގާ އެންގުމުގައި ދުވާލަކު 2 ގަޑިއިރަށް ބޭރަށް ނެރޭނެކަން އަންގާފައިވީނަމަވެސް،
އެއްގޮތަކަށްވެސް ބޭރަށް ނުނެރޭކަމުގެ ޝަކުވާ އެ ގޮޅިތަކުގައިވާ މީހުންކުރިއެވެ.
1.2.3 ބޯފެން، ކެއުން
ޢާއްމުގޮތެއްގައި ކެއުމާއި ބޯފެނުގެ މައްސަލައެއް ނެތްކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. ނަމަވެސް ވަކި ގަޑިތަކެއްގައި
ރީތި ފެން ދޫކުރާގޮތަށް (އިސްކުރުތަކުން) މިހާރު ހަމަޖައްސަވާފައިވާތީ ދަތިވާކަމަށް ބައެއް މީހުން ބުނެއެވެ .
34

1.2.4 ސިއްޙީ ފަރުވާ
މާފުށީ ޖަލުގެ މެޑިކަލް ސެންޓަރގައި 2 ޑޮކްޓަރުންނާއި، 2 ފިރިހެން ނަރުހުންނާއި 2 އަންހެން ނަރުހުން، 2
ފާރމަސިސްޓުން، 1 ލެބްޓެކްނީޝިއަން (ޕާޓްޓައިމް)، 1 ރޭޑިއޯގްރާފަރ (ޕާޓްޓައިމް) މަސައްކަތް
ކުރައްވަމުންދާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. އަދި ގަވާއިދުން ކޮންމެ ދުވަހަކު 30 މީހުން ބެލުމަށް
ހަމަޖެހިފައިވާކަމާއި، މީގެ އިތުރުން އިމަރޖެންސީއެއް ވިއްޔާ ބެލޭނެގޮތް ހަމަޖެހިފައިވާކަމަށާއި، މި ބޭފުޅުން
ޚިދުމަތްދޭއިރު ފުލުހުން ސެކިއުރިޓީ ދެއްވާކަމަށްވެސް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. ނަމަވެސް، ޖަލުގައި ޙުކުމް
ތަންފީޛުކުރުމަށް ބަންދުކުރެވޭ ކޮންމެ މީހަކު މެޑިކަލް ޗެކަޕެއް ނުހައްދަވާކަމާއި، ހަމައެކަނި އެމީހުންގެ ސިއްޙީ
މައްސަލައާ ބެހޭގޮތުން އެމީހުން ދޭ މަޢުލޫމާތެއް ނޯޓުކުރައްވާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
މާފުށީ ޖަލުގައި ބަންދުކޮށްފައި ތިބި މީހުންގެ 90% އަށްވުރެ ގިނަ މީހުންނަކީ ޑްރަގް ބޭނުންކުރަމުންދިޔަ
މީހުންކަމަށް ތަނުގެ އިސް ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތު ދެއްވިއެވެ. މިހާގިނަ އަދަދެއްގެ ޑްރަގްބޭނުންކުރާ މީހުން ތިބި
ތަނެއްގައި މިފަދަ މީހުންނަށް ބޭނުންވާނެ ޑީޓޮކްސް ފަރުވާ އާއި ޑްރްގް ރިހެބިލިޓޭޝަން ދެވޭނެގޮތެއް
ހަމަޖައްސަވާފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.
1.2.5 ލިޔެ ކިޔާނެ ތަކެތި
ޙުކުމް ތަންފިޛުކުރާ މީހުންނަށް ނޫސް، ފޮތް ފަދަ ކިޔާނެ ތަކެއްއްޗާއި ލިޔާނެ ތަކެތި ލިބޭގޮތަށް
ހަމަޖައްސަވާފައިވާކަމާއި، ތަހްޤީޤަށް ބަންދުކުރައްވާ މީހުންނަށް ކިޔާނެ ތަކެތި ދިނުމަށް ހަމަޖެހިފައިނުވާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު
ލިބުނެވެ. ނަމަވެސް، އެމީހުން ރަސްމީ ފަރާތަކަށް ސިޓީ ލިޔަން އެދިއްޖެނަމަ އެކަން ހަމަޖައްސަވައިދެއްވާކަމަށް
މަޢުލޫމާތު ދެއްވިއެވެ .
1.2.6 ރިހެބިލިޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމް
ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރާ މީހުންނަށް ތިރީގައިވާ ފުރުޞަތުތައް ދެއްވާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
• ކިޔެވުން: ކިޔަވައިދިނުމުގެ ޕްރޮގްރާމެއް މިހާރު ފަށައިގެން ކުރިއަށްދާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. މިގޮތުން
މިހާރު ހިންގާ ކޯހުގައިވަނީ 20 މީހުންގެ ޖާގަކަމާއި، ކިޔަވައިދެއްވާ މާއްދާތަކަކީ އިގިރޭސި، ހިސާބު،
ދިވެހި، އިސްލާމް، އަދި ކޮމްޕިއުޓަރ ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
• މަސައްކަތްކުރުން: ތަނުގައި ހުރި އެކި އެކި މަސައްކަތްކޮށް ދުވާލަކަށް /- 35ރ. ގެ ރޭޓުން ފައިސާދީ،
އެމީހެއްގެ އެކައުންޓަކަށް ޖަމާކޮށް ބަލަހައްޓައިދޭކަން. މިގޮތުން ކޮންމެ ދުވަހަކަށް 85 މީހުންނަށް
ފުރުޞަތު ދެވޭކަމަށް މަޢުލޫމާތު ދެއްވިއެވެ.
• އަންހެނުންނަށް މަސައްކަތްކުރުމަށް އޮތީ އެންމެ 2 ފުރުޞަތުކަމަށް އަންހެން ޖަލުގެ މީހުން
ފާހަގަކުރިއެވެ. އެތާގައި މިވަގުތު ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރާ 9 މީހުން ތިބެއެވެ.
35

• މަސައްކަތްކުރމުގެ ފުރުޞަތު ދެއްވުމުގައި މީހުން ހޮއްވެވުމަށް ކަނަޑައެޅިފައިވާ ވަކި އުޞޫލެއް
ހަމަޖެހިފައިވާކަމެއް ނުއެގެއެވެ.
1.2.6 ވަކި ވަކި ބައްދަލުވުންތަކުން ލިބުނު މަޢުލޫމާތު
ވަކި ވަކި ބައްދަލުވުންތަކުގައި ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކޮށްފައިތިބި މީހުންނާ ވާހަކަ ދެއްކުމުން ލިބުނު މަޢުލޫމާތުން
ތަކުރާރުވަމުން ދިޔަ ކަންތައްތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.
• ހައްޔަރުކުރެވޭ އިރު އެއްވެސް ދެކޮޅުވެރިކަމެއް ނުދެއްކިނަމަވެސް އެކަށީގެންނުވާ ބާރު ބޭނުންކޮށް،
އަނިޔާކޮށްފައިވާކަމާއި، އަދި މިކަން ކުރަނީ ޢާއިލާގެ މީހުންނާއި، ކުޑަ ދަރިންގެ ކުރިމަތީގައިކަމަށް.
• ދޫނިދޫގައި ތަހްޤީގު ހިންގިއިރުވެސް އަނިޔާކޮށްފައިވާކަން. މިގޮތުން ގައިގެ އެކި ތަންތާގައި ބޫޓުން ތެޅުމާއި،
ފުރަގަހަށް ބިޑިއަޅުވާފަ ހުންނައިރު ބިޑީގެ ކްލިޕްސް އަނިޔާވެރިގޮތަކަށް އިރުއިރުކޮޅުން ބާރުކުރާކަމާއި،
ސުވާލުކުރަން ގެންގޮސް އެއްވެސް ސުވާލެއް ކުރުމުގެ ކުރިން ގިނަ ބަޔަކު ވެގެން ތަޅާ ކަމާއި، ހޑިހުތުރު
އެއްޗެތި ގޮވާކަމާއި، އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންގެ ޖިންސީ ގުނަވަންތަކަށް އަނިޔާކޮށްފައިވާކަމަށް ގިނަ ބަޔަކު
ބުނާކަން .
• އަނިޔާކުރުމުގައާއި ތަޙްޤީޤު ހިންގަނީ މުޅިންވެސް ފިރިހެން ފުލުހުންކަމާއި، އަންހެން ފުލުހުން ތިބޭ
ހާލަތެއްގައި އެމީހުންވެސް ހަޑިހުތުރު އެއްޗެތި ކިޔާފައިވާ ކަމަށް.
• ތަޅާ އަނިޔާކުރާ ފުލުހުން ކަމުގައި އެމީހުން ދީފައިވާ ނަންތައް :
1. (ނަން އުނިކޮށްފައި)
2. (ނަން އުނިކޮށްފައި)
3. (ނަން އުނިކޮށްފައި)
4. (ނަން އުނިކޮށްފައި)
5. (ނަން އުނިކޮށްފައި)
މިމީހުންގެ އިތުރުންވެސް އެހެން ފުލުހުން މިކަމުގައި ބައިވެރިވާކަމާއި، އެމީހުންގެ ނަންތައް ނުއެގެނީ އެމީހުން
މިކަންތައްކުރާއިރު ނޭމް ޓެގް ނުޖަހާތީކަމަށްވެސް އެމީހުން ބުނެއެވެ.
1.2.7 ވަރކްޝޮޕުގައި ހުންނަ ޓޫލްސްއާއި ޖަލުގެ ތެރެއަށް ގެނޭވޭ ޓޫލްސް
ޖަލުގައި މިދިޔަ އަހަރު ހިގާފައިވާ އެކިއެކި ހާދިސާތަކަށް ބަލާއިރު، ބަންދުގައިތިބި މީހުން އެކި އެކި ހަތިޔާރު
ބޭނުންކޮށްގެން ތަން ހަލާކުކޮށް އަދި ބައެއް ފަހަރު އެހެން މީހުންނަށްވެސް ހަމަލާދިފައިވާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު
ލިބިފައިވާތީ، ޖަލުގައި ހުންނަ ވަރކްޝޮޕްގައި ޓޫލްސް ގެންގުޅޭ ގޮތާއި، އަދި ކޮންޓްރެކްޓް މަސައްކަތަށް އަންނަ
މީހުން ޖަލަށް ގެންނަ ޓޫލްސްއާމެދު އަމަލުކުރެވޭގޮތް ހޯދުނެވެ. މިގޮތުން ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތުގައި :
36

• ވަރކްޝޮޕްގައިވާ ޓޫލްސްގެ އިންވެންޓްރީއެއް އޮންނަކަމަށް ތަނާ ޙަވާލުވެ ތިއްބެވި ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތު
ދެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް، ދުވާލު މަސައްކަތް ނިމުމުން، ނުވަތަ ދޭތެރެ ދޭތެރެއިން މި އިންވެންޓްރީ
ޗެކުނުކުރައްވާކަން.
• ޖަލުގެ މަސައްކަތްތަކަށް ބޭރުން ކޮންޓްރެކްޓަރުން އަންނައިރު ޓޫލްސްތައް ހުރިތޯ ޗެކްކުރެވޭކަން. ނަމަވެސް
މީގެ ލިސްޓެއް ނުހޯއްދަވާކަމާއި، މަސައްކަތް ނިންމާފާއި، ދާއިރު އެނބުރިގެންދެވޭ ޓޫލްސް ތައް
ޗެކުނުކުރައްވާކަން.
އިސްވެ ދެންނެވިގޮތަށް ކަންތައް ހިގާތީ، ޖަލުތެރެއަށް ޓޫލްސް ލިބި، ފޮރުވައިގެން ގެންގުޅުމަށް ފަސޭހަވާނެކަމާއި،
މިއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކަމެއްކަމަށް ފާހަގަކުރަމެވެ.
2. ހުށަހެޅުންތައް
1. ތަޙްޤީޤަށް މީހުން ބަންދުކުރައްވާފައި ތިބޭ މީހުން ޢާއްމުގޮތެއްގައި އެކަށީގެންނުވާ ދިގު މުއްދަތަކަށް ދޫނިދޫގައި
ނުވަތަ މާފުށީ ޖަލުގައި (ބައެއް މީހުން ދޫނިދޫއާއި މާފުށީ ޖަލުގައި) ހޭދަކުރަންޖެހޭކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.
މިމުއްދަތު ކުރު ކުރުމަކީ މުޙިއްމުކަމެއްކަމުގައި ދެކޭތީވެ، ތަޙްޤީޤު މަރުޙަލާ ކުރުކުރެއްވޭނެގޮތެއް ހޯއްދެވުމުގެ
މުޙިއްމުކަން ފާހަގަކޮށް މިކަމަށް ޙައްލެއް ހޯއްދެވުން .
2. އެކި އެކި ތަޙްޤީޤަށް ގެނެވޭ ވަރަށް ގިނަ މިހުންގެ ޢާއިލާތަކަށް އެމީހުން ވީތަނެއްނުއެގޭތީ، ބަންދުކުރައްވާ
މީހުންގެ ޢައިލާއަށް އެމީހަކު ބަންދުކުރެވުނު ސަބަބާއި، ބަންދުކުރެއްވި ތަނެއް ގަވާއިދުން އެންގެވުމުގެ
އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސެވުން .
3. ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރާމީހުންނާއި، ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކުރައްވާފައިވާ މީހުން ތިބޭ ތަނުން ނެރޭނަމަ، ނުވަތަ މާލެއަށް
(ނުވަތަ އެހެން ރަށަކަށް) ގެންދަވާއިރު ބިޑި ނާޅާގޮތަށް ހަމަޖެއްސެވުން. އެމީހެއްގެ ޢަމަލުތައް ހުންނަ ގޮތުން
ބިޑި އަޅުވަން މަޖުބޫރުވާ ޙާލަތްތައް މިކަމުން އިސްތިސްނާކުރެއްވުން.
4. މީހުން ބަންދުކުރައްވާ ވަގުތު އެކަށީގެންނުވާ ބާރު ބޭނުން ނުކުރެއްވުން.
ދޫނިދޫ
5. މިހާރު ދޫނިދޫގައި ބައިތިއްބަވާފައިވާ 8 ކުދިން އެހެން ތަނަކަށް އަވަހަށް ބަދަލުކުރެއްވުން. އަދި
މުސްތަޤްބަލްގައި ކުޑަކުދިން ދޫނިދޫ ޑިޓެންޝަން ސެންޓަރުގައި ބަންދުނުކުރެއްވުން .
6. މީހުން ބަންދުކުރެއްވުމަށް ހައްދަވާފައިވާ އައު ޢިމާރާތުގެ ކްރޮސް ވެންޓިލޭޝަން، ލައިޓިންގް ރަގަޅުކުރެއްވުން.
އަދި މިކަންތައް ރަގަޅުކުރެއްވެންދެން މިތާގައިވާ ގޮޅިތަކުގައި މީހުން ބަންދުނުކުރެއްވުން.
7. މިތަނަކީ ޑިޓެންޝަން ސެންޓަރަކަށްވާތީ، މިތަނުގައި ޙުކުމްކޮށްފައިވާ މީހުން ބައިތިއްބުމަކީ
ރަގަޅުކަމެއްނޫންކަމަށް ދެކޭތީ، މިހާރު އެގޮތަށް ބައިތިއްބަވާފައިވާ މީހުން މާފުށީ ޖަލަށް އަވަހަށް
ބަދަލުކުރެއްވުން.
37

8. ރެޒިޑެންޓް މެޑިކަލް ޑޮކްޓަރެއް މިތަނުގައި ހުރުމަކީ މުޙިއްމުކަމެއްކަމަށްވާތީ އެފަދަ މީހަކު ދޫނިދޫގައި
ބެހެއްޓެވުން. އަދި ތަޙްޤީގަށް ބަންދުކުރެވޭ މީހުންގެ ތެރެއިން ގިނަ މީހުންނަކީ ޑްރަގް ބޭނުންކުރަމުންދަނިކޮށް
ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހުން ކަމަށްވާތީ، އެމީހުންނަށް ބޭނުންވާ ޑީޓޮކްސް ފަރުވާ އެތަނުން ލިބޭނެގޮތް
ހަމަޖެއްސެވުން.
9. ޑްރަގް ބޭނުންކުރަމުންދަނިކޮށް ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހުންގެ ސިއްޙީ ޙާލަތު ބަންދުކުރެވޭ ފުރަތަމަ 72ގަޑިއިރުގައި
ދޭތެރެ އަވަސްކޮށް މޮނިޓަރކުރައްވައި، ބޭނުންވާ ފަރުވާދެއްވުމުގެ އިންތިޒާމް ހަމަޖެއްސެވުން.
މާފުށީ ޖަލު
10. ޑީ ބްލޮކްގައި ތިބި މީހުން އެހެން ތަންތަނަށް އަވަހަށް ބަދަލުކުރެއްވުން. އަދި މިހާރު ޑީ ބްލޮކް ހުރި ގޮތަށް
ހުއްޓާ އެތަނުގައި މީހުން ބެއިތިއްބުމަށް ބޭނުންނުކުރެއްވުން .
11. ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކުރައްވާ ގިނަ އަދަދެއްގެ މީހުން މާފުށީ ޖަލުގައި ބައިތިއްބެވުމުން ޖަލު ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރަން
ތިބޭ މީހުންނަށް ދޭންވާ ސަމާލުކަން ދިނުމަށާއި ރިހެބިލިޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމް ހިންގުމަށް ދަތިވާތީ،
މިނޫންގޮތަކަށް މިކަން ހަމަޖެއްސެވުން.
12. ޖަލަށް ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރުމަށް ބަންދުކުރެވޭ ކޮންމެ މީހަކު ޖަލަށް އައުމާއެކު މެޑިކަލް ޗެކްއަޕް ހައްދަވައި،
އެމީހެއްގެ މެޑިކަލް ރެކޯޑު ގަވާއިދުން ބެލެހެއްޓެވުން.
13. ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކުރެވޭ މީހުންނަށްވެސް ކިޔާނެ ތަކެތި ލިބޭނެގޮތެއް ހަމަޖެއްސެވުން. މިކަންތައް ކޮށްދެއްވަން
ދަތިނަމަ، އެމީހުންގެ ގެއިން އެފަދަ ތަކެތި ގެނައުމަށް ހުއްދަ ދެއްވުން.
14. ޖަލުގައި ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރާ މީހުންނަށް މަޢުލޫމާތު ހޯދައިދިނުމަށާއި، އެމީހުންގެ ތަޢުލީމަށް އެހީތެރިވުމުގެ
ގޮތުން ޖަލުގައި މިހާރު ހުރި ލައިބްރަރީ އިތުރަށް މުއްސަދިކުރެއްވުން.
15. ބަންދުކުރެވޭ މީހުން ބައިތިއްބަވާއިރު ކުށުގެ/ތުޙުމަތުގެ ބާވަތުންނާއި އެހެނިހެން (އުމުރު، ކުށުގެ ރިކޯޑު،
ދޭންޖެހޭ ފަރުވާ(ކަންތައްތަކަށް ބައްލަވައި ވަކިކުރައްވައި)ކެޓަގަރައިޒްކުރައްވައި(ބަންދުކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް
ހަމަޖެއްސެވުން.
16. ޖަލު ބަލަހައްޓަވާ މުވައްޒަފުންނަށް މިފަދަ ތަންތަން ހިންގުމާ ބެހޭގޮތުން ތަމްރީނުދެވޭނެ ފުރުޞަތު
ހަމަޖެއްސެވުން.
17. ޖަލަށް އަންނަ ކޮންޓްރެކްޓަރުން ޖަލަށް އެތެރެކުރާ ޓޫލްސްތައް އަދި އެނބުރިދާއިރު އެޓޫލްސްތައް ހަމައަށް
ގެންދާކަން ޔަގީންކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް ހަމަޖެއްސެވުން. އަދި ޖަލުގައި ހުންނަ ވަރކްޝޮޕްގައި ހުންނަ
ޓޫލްސްތަކުގެ އިންވެންޓްރީ ގަވާއިދުން ބެލެހެއްޓެވޭނެގޮތް ހަމަޖެއްސެވުން.
11.2 މާލޭގައި ހުންނަ ވަގުތީ ޖަލު
ކ. މާފުށީ ޖަލުގައި ތިބޭ މީހުން އެކި އެކި ބޭނުމުގައި މާލެ ގެނެސް ވަގުތީ ގޮތުން ބައިތިއްބާ ތަނެއް މާލޭގައި ހުންނަ
ކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ނުރަސްމީ ގޮތުން ކޮމިޝަނަށް ލިބުމުން، އެކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ޑިޕާޓްމެންޓް އޮފް ޕެނިޓެންޝަރީ އެންޑް
ރިހެބިލިޓޭޝަނުން ސާފުކުރުމުން، އެފަދަ ތަނެއް މައްޗަންގޮޅި އައިމިނާ ރަނި ހިނގުމުގައިވާ 373 ނަންބަރު ކޮށީގައި
38

ހުންނަކަމަށް 12 ޖޫން 2005ގައި އެންގެވުމުން، ކޮމިޝަނުން 14 ޖޫންގައި އެތަނަށް ޒިޔާރަތްކޮށް ބެ ލީމެވެ.
މިޒިޔާރަތުގައި މަޢުލޫމާތު އެއްކޮށްފައިވަނީ އެތަން ހިންގަވަން ތިއްބެވި މުވައްޒަފުންނާ ވާހަކަ ދައްކައި، އެ ވަގުތު
އެތަނުގައި ބަންދުގައި ތިބި ބައެއް މީހުންނާއި ބައްދަލުކޮށް ވާހަކަ ދައްކައިގެންނެވެ. އަދި ތަނުގެ ޙާލަތު ހުރިގޮތް
ބަލައިގެންނެވެ.
މިޒިޔާރަތާ ގުޅިގެން ތިރިގައިވާ ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް 28 ޖޫން 2005ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ހޯމް އެފެއަރޒަށް
އަންގައި އެކަން ކަމާ ބެހޭގޮތުން އަޅުއްވާ ފިޔަވަޅުތައް ކޮމިޝަނަށް އެންގެވުމަށް އެދުނީމެވެ. އަދި މަތީގައި
ދެންނެވިފައިވާ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް މަޢުލޫމާތަށްޓަކައި 5 ޖުލައި 2005ގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ކޮމިޝަނުން އެންގީމެވެ.
"
ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް
މި ތަނަކީ އެކި އެކި ކަންކަމުގައި މާލެ ގެނެސް ވަގުތީ ގޮތުން މީހުން ބައިތިއްބެވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ތަނެއް ކަމަށް
މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. އެއީ ޑޮކްޓަރަށް ދެއްކުމަށް، ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމަށް އަދި އަރުވާލުމަށް ޙުކުމްކުރެއްވުމާ ގުޅިގެން
ރަށަކަށް ފުރުވާލެވެން ދެން ބައިތިއްބުން ފަދ ކަންކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް، އެކަށީގެންނުވާ ދިގު މުއްދަތެއް ވެފައިވާ ބައެއް
މީހުން އެތާގައި ތިބިކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
14 ޖޫން 2005 ވަނަ ދުވަހުގެ 12.00 ގައި އެތަނުގައި ޖުމްލަ 24 މީހުން 20(ދިވެހިން، 4 ބިދޭސީން)
ބަންދުގައި ތިއްބެވެ. މީގެ އިތުރުން 2 އަންހެނުން ގޮޅީގެ ބޭރުގައި ވާ ތަނެއްގައި ބައިތިއްބައިފައި ތިބިއެވެ.
އަޅުގަޑުމެން ބެލި ބެލުމުން ފާހަގަ ކުރެވުނު ކަންތައް ތިރީގައި އެ ވަނީއެވެ.
1. މަޢުލޫމާތު ބެލެހެއްޓުން
ތަނަށް ގެންނަވާ މީހުންގެ ރެޖިސްޓްރީ އެއް ބަލަހައްޓަވަމުން ގެންދަވައެވެ. މި ރެޖިސްޓްރީ ބެލުމުން މަޢުލޫމާތު މުޅިން
ފުރިހަމަ ނޫންކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ. ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ތާރީޚް ޖެއްސެވުމަށްފަހު އެ ދުވަހަކު ގެނެވޭ މީހުންގެ ނަމާއި
އެޑްރެސް އަދި ގެނެވޭ ބޭނުން/ސަބަބު ލިޔުއްވައެވެ. ނަމަވެސް، އެމީހުން އެތަނުން ގެންދެވޭ ތާރީޚް، ގަޑި އަދި
ގެންދެވޭނީ ކޮންތާކަށް، ކާކާއެކު ކަމެއް އެނގޭނެފަދަ މަޢުލޫމާތެއް ނެތެވެ. މީހަކު އެ ތަނުން ނެރުމުން އެމީހެއްގެ ނަން
މާކަރަކުން ފާހަގަކުރައްވަނީއެވެ. މީހުން އެކި އެކި ބޭނުމަށް (ކޯޓަށް، ހޮސްޕިޓަލަށް) ގެންދަވާ ކަމުގެ މަޢުލޫމާތު
ލިބުނެވެ. ތަނުގައި ގެންގުޅުއްވާ ރަޖިސްޓްރީގައި މި މަޢުލޫމާތެއް ނުހުރެއެވެ.
2. އެކޮމޮޑޭޝަން
• ތަނުގެ ޖާގައަކީ 50 މީހުންގެ ޖާގައެވެ.
• ތަނުގެ އެއްކޮޅުން ކުރިމައްޗާއި އުތުރުން ހުޅުވިފައި، ވައި ވަންނަ ގޮތަށް ހުރި ނަމަވެސް، އެހެން
ފަރާތްތައް ބަންދުކަމުން ވައި ދައުރު ނުވާތީ، ތަނުގެ ހޫނުކަން ގަދަކަން ފާހަގަ ކުރެވުނެވެ.
• ތަނުގައި ހުރީ 4 ފާޚާނާއެވެ. އެއް ފާޚާނާ ހަލާކުވެފައި ހުރުމުން، ބޭނުމެއް ނުކުރެވެއެވެ.
39

• ފެންވަރާ 5 ތަން ހުރިއިރު، ބޭނުންކުރެވެން ހުރީ 2 ތަނެވެ.
3. ކެއުމާއި، ބޯފެން
ޢާއްމުގޮތެއްގައި ކެއުން ރަގަޅު ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. ނަމަވެސް، ބައެއް ފަހަރު ކެއުމުގެ ފެންވަރު ދަށްވެފައި
ހުންނަ ކަމަށް ބައެއް މީހުން މަޢުލޫމާތު ދިނެވެ. ބޯން ހުންނަނީ ވޯޓަރ ސަޕްލައި ފެން ކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
ފިނި ފެން ލިބޭނެ ކޫލަރެއް ތަނުގައި ހުރެއެވެ .
4. ސިއްޙީ ފަރުވާ
ތަނުގައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ޕެނަޑޯލާއި މަލަ ން ލިބެން ހުންނަކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. ސިއްޙީ ފަރުވާ ބޭނުން
ވެއްޖެނަމަ، ގެންދެވެނީ ހޮސްޕިޓަލަށް ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. ނަމަވެސް، ހޮސްޕިޓަލަށް ދެވެނީ ވަރަށް ގިނަ
ފަހަރު އެދިގެންކަމާއި ޑޮކްޓަރަށް ދެއްކުމަށް ދިގު މުއްދަތެއް ނަގާކަމަށް ތަނުގައި ތިބި މީހުން ބުނެއެވެ.
5. ބަންދުގައިވާ އަންހެނުން
އެ ތަނަށް ޒިޔާރަތްކުރި އިރު އެތަނުގައި 2 އަންހެނުން ބައިތިއްބައިފައި ވެއެވެ. އަންހެނުން ބައިތިއްބުމަށް ވަކި
ތަނެއް ނެތުމުން، މިމީހުން ތިބެންޖެހެނީ ގާޑުން މަސައްކަތް ކުރާ ބައިގައި ގޮޑިއެއްގައި އިށީދެގެންނެވެ. މިތަނަކީ
ފިރިހެނުން ތިބޭ ގޮޅީގެ ކުރިމަތިން، ފެންނަގޮތަށް އޮންނަ، އިދާރީ ގޮތުން ބޭނުންކުރާ ތަނެވެ.
މިގޮތަށް ހެނދުނު އަންނަ ގޮތަށް ހަވީރު ފުރަން ގެންދަން ދެން އެމީހުން ތިބެންޖެހޭ ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
މިކަމުން އެމީހުންނަ ށާއި އަދި ގާޑުންނަށްވެސް ދަތިވާކަމަށް ބުނެއެވެ.
6. ބަންދުގައިވާ މުސްކުޅިން
ޖަލަށް ޙުކުމްކޮށްފައިވާ، މުސްކުޅިވެ އަމިއްލަ ހާލަށް އެކަނި ނުއުޅެވޭ ވަރުގެ 2 މީހަކު އެތަނުގައި ތިއްބެވެ .
މިތަނަކީ މިފަދަ މީހުން ބައިތިއްބުމަށް އިންތިޒާމްކުރެވިފައިވާ ތަނަކަށް ނުވާތީ، އެފަދަ މީހުން ބެލެވޭނެ ތަނެއްގައި،
ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރުމަށް ބައިތިއްބެވޭނެ ގޮތެއް އަވަހަށް ހަމަޖެއްސެވުން މުޙިއްމެވެ.
7 . އެހެނިހެން
• އެ ތަނުގައި މި ވަގުތު މަސައްކަތްކުރަނީ 2 ގާޑުންނާއި ޑްރައިވަރެކެވެ. ހަމަޖެހިފައިވާ ގަވާއިދުން ގާޑުން
މަސައްކަތް ކުރަން އޮންނަނީ ޝިފްޓެއްގައި 8 ގަޑިއިރަށް ކަމަށް ވީނަމަވެސް، މެދު ކެނޑުމެއްނެތި އެކަށީގެން
ނުވާ ގިނަ ވަގުތުގައި މަސައްކަތް ކުރަން ޖެހޭކަމާއި، އެހެންކަމުން ވަރަށް ދަތިވާކަމަށް މުވައްޒަފުން ޝަކުވާ
ކުރެއެވެ. އަދި ބަންދުގައިވާ މީހުން ގާޑުންނާ މެދު ވަރަށް އިހާނެތިކޮށް ކަންތައްކޮށް، ބައެއް ފަހަރު ޙަމަލާ
ދީފައިވާ ކަމާއި، މިފަދަ ޢަމަލުތައް ކުރުމުން ބަންދުގައިވާ މީހުންނާ މެދު ފިޔަވަޅު ނުއެޅުއްވޭތީ، އެ މީހުންނަށް
ހިތްވަރު ލިބި، އެ ފަދަ ޢަމަލުތައް ހިންގުން އިތުރުވާކަމަށް ގާޑުން ފާހަގަ ކުރިއެވެ. އަދި ގާޑުންނަށް އެއްވެސް
ޙިމާޔަތެއް ނެތްކަންވެސް ފާހަގަ ކުރިއެވެ. ތަކުރާރުކޮށް ގާޑުންނަށް މިކަންތައްތަކާ ކުރިމަތިލާން ޖެހޭތީވެ އެ
މީހުން ތިބީ ވަރަށް ބޮޑަށް ހިތްހަމަނުޖެހި، ކަންބޮޑުވެފައިކަން ފާހަގަ ކުރެވުނެވެ.
40

• ތަން ގަވާއިދުން ސާފުކުރުމުގެ އިންތިޒާމް ހަމަޖެހިފައި ނެތް ކަމަށް މައުލޫމާތު ލިބުނެވެ. އެ ދުވަހު ހެނދުނު
ބަންދުގައިވާ މީހުން ލައްވާ ތަން ސާފުކުރެއްވިކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. މިއީ އާދަވެގެން ކުރާ ކަމެއް
ނޫންކަމަށް ވެސް އެތަނުގައި ތިބި މީހުން ބުނެއެވެ.
• އަރުވާލަން ޙުކުމްކުރެވިގެން ބައިތިއްބައިފައިވާ މީހުން އަރުވާލަން ހަމަޖެހިފައިވާ ރަށަށް ފޮނުވުމަށްޓަކައި، އެ
މީހުން ގެންދޭތޯ ދޯނި ފަހަރުގެ މީހުންނާ ވާހަކަ ދައްކައިގެން ހަމަޖައްސަން ޖެހެނީ ގާޑުން ކަމަށް މަޢުލޫމާތު
ލިބުނެވެ. އަދި ދޯނި ފަހަރުގެ މީހުން އެމީހުންގެ ދޯނީގައި ކުށްވެރިން ގެންދިއުމަށް އިންކާރު ކުރާކަމުގެ
މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. އަދި އަރުވާލަންޖެހޭ މީހުން ގިނަ ދުވަސްތަކަކަށް ތަނުގައި ބައިތިއްބަން ޖެހޭ ކަމަށް
މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. އެހެން ކަމުން ރަށްރަށަށް މީހުން ފޮނުއްވުމަށް މިހާރު ހަމަޖައްސަވައިފައިވާ އިންތިޒާމާ
މެދު އަލުން ވިސްނެވުން ރަނގަޅުވާނެކަމަށް ފެނެއެވެ.
• ތަފާތު ބޭނުންތަކުގައި އެތަނަށް ގެންނަވައިފައިވާ އެދުވަހު އެތަނުގައި ތިބި މީހުންގެ ތެރޭގައި މަސްތުވާ
ތަކެތީގެ މައްސަލަތަކުގައި ޙުކުމް ކުރައްވައިފައިވާ ގިނަ އަދަދެއްގެ މީހުން ތިބިކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
އެމީހުން އެ ތަނުގައި ހަމަނުޖެހުން އުފައްދައި، ގާޑުންނަށް އުދަގޫ ކުރަމުން ދިޔަކަން ފާހަގަ ކުރެވުނެވެ. އެ
މީހުންގެ އެދުމަކީ ފަރުވާދޭ މަރުކަޒަށް ދެވޭނެ ގޮތް ހަމަޖައްސައިދިނުމެވެ.
ހުށަހެޅުންތައް
1. މި ތަނަކީ ވަގުތީ ގޮތުން މީހުން ބައިތިއްބުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ތަނަކަށް ވާތީ، މިތަނުގައި މީހަކު
ހުންނަން ޖެހޭ އެވްރެޖް މުއްދަތު ކުރު ކުރެއްވުމަށްޓަކައި، އަރުވާލަން ޙުކުމް ކުރައްވައިފައިވާ
މީހުންނާއި ޑީޕޯޓްކުރައްވާ ބިދޭސީން ގިނަ ވެގެން 7 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ މީހުން ދާން ޖެހޭ
ރަށްރަށަށް ފޮނުއްވުމަށާއި، އެ ނޫން މީހުން 48 ގަޑި އިރަށް ވުރެ ގިނަ އިރު އެ ތަނުގައި ތިބެން
ނުޖެހޭ ގޮތަށް އިންތިޒާމް ކުރެއްވުން.
2. ތަނަށް ގެންނަވާ މީހުންނާއި ބެހޭ މަޢުލޫމާތު ބެލެހެއްޓެވުން ހަރުދަނާ ކުރެއްވުން .
3. ޖަލު ޙުކުމް ކުރައްވައިފައިވާ، އަމިއްލައަށް ނުއުޅެވޭ ފަދަ ހާލަތުގައިވާ ދުވަސްވީ މީހުން އެތަނަށް
ނުގެންނެވުން. އަދި އެފަދަ މީހުން ބެލެވޭނެ ތަނެއްގައި، ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރުމަށް ބައިތިއްބާނެ ގޮތެއް
އަވަހަށް ހަމަޖެއްސެވުން.
4. މިތަނުގައި އަންހެނުން ބައިތިއްބަވާ ނަމަ، ޕްރައިވެސީ ލިބޭނެގޮތަކަށް އެމީހުން ތިބެވޭނެ ތަނެއް
ހަމަޖެއްސެވުން.
5. ޢިމާރާތުގެ ކްރޮސް ވެންޓިލޭޝަން ރަނގަޅު ކުރެއްވުން.
6. ތަނުގައި ފުރަތަމަ އެހީ ދެވޭނެގޮތް އިންތިޒާމް ކުރެއްވުން.
7. ތަނުގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުން (ގާޑުން، ޑްރައިވަރުން) ކަނޑައެޅިފައިވާ ޑިއުޓީ ގަޑިތަކަށް
ބައްސަވައިގެން މަސައްކަތްކުރެވޭ ވަރަށް އަދަދު އިތުރު ކުރެއްވުން.
41

8. ގާޑުންނާ މެދު ނޭދެވޭ ޢަމަލު ހިންގާ ބަންދުގައިވާ ފަރާތްތަކާ މެދު އެކަށީގެންވާ ފިޔަވަޅު އަވަހަށް
އެޅުއްވޭނެ ގޮތެއް ހަމޖެއްސެވުން.
9. ތަން ސާފު ތާހިރުކޮށް ގަވާއިދުން ބެލެހެއްޓެވުމުގެ އިންތިޒާމް ހަމަޖެއްސެވުން. މިގޮތުން ބަންދުގައިވާ
މީހުން ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް އެމީހުންނަށް އެންގެވުން، އަދި އެހެން ފަރާތަކާ ޙަވާލުކުރެވޭ
ކަންތައްތައް އެފަރާތްތަކަށް އެންގެވުން.
10. މިހާރު ހަލާކުވެފައިވާ ފާޚާނާތަކާއި ފެންވަރާތަން އަވަހަށް މަރާމާތު ކުރެއްވުން. އަދި މި ތަންތަން
ހަލާކުވުމުން ގަވާއިދުން މަރާމާތު ކުރެވޭނެ ގޮތް އިންތިޒާމު ކުރެއްވުން.
11. އަރުވާލަން ޙުކުމްކޮށްގެން ތަނުގައި ބައިތިއްބަވައިފައިވާ މީހުން ފުރުވާލުމުގެ އިންތިޒާމް މިހާރަށްވުރެ
ހަރުދަނާ ގޮތަކަށް ހަމަޖެއްސެވުން.
12. މަސްތުވާ ތަކެތީގެ މައްސަލަތަކުގައި ޙުކުމް ކުރައްވައިފައިވާ މީހުން، ތަނުގައި ގިނަވެ، ހަމަނުޖެހުން
އުފެއްދުމުގެ ފުރުޞަތު ކުޑަ ކުރުމަށްޓަކައި، ޢާއްމު ގޮތެއްގައި މިފަދަ މީހުން އަވަހަށް ފަރުވާދޭ
"
މަރުކަޒަށް ގެންދެވުމަށް ބާރު އެޅުއްވުން.
10.3 ތަޢުލީމާއި މަސައްކަތް އުގަންނައިދޭ ކުޑަކުދިންގެ މަރުކަޒު
ކ. މާފުށީގައި ހުންނަ ތަޢުލީމާއި މަސައްކަތް އުގަންނައިދޭ ކުޑަކުދިންގެ މަރުކަޒަށް 8 މާޗް 2005 ގައި ކޮމިޝަނުގެ
ފަރާތުން ޒިޔާރަތްކޮށް އެތަން ބެ ލުނެވެ. މިޒިޔާރަތުގައި މަޢުލޫމާތު އެއްކޮށްފައިވަނީ އެތަނުގެ އިސްވެރިންނާއި
ވާހަކަދައްކައި، އެތަނުގައި ތިބި ބައެއް ކުދީންނާ ވަކި ވަކިން ބައްދަލުކޮށްގެންނާއި ތަނުގައިވާ ޢިމާރާތްތަކާއި އެހެނިހެން
ވަސީލަތްތައް ބަލައިގެންނެވެ. މިޒިޔާރަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަން ތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް ތިރީގައި އެވަނީ އެވެ .
"
ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް
ތަޢުލީމާއި މަސައްކަތް އުގަންނައިދޭ ކުޑަކުދިންގެ މަރުކަޒުގެ ރެޖިސްޓްރީގައި 60 ކުދިންވާކަމާއި، ނަމަވެސް 8 މާޗް
2005 ވަނަ ދުވަހު އެމަރުކަޒުގައި ތިބީ ޖުމްލަ 46 ކުދީން ކަމުގައި މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
26 ޑިސެމްބަރ 2004 ގައި ދިމާވި ސުނާމީ ބޮޑު ރާޅު އެރުމުގެ ކާރިޘާއާ ގުޅިގެން މަރުކަޒުގެ ގިނަ ޢިމާރާތްތަކަށާއި
ތަކެއްޗަށް (ކޮމްޕިއުޓަރ، މެޝިނަރީ، އިކްވިޕްމަންޓް އަދި ފޮތްތަކަށް) ގެއްލުން ލިބި ބޭނުންކުރެވެންނެތްކަން
ފާހަގަކުރެވުނެވެ. ލިބިފައިވާ ގެއްލުންތައް މަރާމާތުކުރައްވަމުންދަނީ މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހުރި ފައިސާ އިން އެކަން
ކުރެވެން އޮތް މިންވަރަކުން ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
ސަރުކާރުން މިފަދަ ކުދީންތަކެއް ބެއްލެވުމުގެ ޒިންމާ ނަންގަވާފައިވާއިރު، ޢާއްމުގޮތެއްގައި މިފަދަ މަރުކަޒެއްގައި ކަންތައް
ހުންނަންޖެހޭގޮތަށް ކަންތައްތައް ހަމަޖައްސަވައި ހިންގޭނެގޮތްތައް ތަނަވަސް ކޮށްދެއްވުމަށް އެކަށީގެންވާގޮތެއްގައި
މަސައްކަތްނުކުރައްވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި ޚާއްސަގޮތެއްގައި، ސުނާމީ ކާރިޘާގެ ސަބަބުން ތަނަށާއި ތަކެއްޗަށް ބޮޑެތި
ގެއްލުންތައް ލިބިފައިވާއިރު އެމަރުކަޒު އަލުން އާރާސްތުކޮށް ރަގަޅަށް ހިންގޭ ފެންވަރަށް ގެނައުމަށް ޚާއްސަ
ސަމާލުކަމެއް މިނިސްޓްރީން ދެއްވާފައިނުވާކަންވެސް ފާހަގަކުރަމެވެ.
42

1. މަޢުލޫމާތު ބެލެހެއްޓުން
ސުނާމީ ކާރިސާގެ ސަބަބުން ތަނުގައި ހުރި ރެކޯޑްތައް ހަލާކުވެގެން ގޮސްފައިވާ ކަމާއި އަދި ކޮމްޕއުޓަރތައްވެސް
ހަލާކުވުމުން ގިނަ މަޢުލޫމާތުތައް ގެއްލިފައިވާތީ، އަލުން މަޢުލުމާތުތަކާއި ލިޔުންތައް އެކުލަވާލުމުގެ މަސައްކަތް
ކުރިއަށް ގެންދަވަމުންދާކަމަށް މައުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
2. ޢިމާރާތް ތައް
2.1 ކާގެ: ކާގޭގެ ގޮތުގައި ކުރިން ބޭނުންކުރައްވަމުންގެންދެވި އިމާރާތް ހަލާކުވެފައި ހުރުމުގެ ސަބަބުން އެތަން
ބެއްލެވި ބޭރުގެ މާހިރުން އެތަނަކީ ބޭނުންކުރުމަށް ރައްކާތެރި ތަނެއްނޫންކަމަށް ވިދާޅުވެފައި ވާތީ، މިޢިމާރާތް
މިހާރު ބޭނުމެއް ނުކުރައްވައެވެ. މިޢިމާރާތުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ރެނދުލާފައިވާ ތަންތަން ހުއްޓެވެ. މިޢިމާރާތުގެ
ކަންތައް ގެންދަވާނެ ވަކިގޮތެއް ނިންމަވާފައިކަމެއް ނުއެގުނެވެ.
މިވަގުތު ކާގޭގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރައްވަނީ މިމަރުކަޒުގެ ތެރޭގައި އަލަށް ޢިމާރަތްކުރައްވާފައި، މިހާތަނަށް
ބޭނުން ނުކުރައްވާ ހުރި އަންހެން ކުދިންގެ ޑޯމެވެ. މިތަނަކީ ބަދިގެއާ ފުދޭވަރަކަށް ދުރުގައިވާ
ޢިމާރާތެއްކަމުން ކައްކައިގެން ކާއެއްޗެތި މިތަނަށް އުފުލަނީކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. މިއީ ކާއެއްޗެތި
ގެންގުޅުމަށް ސިއްޙީގޮތުން ރައްކާތެރިގޮތެއް ނޫންކަމަށް ފާހަގަކުރަމެވެ .
2.2 ބަދިގެ: މިމަރުކަޒުގައިވާ ބަދިގޭގެ ސާފު ތާހިރުކަން ކުޑަކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. ތަނުގެ ވެންޓިލޭޝަން
ދަށްވެފައި، އެތާނގައި ހަރުކުރެވިފައިވާ އެގްޒޯސްޓް ފޭން ވަނީ ހަލާކުވެފައެވެ. ކެއްކުމަށް ގެންގުޅޭ ތެލި، އަދި
ބޭނުންކުރާ އެހެނިހެން ސަމާނު ވަރަށް ބައުވެފައިވާކަމާއި، އަދި ގެންގުޅެވެނީ ރައްކާތެރި ސާފު ތާހިރުކޮށް
ނޫންކަމަށް ފެނުނެވެ. މިބަދިގެއަކީ މިފަދަ މަރުކަޒަކަށް އެކަށިގެންވާ ބަދިގެއެއްނޫންކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.
2.3 ލައިބްރަރީ: ލައިބްރަރީގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ ކޮޓަރީގައި މިވަގުތު ފޮތް ހަރުގަޑު ފަދަ ތަކެތި ނެތްކަން
ފާހަގަކުރެވުނެވެ. ހުރި ފޮތްތައް ހުރީ ބިންމަތީގައެވެ. ތަނާއި ހަވާލުވެ ތިއްބެވި ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތު ދެއްވި
ގޮތުގައި ސުނާމީގެ ސަބަބުން ފޮތްތައް އޮޔާގޮސް، އަނެއްބައި ފޮތްތައް ވަނީ ހަލާކުވެފައެވެ .
2.4 ކްލާސް ރޫމްސް: ކްލާސް ރޫމްސް ތަކުގައިވާ ބައެއް މޭޒު ހަލާކުވެފައިވާކަން ފާހަގަރެވުނެވެ.
2.5 މަރުކަޒުގައިވާ ގިނަ އިމާރާތްތަކުގައި އެކި ވަރުވަރުގެ ހަލާކުވުންތައް ހުރިކަމާއި މިތަންތަން މަރާމާތުކުރުން
އެކަށީގެންވާވަރަށް ކުރިއަށްނުދާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.
3. ކެއުން
މިމަރުކަޒުގައި ދެވޭ ކެއުމަކީ ހެދި ބޮޑުވަމުން އަންނަ ކުދިންނަށް ފައާިދުހރި ކާނާއެއް ނޫންކަމަށް މިކޮމިޝަނުން
2004 ވަނަ އަހަރު އޭޕްރިލްގައި ޒިޔާރަތްކުރުމަށްވަހު ވާނީ މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިޔުކާޝަނަށް އަންގާފައެވެ.
43

ނަމަވެސް މިކަން ރަގަޅުކުރެއްވުމަށް ފިޔަވަޅެއް އަޅުއްވާފައި ނުވާކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ. އެހެންކަމުން، މިހާރުވެސް
މިމަރުކަޒުގައި ކުދީންނަށް ދެވާ ކާނާއަކީ އެކަށީގެންވާ ނިއުޓުރިޝަން ލިބޭ ކާނާ ނޫންކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.
4. ބޯފެން
މިމަރުކަޒުގައި ބޯން ބޭނުންކުރެވެނީ ފިލްޓަރކޮށްފައިވާ ވާރޭ ފެންކަމުގައި މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ .
5. ފެންވަރާ ފެން
ފެންވެރުމަށް ބޭނުން ކުރެވެނީ ވަޅު ފެންކަމާއި، ސުނާމީ ކާރިސާއަށްފަހު ފެން ލޮނުވެ، ނުބައި ވަސް ދުވާކަމާއި
އަދި މީގެ ސަބބުން ބައެއް ކުދިންނަށް ހަމުގެ ބަލިތައް ޖެހިފައިވާކަމުގެ މައުލޫމާތު ލިބުނެވެ. މިފަދަ މަރުކަޒެއްގައި
ސާފުތާހިރު ފެން ލިބެން ހުރުމަކީ ވަރަށް ބޭނުންތެރިކަމެއްކަމުގައި ދެކެމެވެ .
6. ސިއްޙީ ފަރުވާ
ކުދި ކުދި ކަންތައްތަކަށް ސިއްޙީ ފަރުވާދެވޭ ފެންވަރަށް ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ މުވައްޒަފަކާއި ބޭސް ހުންނަކަމާއި،
އިތުރު ފަރުވާ ހޯދަން ޖެހެނީ ކ. މާފުށި ހެލްތު ސެންޓަރުންކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. ހެލްތު ސެންޓަރ
ހުންނަނީ މަރުކަޒާއި ދުރު ހިސާބެއްގައި ކަމާއި، މަރުކަޒުގައި އެއްވެސް ވެހިކަލެއް ނެތި ހެލްތު ސެންޓަރަށް ކުދިން
ގެންދިއުމުގައި ދަތިކަން އިހްސާސްކުރައްވަން ޖެހޭކަން މަރުކަޒުގެ ބޭފުޅުން ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ. ސިއްޙީ
އިމަރޖެންސީއެއްގައި ކަންތައް ކުރާނެގޮތް ކަނޑައެޅިގެން ހަމަޖައްސަވާފައިނެތްކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
7. ކައުންސެލިންގ
މިތަ ނުގައި ތިބޭ ކުދިންނަކީ ގަވާއިދުން ކައުންސެލިންގ ލިބުން މުހިއްމު ކުދީންތަކެއްކަމާއި، ނަމަވެސް މިވަގުތު
އެއްވެސް ގޮތަކަށް ކައުންސެލިންގ ޚިދުމަތް ކުދީންނަށް ދެވޭނެގޮތެއް ހަމަޖައްސަވާފައި ނުވާކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
މަރުކަޒުގެ ފަރާތުން ސްޕޮންސަރކޮށްގެން ބޭފުޅަކު މާލޭގައި ހިންގާ ޑިޕްލޯމާ އިން ކައުންސެލިންގ ކޯހުގައި
ބައިވެރިކުރައްވާފައިވާކަމާއި، މިއަހަރު ޖުލައިގައި ކޯސް ފުރިހަމަކުރެއްވުމަށްފަހު އޭނާގެ ޚިދުމަތް މަރުކަޒަށް
ލިބޭނެކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
8. ކިޔެވުން
މަރުކަޒުގައި ކިޔަވައިދެވެނީ ޤައުމީ މަންހަޖާ އެއްގޮތަށް ގްރޭޑް 1 އިން 7 އަށް ކަމުގައި މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
މީގެފަހުން ކިޔެވުން ކުރިއަށް ގެންދާ ކުދިން ފޮނުއްވަނީ ކ. މާފުށީ ސްކޫލަށް ކަމުގައިވެސް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
ސުނާމީ ކާރިޘާއަށްފަހު މިމަރުކަޒުގައި ކިޔެވުން ފެށުނީ 8 މާޗް ގައިކަމަށް ފާހަގަކުރަމެވެ .
44

9. ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމް
ސުނާމީ ކާރިޘާގެ ސަބަބުން ވަރކްޝޮޕްތަ ކަށާއި، އެތަންތާގައި ހުރި މެޝި ނަރީ އާއި އިކްވިޕްމަންޓްތަކަށް ގެއްލުން
ލިބިފައިވާތީ، މިވަގުތު އެއްވެސް ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމެއް ނުހިންގޭކަމަ ށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. ކޮމްޕިއުޓަރ ލެބްގައިވާ
ހުރިހާ ކޮމްޕިއުޓަރތައްވެސް ވަނީ ހަލާކުވެފައިކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ .
10. ރިހެބިލިޓޭޝަން
މަރުކަޒުގައި ތިބި ބައެއް ކުދީންނަކީ ކުދި ކުދިން ކުށްކޮށްފައިވާ، ޖުވެނައިލް ޑެލިންކުއަންސީ، މެންޓަލް
ރިޓާޑޭޝަން، ކޮންޓެކްޓް ޑިސްއޯޑަރ ފަދަ ނަފްސާނީ މައްސަލަތައް ހުރި ކުދިންނެވެ. ނަމަވެސް މިކުދިން
އިސްލާޙުކުރުމަށް ރިހެބިލިޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމެއް ނުހިންގަވާކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
11. އިތުރު ޙަރަކާތްތައް
މަރުކަޒުން ރާވައިގެން ހިންގާ ތިރީގައި އެވާ ޙަރަކާތްތަކުގައި ކުދިން ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތު ދެވޭކަމުގެ
މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ .
- ކުޅިވަރު (ފުޓުބޯޅަ، ވޮލީ، ކްރިކެޓް) - ކްރިކެޓް ކުޅޭ ސާމާނު މިވަގުތު ހުރީ ހަލާކުވެފައިކަމަށް ކްރިކެޓް ކުޅޭ
ކުއްޖަކު ބުނެފައިވެއެވެ.
- މޫދަށްދިޔުން
- މަސްބޭނުން
- ޕިކްނިކް ދަތުރު
ހުށަހެޅުންތައް
1. ސުނާމީ ކާރިޘާގެ ސަބަބުން މަރުކަޒުގެ ޢިމާރާތްތަކަށާއި ތަކެއްޗަށް ލިބފައިވާ ގެއްލުންތައް މަަ◌ރާމާތުކޮށް،
އަލުން ހޯއްދަވަންޖެހޭ ތަކެތި ހޯއްދަވައި، އެތަން ރަގަޅަށް ހިންގޭ ފެންވަރަކަށް ގެނައުމަށް ޚާއްސަގޮތެއްގައި
މަސައްކަތްކުރެއްވުން .
2. ފެންވެރުމަށް ޑީސެލިނޭޓެޑް ފެން ލިބޭނެގޮތް ހަމަޖެއްސެވުން.
3. މަރުކަޒުގައި ހުރި މުޙިއްމު މަޢުލޫމާތުތައް ގެއްލި/ހަލާކުވެފައިވާތީ، އެ މަޢުލޫމާތުތައް އަލުން އެކުލަވާލައްވައި
އަވަހަށް ފުރިހަމަކުރެއްވުން.
4. ބަދިގޭގެ ފެންވަރު (އިމާރާތް، މެޝިނަރީ، އިކްވިޕްމަނޓް އަދި އެހެނިހެން ތަކެތި) ރަގަޅުކުރައްވައި، ތަން
ބޭނުންކުރެއްވުމުގައި ސާފުތާހިރުކަމަށް އަހައްމިއްޔަތުކަން ދެއްވައިގެން ބޭނުންކުރެއްވުން. ވެންޓިލޭޝަން
ރަގަޅުކުރެއްވުމަށް ކާއްސަ ސަމާލުކަމެއް ދެއްވުން.
5. ކުދީންނަށް ދެވޭ ކާނާއަކީ ހެދިބޮޑުވަމުން އަންނަ ކުދިންނަށް އެކަށީގެންވާ ނިއުޓުރިޝަން ލިބޭ ކާނާއަކަށް
ހެއްދެވުން.
45

6. ކުދިން ސިއްޙީ މަރުކަޒަށް ގެންދިއުމަށާއި ރަށުތެރެއަށް ކުރަންޖެހޭ އެހެނިހެން ދަތުރުތައް ކުރުމަށްޓަކައި
ވެހިކަލެއް މަރުކަޒަށް ހޯއްދެވުން. އަދި މިވެހިކަލަކީ ބަލި މީހުން/ސްޓްރެޗަރ ލެވޭގޮތަށްހުރި
ވެހިކަލެއްކަމުގައިވުން.
7. ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމްތައް އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރައްވައި އިތުރު ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމްތައް ހިންގޭނޭގޮތްތައް
ހަމަޖެއްސެވުން.
8. މަރުކަޒުގައި ގަވާއިދުން ކައުންސެލިންގ ޚިދުމަތް ކުދިންނަށް ދެވޭނެގޮތެއް އިންތިޒާމުކުރެއްވުން.
9. ކުދީންގެ ފަރާތުން ފެނިފައިވާ ނަފްސާނީ ކަންތައްތަކަކީ ކޮބައިތޯ ބަލައި މިފަދަ ކުދިން އިސްލާޙުކުރުމަށް
ރިހެބިލިޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމެއް ރާވައި ހިންގުން.
10. މަރުކަޒު ހިންގަވާ އިސްބޭފުޅުންނަށް މިފަދަ މަރުކަޒުތައް ހިންގެވުމާ ބެހޭ ތަމްރީނު ފުރުޞަތު ހޯއްދަވާ
ދެއްވުން.
11. މުވައްޒަފުންނަށް ހިތްވަރުދެއްވުމުގެ ގޮތުންނާއި ޚިދްމަތުގެ އަގު ވަޒަންކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން އެމީހުންނަށް
ލިބެންޖެހޭ ކުރިއެރުންތައް ގަވާއިދުން ލިބޭނެގޮތް ހަމަޖެއްސެވުން.
12. މަރުކަޒުގެ ކަންތައްތައް ބެއްލެވުމަށް މިނިސްޓްރީގައި ހުންނަވާ އިސް މުވައްޒަފު ދޭތެރެ ދޭތެރެއިން
(މަދުވެގެން ކޮންމެ 2 މަހުން އެއްފަހަރު) މަރުކަޒަށް ޒިޔާރަތްކުރައްވައި، ތަން ބައްލަވައި، މަރުކަޒު
"
ހިންގުމުގައި ދިމާވާ ދަތިތަކަކީ ކޮބައިތޯ ބައްލަވައި، އެކަންތައްތައް ހައްލުކުރެއްވުން.
މަތީގައި ދެންނެވިފައިވާ ކަންތައްތައް 27 މާޗް 2005ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިޔުކޭޝަނަށް އަންގައި،
އެކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން އަޅުއްވާ ފިޔަވަޅުތައް ކޮމިޝަނަށް އަންގަވައިދެއްވުމަށް ދެންނެވުނެވެ. އަދި
ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް މަޢުލޫމާތަށްޓަކައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް 27 މާޗް 2005
ގައި އެންގީމެވެ.
މިކަންތައްތަކާ ގުޅޭގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިޔުކޭޝަނުން 20 އޭޕްރިލް 2005ގައި ކޮމިޝަނަށް ފޮނުއްވި
ސިޓީގައި ކޮމިޝަނުން ފާހަގަކުރި ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް އެޅުމަށް ރާއްވަވައިފައި ވާކަމަށް
އެންގެވިއެވެ.
10.4 އޯގަސްޓް 12 އިން 14އަށް މާލެއާއި ދެ ރަށެއްގައި ހިނގި ހަމަނުޖެހުންތަކާ ގުޅިގެން
މިއަހަރުގެ އޯގަސްޓް މަހު 12 އިން 14 އަށް މާލެ އާއި ރާއްޖޭގެ ދެރަށެއްގައި ހިނގި ހަމަނުޖެހުންތަކާ ގުޅިގެން ގިނަ
އަދަދެއްގެ ބަޔަކު ތަހުޤީޤަށްޓަކައި ބަންދުކުރެއްވުމުން، އެމީހުންގެ ކަންތައްތައް ބެލުމަށް، އެމީހުން ބަންދުކުރައްވައިފައި
އެވަގުތު ތިބި ތަންތަން ކަމުގައިވާ ޕޮލިސް ހެޑްކޯޓަރޒް، ދޫނިދޫ އަދި ފޭދޫފިނޮޅަށް ކޮމިޝަންގެ ޓީމެއް 18 އޯގަސްޓް
2005 ގައި ޒިޔާރަތްކޮށް މަޢުލޫމާތު ހޯދީ މެވެ .
18 އޯގަސްޓް 2005 ގައި ޒިޔާރަތްކުރިއިރު އެ ވަގުތާ ހަމައަށް ބަންދުކުރައްވައިފައިވަނީ ޖުމްލަ 131 މީހުންނެވެ.
އެއީ ޕޮލިސް ހެޑްކޯޓަރޒްގައި 36 މީހުންނާއި، ދޫނިދޫގައި 51 މީހުން އަދި ފޭދޫފިނޮޅުގައި 44 މީހުންނެވެ. މީގެ
46

ތެރެއިން އެދުވަހު ކޮމިޝަންގެ ޓީމު ބައްދަލުކުރީ ޖުމްލަ 87 މީހުންނާއެވެ. އެއީ ޕޮލިސް ހެޑްކޯޓަރޒްގައި ތިބި
މީހުންގެ ތެރެއިން 22 މީހުންނާއި، ދޫނިދޫގައި ތިބި މީހުންގެ ތެރެއިން 22 މީހުންނާއި އަދި ފޭދޫފިނޮޅުގައި
ބަންދުކުރައްވައިފައިވާ 43 މީހުންނެވެ. ފޭދޫފިނޮޅުގައި ތިބި އެންމެންނާ ބައްދަލުކުރަން އޮތީ ހަމަޖެހިފައެވެ. ނަމަވެސް،
އެކަކު ބައްދަލުކުރަން ބޭނުން ނެތް ކަމަށް ބުނުމުން އޭނާއާ ބައްދަލެއް ނުކު ރެއެވެ.
"
ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް
1. ހައްޔަރުކުރެއްވުމެގެ ކަންތައްތައް ހިގާފައިވާ ގޮތާ ބެހޭ :
ވާހަކަ ދެއްކި މީހުން ދީފައިވާ މަޢުލުމާތުގައި ތިރީގައި މިދަންނަވާ ކަންތައްތައް ހިމެނެއެވެ.
ހ. ހައްޔަރުކުރުމުގެ ތެރޭގައި އެކި ބާވަތުގެ އެކި މިންވަރުގެ އަނިޔާ ލިބިފައިވާ ކަމަށް ބައެއް މީހުން ބުނެއެވެ.
އަދި ބައެއް މީހުން އެފަދަ އަނިޔާތަކުގެ ނިޝާންތައް ދެއްކިއެވެ. އޭގެތެރޭގައި :
- އަނގަމަތި ފަޅައިގެން ދިއުން .
- ބޯފަޅައިގެން ދިއުން .
- މައިކަށީގެ އަނިޔާތައް .
- ހަށިގަނޑުގެ އެކި އެކި ތަންތާގައި ވާ އަނިޔާ
ށ. މީހުން ހައްޔަރުކުރުމަށް ގޭގެއަށް އައި ސިފައިން/ފުލުހުން އެއްވެސް އައިޑެންޓިފިކޭޝަނެއް ނުދައްކާ ކަމާއި،
އަދި ބައެއް މީހުން ތިބީ މޫނު ފޮރުވައިގެން ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ. އަދި ދޮރުގައި ބާރަށް
ތަޅައިގަތުމަށްފަހު، ގޭތެރެއަށް މުގުރު ހިފައިގެން ވަދެގެންފައިވާކަމަށް މީހުން ބުނެއެވެ.
ނ. ގޭގޭގައި ތިބި މީހުން ހައްޔަރު ކުރެއްވިއިރު ޅަދަރިންނާއި ޢާއިލާގެ އެހެން މެމްބަރުންގެ ކުރިމަތީގައި ވަރަށް
އިހާނެތިކޮށް ދެއަތް ފަހަތަށްލައި ބިޑި/ކްލިޕް އަޅުވައިގެން ގެންދެވިކަމާއި، މިހެން ޢަމަލުކުރެއްވީ އެމީހުން
އެއްވެސް ގަދަކަމެއް ނުދައްކަނީސް ކަމަށް އެ މީހުން ބުނެއެވެ.
ރ. ބިޑ/ކްލިޕް އަޅުވައިފައި ބައެއް މީހުން ގިނަ ވަގުތު (ބައެއް މީހުން 30 ގަޑިއިރު) ތިބެންޖެހުނު ކަމާއި،
ލައިފް ޖެކެޓް އެޅުވިނަމަވެސް ބިޑި އަޅުވައިގެން، ކަނޑުމަތިން (މާލެއިން ފޭދޫފިނޮޅަށް) ދަތުރު ކުރިއިރުވެސް
ބިޑިއަޅުވައިފައި ބައިތިއްބައިފައިވާ ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ދިނެވެ. ރާއްޖެތެރޭގެ ބައެއް ރަށްރަށުން ހައްޔަރުކުރެއްވި
މީހުން މާލެ ގެނެވުނުއިރު މަތިންދާ ބޯޓުގައި ތިބިއިރުވެސް ބިޑިއަޅުވައިފައި ތިބިކަމާއި، ގިނަ މީހުން ތަކެއް
މިގޮތަށް ތިބިއިރު ތަޅު ހުޅުވަން ބޭނުން ކުރަން އޮތީ އެންމެ ތަޅުދަނޑިއެއް ކަމަށް އެމީހުން މަޢުލޫމާތު
ދިނެވެ. އަދި ބޯޓުން ފައިބާ ވަގުތު ޖެހުމުން ބިޑި ނެއްޓިކަމަށްވެސް އެމީހުން މަޢުލޫމާތު ދިނެވެ.
ބ. މާލެ ތެރެއިން ހައްޔަރުކުރި މީހުން ހައްޔަރުކޮށްފައި ވެހިކަލަށް ލުމަށްފަހު އިތުރު މީހުން ހޯދުމަށް ދުއްވަމުން
ދިޔަކަމާއި، މިހެން ދުއްވާއިރު ވަރަށް ބާރަށް ދުއްވުމުން ސްޕީޑް ބަމްޕްސްގައި ޖެހުމުން ވެހިކަލްގެ ފުރާޅުގައި
ތަކުރާރުކޮށް ބޯ ޖެހެމުން ދިޔަކަމާއި، އެހެން ވުމުން ބޮލަށް އަނިޔާވިކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.
47

ޅ. ކްލިޕް އަޅުވައި، ބާރުކޮށް ގިނަ ވަގުތު ހުރުމުން ކަނޑައިގެން ގޮސްފައިވާ ތަން ބައެއް މީހުން ދެއްކިއެވެ.
އަދި ބައެއް މީހުން ބުނިގޮތުގައި ކްލިޕް/ބިޑި އެޅުވުމަށްފަހުގައިވެސް ތަފާތު އަނިޔާތައް ފުލުހުން /ސިފައިން
އެމީހުންނަށް ކޮށްފައިވެއެވެ. މީގެ ތެރޭގައި މުގުރުން، ބޫޓުން، އަތުން ތެޅުން ހިމެނެއެވެ.
ކ. ހައްޔަރުކުރުމުގެ ތެރޭގައި ވެސް، އަނިޔާކުރުމުގެ ތެރޭގައި އަތުގައި ހުރި ބައެއް ތަކެތި (މޮބައިލް ފޯނު،
ވޮލެޓް، ކާޑްތައް، ކަރުގައިވާ ފަށް ތަކެތި) ހަލާކުވެ، ގެއްލިފައިވާ ކަމަށާ އަދި ބައެއް ފުލުހުން/ސިފައިން ބައެއް
މީހުންގެ މޯބައިލް ފޯނު ގަސްތުގައި ބިންމައްޗަށް ޖަހައި ހަލާކުކުރިކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބުނެވެ.
އ. ބައެއް މީހުން ހައްޔަރުކުރި އިރު އެމީހުންނާ ދިމާއަށް ފުލުހުން/ސިފައިން ހަޑިހުތުރު އެއްޗެތި ކިޔައިފައިވާ
ކަމަށް މަޢުލޫމާތު ދިނެވެ.
ވ. މާލެތެރޭގައި މީހުން ހައްޔަރުކުރެވުނު ބައެއް ތަންތަނުގައި ތިބި އާއްމުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު، ހައްޔަރުކުރެވޭ
މީހުންގެ ގައިގާ ތަޅާ ހެދިއިރު ފުލުހުން/ސިފައިން އެއްވެސް ގޮތަކަށް އެކަން ހުއްޓުވުމަށް މަސައްކަތް
ނުކުރާކަމަށް މީހުން ބުނެފައިވެއެވެ.
2. ބަންދުކޮށްފައި ބެއިތިއްބުމުގައި ކަންތައް ހިގާފައިވާ ގޮތާ ބެހޭ:
ދޫނިދޫ
ހ. ހައްޔަރު ކުރެވިފައިވާ މީހުން އެއްވެސް ގޮތަކަށް ގޮޅިން ބޭރަށް ނުނެރޭކަމަށް އެމީހުން ބުނެއެވެ .
ށ. ގޮޅި ތެރޭގައި ހޫނުގަދަވެ، ވައި ދައުރު ކުރުން ނެއްކަމާއި، މަދިރިގިނަވެފައި، މަދިރި ނެއްތުމަށް ދުން ޖަހަނީ
ގޮޅީގައި މީހުން ތިއްބާކަމަށް އެމީހުންބުނެއެވެ .
ނ. އަލަށް ހެދި ޢިމާރާތުގެ ގޮޅިތަކުގައި މީހުން ބައިތިއްބާކަމާއި، މިގޮޅިތަކަށް އެކަށީގެންވާ ވަރަށް އަލި ނުވާކަމަށް
އެމީހުން ބުނެއެވެ.
ރ. ލިޔާނެ އެއްޗެތި ނުދެއްވާކަމަށާއި ކިޔާ އެއްޗެތިވެސް ލިބެނީ މަދުން ކަމާއި، ވަކި އެއްޗެތިކަމަށް
އެމީހުންބުނެއެވެ .
ބ. ޢާއިލީ ބައްދަލުވުން ހަމަނުޖެހޭކަމަށް އެ މީހުންބުނެއެވެ .
ޅ. ރާއްޖެއާއި ދުނިޔޭގެ އެއްވެސް ޚަބަރެއް ނުލިބޭކަމަށް ބުނެއެވެ .
ކ. ކެއުމުގެ މައްސަލައެއް ނެތްކަމަށް އެމީހުން ބުނެއެވެ .
އ. ބައެއް މީހުން ބޯފެނާ މެދު ހިތްހަމަނުޖެހޭކަން ފައުޅުކުރިއެވެ. އެއް ބައި މީހުނަށް ޑިސެލިނޭޓެޑް ވޯޓަރ
ލިބޭއިރު އަނެއްބައި މީހުންނަށް މިނެރަލް ވޯޓަރ ފެން ފުޅި ލިބޭކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ. މި ތަފާތާއި
ބެހޭގޮތުން ތަނުގައި ތިއްބެވި ފުލުހުންގެ ބޭފުޅުންނާ ސުވާލުކުރުމުން ފެންފުޅިއަށް އެދުމުން ފެންފުޅި
ދެއްވާކަމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ނަމަވެސް ، މި މަޢުލޫމާތު ބަންދުގައިވާ އެންމެންނަކަށް ލިބިފައެއް ނެތެވެ.
ވ. ބައެއް ގޮޅީގައިވާ ފާޚާނާތައް ނުސާފުވެފައި ނުބައިވަސް ދުވާކަމަށް މީހުން ބުނެއެވެ .
48

މ. ކުނާ، ތުވާލި ސާފު ނޫންކަން، އަދި މިއެއްޗެހި ބޭނުންކުރުމުން ގައިގާ ރޭޝް ނަގާކަމަށް އެމީހުން ބުނެއެވެ .
ޕޮލިސް ހެޑްކޯޓަރޒް
ފ. ބާލީސްތަކުން ނުބައިވަސްދުވާ ކަމަށް ބުނެއެވެ.
ދ. ކެއުމުގެ ފެންވަރު ދަށްކަން، ބައެއްފަހަރު ނުބައިވެފައި ހުންނަކަމަށް ބުނެއެވެ .
ތ. ތަނުގެ ހޫނުގަދަކަމާއި، ސާފުތާހިރުކަން ކުޑަކަމަށް ބުނެއެވެ .
ފޭދޫފިނޮޅު
ލ. ފާޚާނާ ހަޑިކަމާއި އަދި ބައެއް ފާޚާނާތައް ބޭނުން ނުކުރެވޭތީ ދަތިތަކާ ކުރިމަތި ވެފައިވާކަމަށް ބުނެއެވެ .
ގ. އެއްބަޔަކަށް ނިދަން ގޮދަޑި ލިބިފައިވާއިރު އަނެއް ބަޔަކު ނިދަންޖެހެނީ ކުނަލުގައި ކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ.
ޏ. ހައްޔަރުކުރެވިފައި ތިބި މީހުންނާމެދު ތަން ބަލަހައްޓަވަން ތިއްބެވި ފުލުހުން ކަންތައްތައްކުރައްވަނީ ވަރަށް
އޯގާތެރިކޮށް ކަމަށް ގިނަ ބަޔަކު ބުނެއެވެ .
ހުށަހެޅުންތައް
1. ކަނޑުމަތިން ދަތުރު ކުރުރާއިރު ލައިފް ޖެކެޓް އަޅުވައިފައި ބިޑި ނުއަޅުވައި ބެއިތިއްބުން. އަދި މަތިންދާ
ބޯޓުގައި ދަތުރުކުރާއިރުވެސް ބިނޑި ނުއަޅުވައި ބެއިތިއްބުން.
2. ވެހިކަލް ދުއްވައިފައި ދާއިރު ސްޕީޑް ބަމްޕްސްގައި ޖެހުމުން މީހުންގެ ބޯ ވެހިކަލުގެ ފުރާޅުގައި ނުޖެހޭގޮތަށް
މަގުމަތީގައި ވެހިކަލް ދުއްވުމުގެ ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް ސްޕީޑް ބަމްޕްސްއަށް ސްޕީޑް ދަށްކޮށް، މީހުންނަށް
އަނިޔާ ނުވާނެ ގޮތަކަށް ދުއްވުން.
3. ހައްޔަރުކުރުމުގެ ތެރޭގައި މީހުންގެ އަތުން އަތުލައްވާ ތަކެތީގެ ލިސްޓުގެ ކޮޕީއެއް ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހާއަށް
އެވަގުތު ދީފައި އެތަކެތި ރައްކާކުރައްވައިފައި ބެހެއްޓުން.
ދޫނިދޫ
4. ހައްޔަރު ކުރެވިފައިވާ މީހުން ދުވާލަކު އެއްފަހަރު ވަކި ވަގުތަކަށް (މަދުވެގެން 1 ގަޑިއިރަށް) ގޮޅިން ބޭރަށް
ނެރުން ހަމަޖެއްސެވުން.
5. އައު އިމާރަތުގައިވާ ގޮޅިތަކުގެ ކްރޮސް ވެންޓިލޭޝަން އާއި އަލިވުން ރަގަޅު ކުރެއްވުމަށް ފަހު ނޫނީ މީހުން
އެތަނުގައި މީހުން ހައްޔަރު ނުކުރެއްވުން .
6. ގޮޅިން މީހުން ބޭރަށް ނެރުއްވުމަށްފަހު މަދިރި ނެއްތުމަށްޓަކައި ދުން ޖެއްސެވުން.
49

7. ލިޔާނެ އެއްޗެއްސާއި ކިޔާނެ އެއްޗެހި ލިބޭނެގޮތް ހަމަޖައްސަވައި، ވަކި އެއްޗެއް ލިޔަން އަދި ކިޔަން ދިނުމުގެ
ބަދަލުގައި ގެއިން އެމީހަކަށް ފޮނުވާ ލިޔާނެ/ކިޔާނެ ތަކެތި ފޮނުވުން ހުއްދަކުރެއްވުން.
8. ޢާއިލާ ގެ މީހުންނާ ބައްދަލުކުރެވޭނެ ގޮތް އަވަހަށް ހަމަޖައްސަވައި ދެއްވުން.
9. ރާއްޖޭގެ އަދި ދުނިޔޭގެ ޚަބަރު ލިބޭނެގޮތް ހަމަޖައްސަވައިދެއްވުން.
10. ފާޚާނާތައް ސާފުތާހިރުކޮށް ބެހެއްޓޭނެގޮތް އިންތިޒާމް ކުރެއްވުން.
11. ސާފު ކުނަލާއި ތުވާލި ލިބޭނެގޮތް ހަމަޖައްސަވައި ދެއްވުން.
ޕޮލިސް ހެޑްކޯޓަރޒް
12. ސާފު ތާހިރު ބާލީސް ލިބޭނެގޮތް ހަމަޖައްސަވައިދެއްވުން.
13. މީހުންނަށް ދެވޭ ކާއެއްޗެތި ނުބައިނުވެ ހުންނަކަން ޔަގީންކުރެއްވުން.
14. ތަނުގެ ސާފުތާހިރުކަން ރަނގަޅު ކުރެއްވުން.
ފޭދޫފިނޮޅު
15. ފާޚާނާތައް ސާފުތާހިރުކޮށް ބެހެއްޓޭނެގޮތް އިންތިޒާމް ކުރައްވައި، ހަލާކުވެފައި ހުރި ފާޚަނާތައް މަރާމާތު
ކުރެއްވުން.
16. މިހާރު ގޮދަޑި ނުލިބޭ މީހުންނަށް ގޮދަޑި ލިބޭނެގޮތް ހަމަޖައްސަވައި ދެއްވުން. "
މި ޒިޔާރަތުގެ ރިޕޯޓު ތައްޔަރުކުރުމަށްފަހު، ޗެއަރޕަރސަނެއް ނެތުމުން ކޮމިޝަނުގެ ޖަލްސާތައް ބޭއްވޭނެގޮތް ނެތުމާއެކު
ރިޕޯޓާމެދު ކޮމިޝަނުން ވަކި ގޮތެއް ނުނިންމައެވެ. ވުމާއެކު، މަތީ ގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކާއި ހުށަހެޅުންތައް
ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭ ފަރާ ތްތަކަށް 2005 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ހުށަހެޅިފައެއް ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް، އަވަސް ސިއްޙީ
ފަރުވާ ބޭނުންވާކަމަށް ފާހަގަކުރެވުނު 2 މީހުންގެ މަޢުލޫމާތު ފޮނުވައި އެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ އަނިޔާއަށް އަވަސް
ފަރުވާ ހޮސްޕިޓަލުން ދެވޭނެގޮތް ހަމަޖައްސަވައިދެއްވުން އެދި 19 އޯގަސްޓް 2005 ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ހޯމް
އެފެއަރޒަށް ސިޓީ ފޮނުވީމެވެ.
50

11. ސަރުކާރުން އެކުލަވައިލާ ޤާނޫނުތަކާ ބެހޭގޮތުން ދިން ލަފާ
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނު ގައިވާގޮތުން ސަރުކާރުން އެކުލަވައިލާ ޤާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކާއި، އިދާރީ
އުޞޫލުތައް އެކުލަވާލުމުގައި، އިންސާނީ ޙައްޤުތައް އާލާކުރުމާއި، ޙިމާޔަތްކުރުމާއި ދެމެހެއްޓުމުގެ ގޮތުން، ދޭންޖެހޭ
މަޝްވަރާއާއި ލަފާ ސަރުކާރަށް ދިނުމަކީ ކޮމިޝަންގެ މަސްޢޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެކެވެ. މިގޮތުން ލޯ
ކޮމިޝަނުން ތައްޔާރުކުރައްވައިފައިވާ ތިރީގައިވާ ޑްރާފްޓް ބިލް/ޤާނޫނު ތަކަށް ކޮމިޝަނުން ލަފާދިނެވެ.
11.1 ޢާއްމު ބޭނުންތަކުގެ ޚިދުމަތާބެހޭ ޤާނޫނު
މި ޤާނޫނާ ބެހޭގޮތުން 19 މެއި 2005 ގައި ތިރީގައިވާ ގޮތަށް ލޯ ކޮމިޝަ ނަށް އެންގީމެވެ.
"
ހ. ޚިދުމަތުގެ ލައިސަންސް ދިނުމާއި ޚިދުމަތަށް އެދޭ ފަރާތްތަކަށް ޚިދުމަތް ދިނުމުގެ ބައި އެއްކޮށް
އޮތުމުން އާއްމުންނަށް އުދަގުވާނެކަމަށް ފެނެއެވެ .
ށ. ޗެޕްރޓަ 1 ގެ 5 (ހ) ގައި "ޚިދުމަތް ލިބިގަތުމަށް ބޭނުންވާ ފަރާތުން ޚިދުމަތްދޭ ފަރާތަށް ހުށަހަޅާ
"
ނޯޓިސް މި އިބާރާތުގައި ނޯޓިސް މާނަކުރައްވައިފައިވާ ގޮތް ތަފްޞީލުކޮށް އޮތުން މުޙިއްމެވެ .
ނ. ޗެޕްޓަރ 1ގެ 32 އެގޮތަށް އޮތުމުން ކޮމްޕެޓިޝަން ނޯންނާނޭކަމަށް ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ.
ރ. މި ޤާނޫނުގައި ކަމާބެހޭ ފަރާތް ނުވަތަ އިދާރާގެ ބަދަލުގައި ރެގިއުލޭޓަރީ ބޮޑީ ލިއުއްވައިފައި އޮތުން
މުޙިއްމެވެ.
ބ. މި ޤާނޫނު ކިޔުމުން ޤާނޫގައިވާ ބައެއް ކަ ންތަ އްތައް އޮޅުން ފިލަން އުނދަގުލެވެ . އެހެން ކަމުން ކިޔާ
"
މީހަކަށް އޮޅުން ފިލަން ފަސޭހަ ގޮތަކަށް އޮތުން އެއީ މުޙިއްމު ކަމެއްކަމަށް ފެނެއެވެ.
11.2 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޓިޒަންޝިޕްބިލް
މި ބިލާ ބެހޭގޮތުން 6 ޖޫން 2005 ގައި ތިރީގައިވާ ގޮތަށް ލޯ ކޮމިޝަނަށް އެންގީމެވެ .
"
މިހާރު ދިވެހިރާއްޖެ މިވަނީ އެއް ޕާޓީއަށްވުރެ ގިނަ ޕާޓީ އޮންނަ ސިޔާސީ ޑިމޮކްރެޓިކް ނިޒާމެއް
ތަޢާރަފު ކުރުމުގެ މަގުމަތީގައެވެ. މި ބިލުގައި، މިކަހަލަ ނިޒާމަކަށް ބަދަލުވަމުންދާ ވަގުތެއްގައި ސިޔާސީ
ގޮތުން ވާދަކުރާނެ މީހުންގެ ނުފޫޒު ނައްތާލުމަށްޓަކައި އެމީހުންގެ ދިވެހި ރައްޔިތެއް ކަމުގެ ޙައްޤު ނިގުޅައި
ގަނެވިދާނެ ވަރށް ގިނަ ޖާގަތައް އެބަހުއްޓެވެ. އަދި އެހެން ޕާޓީއަކާ ސަރުކާރު ހިންގުމަށް މުސްތަޤްބަލުގައި
ހަވާ ލުވިއަސް އެބަޔަކާ ވާދަކުރާނެ މީހުން ނައްތާލުމަށްޓަކަ އި ރައްޔިތުންކަމުން ވަކިކުރުމުގެ ފުރުޞަތު
ދެވެއެވެ .
މިހާރުގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ދިވެހި ރައްޔިތެއް ކަމުން ވަކިވާން ބޭނުން މީހަކަށް ޤާނޫނުގައިވާ
ގޮތުގެ މަތިން ވަކިވެވެން އޮންނާތީވެ، އެ ބިލްގެ 7 (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝަރުތުތައް ފުރިހަމަ ވެފައި
އަދި އެމީހަކަށް އެހެން ގައުމެއްގެ ރައްޔިތަކަށް ވެވެނީ ހަމައެކަނި ދިވެހިރައްޔިތެއްކަން ދޫކޮށްލައިގެން
ކަމުގައިވާ ޙާލަތުގައި، ދޫކޮށްލެވޭގޮތަށް އޮތުމުން ޤާނޫނުއަސާސީ އިން ލިބިދީފައިވާ ހައްގު ލިބުނީކަމަށް
51

ކޮމިޝަނަށް ފެނެއެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީ އިސްލާހު ކުރެއްވުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް އެއްކުރެވިފައިވާތީވެސް
"
ސިޓިޒަންޝިޕް ޤާނޫނަށް މިނޫން އެހެން އިސްލާހެއް ގެންނާކަށް ކޮމިޝަނަށް ނުފެނެއެވެ.
11.3 ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑާ ބެހޭ ޤާނޫނު
މި ޤާނޫނާ ބެހޭގޮތުން 7 ޖޫން 2005 ގައި ތިރީގައިވާ ގޮތަށް ލޯ ކޮމިޝަނަށް އެންގީމެވެ .
"
1. " "
ޤާނޫނަށް ކިޔަނީ ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑާ ބެހޭ ޤާނޫނު ކަމުގައިވާ އިރު، މި ޤާނޫނު
ފަށައިފައިވަނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ރެޖިސްޓްރީ އާ ބެހޭގޮތުން ކަމާއި، ކާޑަކީ މި ރެޖިސްޓްރީގައި
ހިމެނޭ ފަރާތްތަކަށް ހަދައިދެވޭ ކާޑަކަށް ވާތީ، މީގެތެރެއިން މުޙިއްމުކަމަށް ފެންނަނީ ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ ރެޖިސްޓްރީ ކަމަށް ވާތީ، ޤާނޫނުގެ ނަމާމެދު ސުވާލު އުފެދެއެވެ.
2. 11ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 2 ގައި ބުނާގޮތުން ކާޑުގެ ވެރިފަރާތަކީ ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ނޭޝަނަލް
ރެޖިސްޓްރޭޝަން އެވެ. ނަމަވެސް، 25 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ގައި ބުނާގޮތުން ކާޑު ގެ ވެރި
ފަރާތް ނޫން އެހެން ފަރާތެއް ވެރިފަރާތުގެ ހުއްދަ އާ ނުލައި ކާޑު ގެންގުޅުމަކީ ކުށެއް ކަން
ބަޔާންކުރެއެވެ. މިހެން ވުމުން، މި ދެ މާއްދާ ތަޢާރުޜުވެއެވެ. އަދިވެސް ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު
ކާޑުގެ ވެރި ފާރަތްކަމަށް ލިޔެފައިވާއިރު އެ ނިސްބަތްކުރެވެނީ ކާޑު ދޫކުރެވިފައިވާ ފަރާތްކަން
ފާހަގަވެއެވެ. ވީމާ، މިގޮތަށް ވުމުން އޮޅުންތައް އަރައެވެ.
5 .3 އަހަރުވެފައިވާ ކޮންމެ ކުޑަކުއްޖަކަށް، އެކުއްޖެއްގެ މައިން ބަފައިން އެދުމުން ކާޑު ހަދައިދެވޭ
ގޮތަށާއި، 18 އަހަރު ފުރުމުން އެމީހަކު އެދުމުން ކާޑު ހަދައި ދެވޭގޮތަށް އޮތުމަށް ބޭނުންވެއެވެ. ކާޑު
ހަދައިދޭތާ 10 އަހަރު ވުމުން ކާޑު އައު ކުރަން ޖެހޭގޮތަށް އޮތުން ބޭނުންވެއެވެ.
4. މި ޤާނޫނު ވަރަށް ދިގުކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މިއަށްވުރެ ކުރު ގޮތަކަށް ޤާނޫނު އެކުލަވާލެވިފައި އޮތުން
"
ރަގަޅުވާނެއެވެ.
11.4 އޯޑިޓާ ބެހޭ ބިލް
މި ބިލާ ބެހޭގޮތުން 9 ޖޫން 2005 ގައި ތިރީގައިވާ ގޮތަށް ލޯ ކޮމިޝަނަށް އެންގީމެވެ .
" 1. އާއްމު ގޮތެއްގައި މި ބިލާއި ބެހޭގޮތުން ދެންނެވޭނީ ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ އަށާއި ރާއްޖޭގެ
ސިޔާސީ މަސްރަޙަށް މިހާރު އަންނަމުންދާ ބަދަލުތަކަށް ރިއާޔަތް ކުރެއްވުމަށްފަހު މި ބިލް
އިސްލާޙުކުރެއްވުން ރަގަޅުވާނޭކަމަށް މިކޮމިޝަނަށް ފެންނަ ވާހަކަ ދަންނަވަމެވެ.
2. މިކޮމިޝަނަށް ފާހަގަ ކުރެވުނު ބައެއް މުޙިއްމު ކަންތައްތައް ތިރީގައި މިދަންނަވަނީއެވެ.
- އޯޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ ބާރާއި އިޚްތިޔާރުގެ ދަށުން 4 (ހ)ގެ 1 އަދި 2 ގައި ސަރުކާރުގެ
އޮފީސްތަކުގައިވާ ފޮތްތަކާއި، ލިޔެކިޔުންތަކާއި، ރެކޯޑުތައް ހޯދާ، ބެލުމުގެ ބާރު އޯޑިޓަރ
ޖެނެރަލްއަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވައެވެ. މިހެން މިބިލްގައި އޮތް ނަމަވެސް ބައެއް އޮފީސް/
ޝަޚްސް ތަކުގެ ސިއްރު ލިޔެކިޔުންތައް (މިސާލަކަށް މިކޮމިޝަނުން ނަގާފައި، އަދި ކޯޓަށް
52

މައްސަލަ ހުށަނާޅާހުރި ތަޙްޤީގު ބަޔާންތައް) ބެއްލެވުމުގެ ބާރު އޯޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް
ލިބިވަޑައިގެންފައި އޮތުމަކީ މިކޮމިޝަނަށް ފެންނަކަމެއް ނޫނެވެ.
- ނުރަނގަޅު ކަންކަން އެންގުމުގެ ދަށުން 13 (ހ) ގައި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ދެކޭގޮތުގައި
ނުރަނގަޅު ކަންކަން ހިނގާފާއިވާނަމަ އެކަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސަމާލުކަމަށް
"
ގެންނެވުމަށް އޮތްއޮތުމަކީ މިކޮމިޝަނަށް ފެންނަކަމެއް ނޫނެވެ.
53

12. ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކަށް ހުށަހެޅި ކަންތައްތައް
12.1 ޕެންޝަންގެ ޙައްޤާ ބެހޭގޮތުން
15 ފެބްރުއަރީ 2005 ގައި މިކަމާ ގުޅޭގޮތުން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ފޮނުވި ސިޓީއިން ތިރީގައިވާ ގޮތަށް
ދެންނެވީމެވެ.
" 2 ' ' 28
ޤާނޫނު އަސާސީގެ ވަނަ ބާބު ރައްޔިތުންގެ އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި ވާޖިބުތައް ގެ ވަނަ މާއްދާގައިވާ
ގޮތުން ދިވެހި ރައްޔިތުން ކުރެ ވަޒީފާ އަދާކުރާ ކޮންމެ މީހަކަށްމެ ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޕެންޝަނުގެ ޙައްޤު
ލިބިގެންވާކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ . އަދި 14 ވަނަ މާއްދާގެ (2) ގައިވާ ގޮތުން ދިވެހި ރައްޔިތެއްގެ ޙައްޤު
ދޫކޮށްލުމަށް އެދިއްޖެ މީހަކަށް، ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަމުގެ ޙައްޤު ދޫކޮށްލެވިދާނެ
ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިކަންކަމާ ގުޅޭ ޤާނޫނުތައް އެކުލަވާލައްވައި، އެއަށް އަމަލުކުރުމަކީ ރައްޔިތުންގެ އަސާސީ
"
ޙައްޤުތައް ހޯދައިދިނުމަށްޓަކައި މުޙިއްމު ކަމެއްކަމުގައި ކޮމިޝަނަށް ފެންނާތިވެ، މިވާހަކަ ދެންނެވީމެވެ.
12.2 ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އާއްމު އިންތިޚާބާ ބެހޭގޮތުން
22 ޖެނުއަރީގައި 2005 ބޭއްވެވި އިންތިޚާބު ކޮމިޝަނުން މޮނިޓަރކުރުމަށްފަހު ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކާއި،
މުސްތަޤްބަލުގައި އާއްމު އިންތިޚާބުގެ ކަންތައްތައް ރަގަޅުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ތިރީގައިވާ ކަންތައްތައް 24 ފެބްރުއަރީ
2005ގައި ކޮމިޝނަރ އޮފް އިލެކްޝަންސް ގެ އޮފީހަށް އެންގުނެވެ .
"
ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް
22 ޖެނުއަރީގައި 2005 ބޭއްވެވި އިންތިޚާބަކީ މިނިވަން އަދި އިންސާފުވެރި އިންތިޚާބަކަށް
ހެއްދެވުމަށްޓަކައި ކޮމިޝަނަރ އޮފް އިލެކްޝަންސް އަޅުއްވާފައިވާ ތިރީގައި މިދަންނަވާ އިޞްލާޙީ ފިޔަވަޅުތައް
ފާހަގަކުރެވެއެވެ.
1. ވޯޓު ފޮށީގެ ސެކިއުރިޓީ ރަގަޅުކޮށްފައިވާކަން.
.2އިންތިޚާބުގައި އުޅޭ މީހުންނަށް ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމްތައް ހިންގާފައިވާކަން.
.3ވޯޓުލުމުގެ ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުވެފައިވާކަން .
.4ވޯޓު ގުނާއިރު ކެންޑިޑޭޓުންގެ މަންދޫބުންނަށް ތިބެވޭގޮތަށް އޮތުން.
.5ވޯޓު ފޮށި ބަހައްޓާފައި ހުންނަ ތަނުގައި ކެންޑިޑޭޓުންގެ މަންދޫބުން ބޭތިއްބޭގޮތަށް އޮތުން.
.6ވޯޓުލުން މެންދުރަށް މެދުކެނޑޭއިރު ވޯޓު ފޮށި ބަހައްޓާފައި ހުންނަތާނގައި ކެންޑިޑޭޓުންގެ މަންދޫބުން
ބޭތިއްބޭގޮތަށް އޮތުން.
.7ވޯޓު ފޮށްޓާއި ހަވާލުވެގެން ތިބޭމީހުންގެ ތެރޭގައި ރަށްރަށުގެ ވެރިން/ މެޖިސްޓްރޭޓުން ނުތިބުން.
.8އިލެކްޝަންސް އޮބްޒާވް ކުރުމަށްޓަކައި އޮބްޒާވަރުން ފޮނުވުން.
54

ކޮމިޝަނަރ އޮފް އިލެކްޝަންސް އެޅުއްވި ފިޔަވަޅުތަކުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން މިއިންތިޚާބަކީ ވޯޓުލުމުގައި
ރައްޔިތުންނަށް ލިބިފައިވާ މިނިވަންކަން އިތުރުވެފައިވާ އިންތިޚާބެއްކަމާއި، ސިޔާސީ ކަންކަމުގައި ރައްޔިތުން
ބައިވެރިވުމުގެ ރޫޙް އާލާވެފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ .
އިންތިޚާބުގެ ކަންތައްތައް މިކޮމިޝަނުން މޮނިޓަރކުރުމަށް އަތޮޅުތަކަށް ފޮނުވުނު މޮނިޓަރުން، ދަތުރުތައް
ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތުން، އެންމެ ފުރަތަމަ ފުރި މޮނިޓަރުން ފުރާފައިވަނީ 18 ޖެނުއަރީ ގެ މެންދުރުފަހުގައެވެ. ހުރިހާ
މޮނިޓަރުންވެސް އިންތިޚާބު ބޭއްވި ދުވަހު ވޯޓުލާ ނިމެންދެން އަތޮޅުތަކުގައި ތިބިއެވެ. މިގޮތުން އަތޮޅުތެރޭގައި
މަސައްކަތްކުރިއިރު ކެމްޕޭންކުރަމުން ދިޔަ ގޮތާއި އަދި ވޯޓުލީ ދުވަހު ވޯޓުލުމުގެ ކަންތައް ހިގަމުން ދިޔަގޮތް
ބަލާފައިވެއެވެ. މިމަސައްކަތްކުރުމުގެ ތެރޭގައި ބައެއް ކެންޑިޑޭޓުންނާއި، ކެންޑިޑޭޓުންގެ ސަޕޯޓަރުން /ކެމްޕޭންކުރާ
ފަރާތްތައް، ރަށް ރަށުގެ ވެރިން އަދި ގިނަ އަދަދެއްގެ ރައްޔިތުންނާ ބައްދަލުކޮށް މަޢުލޫމާތު ހޯދާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން
އިންތިޚާބު މޮނިޓަރކޮށް، އެކަމާގުޅޭގޮތުން މިކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅި ރިޕޯޓުތަކުގައި މޮނިޓަރުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ
ކަންތައްތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ .
(އެކި އަތޮޅުތައް ވަކިން، އަދި އެކި އެކި ކެންޑިޑޭޓުންގެ މައްސަލަތައް ވަކިވަކިން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ބައި އުނިކޮށްފައި)
އިންތިޚާބުގެ ކަންތައް ރަގަޅުކުރުމަށްޓަކައި ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތައް
މިޢާއްމު އިންތިޚާބު މޮނިޓަރ ކުރުމަށްފަހު އެއިން ލިބުނު މަޢުލޫމާތަށާއި އަދި ލިބިފައިވާ ޝަކުވާތަކަށް
ބެލުމަށްފަހު އާންމު އިންތިޚާބުގެ ކަންތައް ހަރުދަނާކުރުމަށްޓަކައި އިންތިޚާބާ ބެހޭ ޤާނޫގައި ތިރީގައި މިދަންނަވާ
ޕޮއިންޓްތައް ހުރުން ފެންނަ ވާހަކަ ދަންނަވަމެވެ .
1. ކޮންމެ ކެންޑިޑޭޓަކަށްވެސް ސަރުކާރުގެ ރޭޑިއޯއިންނާއި ޓީވީން ވާހަކަދެއްކުމަށް ހިލޭ 15 މިނެޓް ލިބުން
(ލައިވްކޮށް).
2. ކޮންމެ ކޮންސްޓިޓުއެންސީއަކަށް ކުރިމަތިލާ ވާދަކުރާ ކެންޑިޑޭޓުން ސަރުކާރުގެ ރޭޑިއޯއާއި ޓީވީން ވަގުތުން
ދައްކާ ބަހުސެއްގައި ބައިވެރިވުން. މިބަހުސު މަދުވެގެން 90 މިނެޓް ދިގުވެގެން ކެންޑިޑޭޓުންގެ އަދަދުގެ
ނިސްބަތުން 180 މިނެޓަށް އޮތުން. އެއީ ކުރިމަތިލާ ކެންޑިޑޭޓުންގެ ނިސްބަތުން ވަގުތުދިނުމަށް.
(މިބަހުސުގެ ބޭނުމަކީ އެކެންޑިޑޭޓުން އެކިކަންކަމާއި ބެހޭގޮތުން ގަބޫލުކުރާ ގަބޫލުކުރުންތައް ބިނާވެފައިވަނީ
ކޮން ސަބަބުތަކަކާއި ހުރެކަން ރައްޔިތުންނަށް އެނގި، ވޯޓުދޭ މީހުން ހުށިޔާރުވުމަށެވެ.)
3. އެ ކެންޑިޑޭޓެއްގެ ކޮންސްޓިޓުއެންސީއެއްގެ ވޯޓުދޭ މީހުން ތިބޭގޭގެއަށް ވޯޓުހޯދަން ޒިޔާރަތްކުރާއިރު ނުވަތަ
މުޚާޠަބުކޮށް ދައްކާ ވާހަކަތަކުގައި ގާނޫނުހަދާ މަޖިލީހުގައި އެކޮންސްޓިޓުއެންސީއެއް ތަމްސީލުކުރާއިރު
ދައްކާ ވާހަކަތަކުން ކޮށްދެވިދާނެ ކަންތަކުގެ އިތުރަށް އެއްވެސް އެހެން ކަމެއް ކޮށްދިނުމަށް ބުނުމަކީ
ރިޝްވަތެއް ދޭން އުޅުން ކަމުގައިވުން .
4. ކެންޑިޑޭޓަކަށްވާން ނަން ހުށަހަޅާއިރު ކެމްޕޭން ކުރުމަށް ފައިސާ ހޯދާނެގޮތް ބަޔާން ކޮށްފައި އޮތުން .
55

5. ކެންޑިޑޭޓަކަށް ވުމުން އެ ހައިސިއްޔަތުން އެ ކޮންސްޓިޓުއެންސީއެއްގެ ވޯޓަރުންނާ މުޚާޠަބުކޮށް
އެކިރަށްރަށުގައި އެކިތަންތަނަށް މީހުން އެއްކޮށް އަދި ތަޤްރީރުކުރުމަކީ މަނާކަމަކަށް ނުވުން. (މިހާރުގެ
ޤާނޫނު އަސާސީގައިވެސް ހިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ މިނިވަންކަންއޮވެއެވެ)
6. ކޮންމެ ވޯޓުފޮށްޓެއް ހުޅުވުން، ބަންދުކުރުން އަދި ގުނުން، ބޭނުންވާ ކެންޑިޑޭޓުންގެ މަންދޫބުންގެ ހާޒިރުގައި
ކުރާގޮތަށް އޮތުން .
7. އެފޮށްޓެއްގެ ވޯޓު، އެބަހައްޓާފައިހުރި ތަނެއްގައި ގުނާ، ތިބި މަންދޫބުންނަށް ދެއްކުމަށްފަހު އެމީހުންގެ
ހާޒިރުގައި ސަރޓިފައިކޮށް ވޯޓާއި ނަތީޖާ އިއްވުމަށްފަހު ވޯޓާއި ނަތީޖާ ކަރުދާސް އިލެކްޝަން ކޮމިޝަނަށް
ފޮނުވާގޮތަށް އޮތުން .
8. ސަރުކާރުގެ މީޑިއާ ވަސީލަތްތަކުގެ ޚިދުމަތް މިގާނޫނުގައި އެވާގޮތުން ލިބޭނެތީވެ، ޑިޕޮޒިޓްގެ ޢަދަދު -
15000/ ރ. އަށް އިތުރުކުރުން އަދި އެކޮންސްޓިޓުއެންސީއަކުން ދިން މުޅިވޯޓުގެ 10% ނުލިބިއްޖެނަމަ
"
ޑިޕޮޒިޓް އަނބުރާ ނުދޭގޮތަށް އޮތުން.
12.3 ކޮމިޝަނަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވާ މުޙިއްމު ކަންތައްތަކާ ބެހޭގޮތުން
ކޮމިޝަނަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ބައެއް މުޙިއްމު ކަންތައްތައް 5 އޭޕްރިލް 2005ވަނަ ދުވަހު ދެއްވި އެޕޮއިންޓްމަންޓުގައި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ދެންނެވުމަށްފަހު، އެ ވާހަކަތައް 6 އޭޕްރިލްގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ސިޓީއަކުން
އެންގުނެވެ. އެ ކަންތައްތަކަކީ -:
" 1. ކޮމިޝަނުގެ މެމްބަރެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނެވި އަލްއުސްތާޛް އިބްރާޙިމް ރަޝީދު މޫސާގެ އިސްތިޢުފާގެ
ޚަބަރު ސަރުކާރުގެ މީޑިއާއިން ދެއްވިގޮތުން ޢާއްމުންގެ ކުރިމަތީގައި ކޮމިޝަނާމެދު އިތުބާރުގެއްލޭގޮތަށް
ޚަބަރުފަތުރުއްވާފައިވާތީ، އޭގައި ހިމެނޭ ކަންތައް ތަޙްޤީޤުކޮށްދެއްވަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ދެންނެވުމުން
ތަޙްޤީޤުކުރައްވަން ފެނިވަޑައިނުގަންނަވާ ކަމާއި، ކޮމިޝަނަށް އައްޔަނުކުރައްވާފައިވަނީ ރައީސް ޤަދަރުކުރައްވާ،
އިތުބާރުހުރި ބޭފުޅުންކަމަށް އަންގަވާފައިވެއެވެ. މިކަން އަންގަވާފައިވަނީ ހަމައެކަނި ކޮމިޝަނަށް ކަމަށްވަތީ، މިކަން
ޢާއްމުކޮށް އަންގަވައިދެއްވުން ކޮމިޝަނުން އެދޭކަން ދަންނަވަން ބޭނުންވާތީ ޑިސެމްބަރ 23 ގައި އެޕޮއިންޓްމަންޓަށް
އެދެވުނެވެ. 26 ޑިސެމްބަރގައި ދިމާވި ސުނާމީ ކާރިޘާގެ ސަބަބުން މިކަން ލަސްވެ، އަދި ކޮމިޝަނުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓު
ޖެނުއަރީ 2005ގައި ޝާއިއުކުރުމުން މިކަން ހިގާފައިވާގޮތްވަނީ މިހާރުވަނީ ޢާއްމުވެފައެވެ. މުސްތަޤްބަލްގައި
މިފަދަކަމެއް ހިގަން ދިމާވެއްޖެނަމަ، އެޚަބަރެއް ސަރުކާރުގެ ޚަބަރުފަތުރާ ވަޞީލަތްތަކަށް ދެއްވާއިރު ފަހުން
ނިންމަވާގޮތުގެ ޚަބަރުވެސް ފައުޅުކުރެއްވުމަށް ދެންނެވުނެވެ.
2. ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތްތައް އެކަށީގެންވާގޮތެއްގައި ކުރުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކުގެ އެއްބާރުލުން
ކޮންމެހެން ބޭނުންވެއެވެ . ނަމަވެސް ބައެއް އިދާރާތަކުން ބޭނުންވާ އެއްބާރުލުން ލިބެމުންނުދެއެވެ. މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް
ސަރވިސް އިން ބޭނުންވާ ބައެއް ލިޔުންތަކަށް އެދުމުންނާއި، ފުލުހުންގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިވާ ބައެއް މީހުން ކޮމިޝަނަށް
ހާޟިރުކުރަން އެދުމުން މިހާރަކަށް އައިސް ސަބަބެއްނެތި އެކަންތަކަށް އިޢުތިރާޟުކުރައްވަމުން އެބަދެއެވެ.
56

އިންސާނީ ހައްޤުތަކާބެހޭގޮތުން މީހުންގެ މެދުގައި ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށްޓަކައި މީޑިއާގެ އެހީތެރިކަން
ބޭނުންވާއިރު، މިކަންވެސް ވަނީ ހަމަނުޖެހިފައެވެ. މިކަމާބެހޭގޮތުން ކުރީގެ އިންފޮމޭޝަން މިނިސްޓަރާއި އަދި މިހާރުގެ
އިންފޮމޭޝަން މިނިސްޓަރާ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުން ބައްދަލުކުރައްވައި މަޝަވަރާތައް ވަނީ ކުރެވިފައެވެ. ވީމާ،
ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކުގެ އެއްބާރުލުން މިކޮމިޝަނަށް ލިބޭނެގޮތް ހަމަޖައްސަވާދެއްވުމަށް ދެންނެވުނެވެ .
3. ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކުރެވޭ މީހުންގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމަށް ގާޟީން މިހާރު ހުއްދަ ދެއްވަމުން
ގެންދަވަނީ ވަކި އުޞޫލަކުން ނޫންކަމާއި، އަދި ގާޟީން ބަންދުގައިވާ މީހުން ތިބޭ ތަނަށް (ކ. މާފުށި ޖަލު/ދޫނިދޫ)
ފުލުހުންގެ ލޯންޗްގައި ގެންދަވައިގެން އެކަންތައްކުރައްވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. މިގޮތަށް މިކަންކުރެއްވުމަކީ ރަގަޅުގޮތެއް
ނޫނެވެ. ވީމާ، މުއްދަތު އިތުރު ކުރައްވާއިރު އެކަމަށް ހުއްދަދެއްވަނީ ކަނޑައެޅިގެން ކޮން ސަބަބަކާހެދިކަން އެމީހަކަށް
އަންގަވައި، އަދި އެކަން ކަނޑައެޅޭ ވަކި ގައިޑްލައިނެއްގެ ދަށުން ކުރެވޭ ގޮތަށާއި، ކޯޓަކަށް މީހާ ހާޒިރުކުރައްވައިގެން
އެކަންތައް ކުރައްވާގޮތަށް ހަމަޖެއްސެވުމަކީ މުޙިއްމުކަމެއްކަމުގައި ދެކޭކަމުގައި ދެންނެވުނެވެ.
4. ޖަލުގެ ކަންތައް ހިންގުމާބެހޭ ގަވާއިދެއް އެކުލަވާލައްވަމުންދާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ކުރިއްސުރެ ދަނީ
ލިބެމުންނެވެ . މިގަވާއިދު އަވަހަށް ނިންމަވައި، އެއަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށޭނެގޮތް ހަމަޖެއްސެވުން ވަރަށް މުޙިއްމުކަމުގައި
ދެކޭ ވާހަކަ ދެންނެވުނެވެ .
5. ބައެއް ޖަމްޢިއްޔާއާއި ނޫސް/މަޖައްލާ އަމިއްލަ މީހުން ރަޖިސްޓްރީކުރުމަށް އެދި ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭ
އިދާރާއަށް ހުށަހެޅުމުން އެކަންތައް ހަމަނުޖެހި، ވަކި ޖަވާބެއްވެސް ނުލިބި ދިގު މުއްދަތެއް ހިގާފައިވާ ކަމުގެ މަޢުލޫމާތު
ލިބިފައިވާތީ، މިފަދަ ޖަމްޢިއްޔާ، ނޫސް/މަޖައްލާ ރެޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ކަންތައް އަވަހަށް ނިމޭނެގޮތެއް ހަމަޖައްސަވާދެއްވުން
މުޙިއްމުކަމުގައި ދެންނެވުނެވެ .
6. ޢާއްމު އިންތިޚާބާ ބެހޭ މައްސަލަތައް ހުށަހެޅުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ ދިވެހި
ރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓެވެ. ހައި ކޯޓުގައި މިފަދަ މައްސަލަތައް ހިންގާނެ ގޮތުގެ އިޖްރާޢީ ގަވާއިދެއް ހަމަޖައްސަވާފައި ނެތްކަން
ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަދި މިފަދަ މައްސަލަތައް ހުށަހަޅަންޖެހޭ ކޯޓަކީ ހައިކޯޓު ކަމަށްވުމުން، އިސްތިޢުނާފުގެ ފުރުޞަތެއް
ގެއްލެއެވެ. ވީމާ، މިދެންނެވި ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވާ ޢާއްމު އިންތިޚާބާ ބެހޭ މައްސަލަތައް ދަށު ކޯޓަކަށް
ހުށަހަޅާގޮތަށް ހަމަޖެއްސެވުމާމެދު ވިސްނާވަޑައިގަތުމަށް ދެންނެވުނެވެ.
7. މިހާރަކަށް އައިސް އަނެއްކާވެސް މާލޭގައި ހާމަ ތަންތަނުގައި މީހުން އެއްވަމުންދާކަން ދަނީ
ފާހަގަކުރެވެމުންނެވެ. މިހެން މިކަންހިންގަނީ އެތެރޭގެ ތަންތަނުގައި ޢާއްމު ބައްދަލުވުންތައް ބޭއްވުމުގެ ފުރުޞަތު
ނެތުމުން ކަމަށް ލަފާކުރެވެއެވެ. ވީމާ، އެތެރޭގެ ތަންތަނުގައި ޢާއްމު ބައްދަލުވުން ބާއްވައި ޚިޔާލުފާލުކުރެވޭނެގޮތް
އިންތިޒާމްކުރެވޭނެގޮތް ހަމަޖެއްސެވުން ރަގަޅުވާނެކަމަށް ދެންނެވުނެވެ.
8. ކޮމިޝަނުން ދޫނިދޫއަށް ޒިޔާރަތްކުރިއިރު ތަޙްޤީޤަށް އެތަނުގައި ބައިތިއްބަވާފައިވާ 8 ކުޑަކުދިންނާ
ބައްދަލުވިއެވެ. މީގެ ތެރެއިން ގިނަ ކުދިންނަކީ ޑްރަގް ބޭނުންކުރަމުންދިޔަ ކުދިންނެވެ. މިކުދިންނަށް މިކަމަށް އެއްވެސް
ފަރުވާއެއްނުދެއްވައެވެ. މިތަނަކީ މިފަދަ ކުދިން ބައިތިއްބަން އެކަށީގެންވާ ތަނެއް ނޫނެވެ.
57

ކ. މާފުށީގައި ތަޢުލީމާއި މަސައްކަތް އުގަންނައިދޭ ކުޑަކުދިންގެ މަރުކަޒުގައި ތިބޭ ކުދިންގެ ތެރޭގައި އެކި
އެކި ނަފްސާނީ މައްސަލަތައް ދިމާވެފައިވާ ކުދިންނާއި ކުދިކުދި ކުށްތައް ކޮށްފައިވާ ކުދިން ހިމެނެއެވެ. ނަމަވެސް، އެ
މަރުކަޒުގައި އެކުދިން އަލުން މުޖުތަމަޢުއަށް ގެނައުމަށްޓަކައި ބޭނުންވާނެ އެއްވެސް ރިހެބިލިޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމެއް
ނުހިންގަވައެވެ .
މިދެންނެވި ކަންތައްތައް ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭފަރާތްތަކުގައި މިހާރުވަނީ ދެންނެވިފައިވާ ކަމާއި، މިކަންތައްތައް ވަރަށް
އަވަހަށް އިސްލާޙުކުރެއްވުމަކީ މުޙިއްމުކަމެއްކަމުގައި ދެކޭ ވާހަކަ ދެންނެވުނެވެ .
9. ތަޅާ، އަނިޔާކުރުމުގެ ކަލްޗަރެއް މިހާރު އުފެދިފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ކ. މާފުށީ ޖަލާއި ދޫނިދޫ
ޑިޓެންޝަން ސެންޓަރުގައި ބަންދުކުރައްވާފައިވާ މީހުންނާ ބައްދަލުކުރުމުން ލިބޭ މައުލޫމާތުންނާއި، ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅާ
ޝަކްވާތަކުން އެގޭގޮތުގައި ފުލުހުން މީހުން ހައްޔަރުކުރުމުގައާއި އަދި ދޫނިދޫގައި ތަޙްޤީޤު ހިންގެވުމުގެ ތެރޭގައި
މީހުންގެ ގައިގާ ތަޅާ، އަނިޔާކޮށް ހަޑިހުތުރު އެއްޗެތި ކިޔުން ވަނީ އާއްމުވެފައެވެ. ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުން ލިބެންވާ
އަދަބެއްގެ އިތުރުން އެހެން އަދަބެއް އެއްވެސް މީހަކަށް ލިބިގެންނުވާނެއެވެ. ވީމާ، ފުލުހުންގެ މިޢަމަލުތައް ހުއްޓުވުމަށް
ފިޔަވަޅު އެޅުއްވުން މުޙިއްމުކަމާއި، އަދި ހަމަ މިއާއެކު މީހުން ހިފާހައްޔަރުކުރުމުގައި ގެންގުޅޭނެ އުޞޫލުތަކެއް
އަވަހަށް އެކުލަވާލައްވައި، އެއަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމަކީ މުޙިއްމުކަމެއްކަމުގައި ދެންނެވުނެވެ .
10. ކ. މަފުށީ ޖަލަކީ ޙުކުމްތަންފީޛުކުރުމަށް މީހުން ބައިތިއްބުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ތަނެކެވެ. އަދި އެމީހުން
އަލުން މުޖުތަމަޢުއަށް އަންނަންވާއިރަށް އިސްލްޙުކުރުމަށް ރިހެބިލިޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމް ހިންގަންޖެހޭ ތަނެކެވެ.
ނަމަވެސް، މިހާރު އެތަނުގައި ތަޙްޤީޤަށް ބަންދުކުރައްވާ މީހުންގެ އަދަދު ގިނަކަމުން ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރާ މީހުންނަށް
ދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށް ދަތިވެފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަދި ތަޙްޤީޤު މަރުޙަލާ އެކަށީގެންނުވާހާ
ދިގުވެގެންދާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ވަނީ ލިބިފައެވެ. މިގޮތުން 400 ދުވަހަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސް ވެފައިވާ މީހުންވެސް
އެބަތިއްބެވެ. މީގެ އިތުރުން މާފުށީ ޖަލަށް ގެނެވޭ ތަޙްޤީޤު މަރުޙަލާގެ ގިނަ މީހުންނަކީ ދޫނިދޫގައި ތަޙްޤީޤު ހިންގުމުގެ
ތެރޭގައި ފުލުހުން ތަޅާ އަނިޔާ ކޮށްފައިވާ މީހުން ކަމުގައިވާތީ، މާފުށި ޖަލަށް ގެނައުމުން ކުރިން ލިބިފައިވާ އަނިޔާގެ
ސަބަބުން ރުޅި އާއި ނަފުރަތުގެ އުފެދިފައިވާތީ މާފުށީ ޖަލުގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންނަށް އެމީހުން އުދަގޫކޮށް
އެކި އެކި އަނިޔާދޭކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވެއެވެ. މާފުށީ ޖަލުގައި ރިހެބިލިޓޭޝަން ޕްރޮގްރާމްތައް ހިންގުމަށް
އިސްކަންދެއްވުމަށާއި، ތަޙްޤީޤު މަރުޙަލާ އަވަހަށް ނިމޭނެގޮތެއް އިންޒިޒާމުކުރެވޭނެ ގޮތަކާއި އަދި ތަޙްޤީޤު މަރުޙަލާގައިވާ
މީހުން ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރާ މީހުންނާއި ވަކިން ބަންދުކުރެވޭނެގޮތް ހަމަޖެއްސެވުމަށް ސަރުކާރުގެ ކަމާބެހޭ އިދާރާއަށް
"
މިހާރު ވަނީ ދެންނެވިފައިކަމާއި، މި އިންތިޒާމްތައް އަވަހަށް ހަމަޖެއްސެވުން މުޙިއްމުކަމުގައިވެސް ދެންނެވުނެވެ.
12.4 " ޝަކުވާގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ކޮމިޓީ" މަސައްކަތް ނުހިނގުން
ކޮމިޝަނުން ބަލަމުން ގެންދިޔަ މައްސަލައަކާ ގުޅޭގޮތުން މަޢުލޫމާތެއް ހޯދުމުގެ މަސައްކަތް ކުރުމުގެ ތެރޭގައި
ކޮމިޝަނަށް އެގުނީ އެ މަޢުލޫ މާތު ކޮމިޝަނަށް ދިނުން ލަސްވެފައިވަނީ ތަޙްޤީޤުގައި އަނިޔާ ލިބިފައިވާކަމަށް ކުރެވޭ
ޝަކު ވާތައް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ބެއްލެވުމަށް ހަމަޖައްސަވައިފައިވާ ކޮމިޓީ ބައްދަލުކުރާނެ ތަނެއް ނެތުމުން
އެ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ނުކުރެވޭތީ ކަމަށެވެ. މިކަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސަމާލުކަމަށް
ގެނައުމަށް 15 ފެބްރުއަރީ 2005ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ލިޔެ ދެންނެވީމެވެ .
58

މި ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް ވިލަރެސްކުރައްވައި، އެފަދަ މައްސަލަތައް ބައްލަވައި އެކުލަވާލައްވާ ރިޕޯޓުތައް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ހުށަހަޅުއްވާ ފަރާތަކީ ޕަބްލިކް ކޮމްޕްލެއިންޓްސް ބިއުރޯގެ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ކަމުގައި
11 އޮކްޓޮބަރ 2004އިން ފެށިގެން ހަމަޖައްސަވައިފައިވާކަން 24 ފެބްރުއަރީގައި ކޮމިޝަނަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
އޮފީހުން އެންގެވިއެވެ. މިއެންގެވުމާ ގުޅިގެން ކޮމިޝަނުން އެދޭ މަޢުލޫމާތު ހޯދުމަށް ޕަބްލިކް ކޮމްޕްލެއިންޓްސް ބިއުރޯ
އަށް ލިޔުމުން 18 އޭޕްރިލް 2005ގައި ކޮމިޝަނަށް ފޮނުއްވި ސިޓީއިން ތިރީގައިވާ ގޮތަށް އަންގަވައިފައިވެއެވެ.
"ހައްޔަރުކުރެވޭ މީހުންނަށް ޖަލުގައި އަނިޔާކުރާކަމަށް ބުނެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ހުށަހެޅޭ
ޝަކްވާގެ މައްސަލަތައް ބެއްލެވުމަށްޓަކައި އުފެއްދަވާފައިވާ "ޝަކްވާގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ކޮމިޓީ"ގެ މަސައްކަތްތައް
"
ދިމާވެފައިވާ ބައެއް ސަބަބުތަކާ ހުރެ އަދި ވަނީ ނުފެށިފައެވެ.
މި މަޢުލޫމާތު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް ފޮނުވައި މި ކޮމިޝަނުން 25 އޭޕްރިލްގައި ފޮނުވި ސިޓީގައި "
ޝަކްވާގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ކޮމިޓީ" ގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ނުދިޔުމުން ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ލިބުމަށް ހުރަސް
އެޅޭނެކަމަށް ކޮމިޝަނުން ދެކޭކަމުގައި ދެންނެވުނެވެ.
20 ޖޫން 2005ގައި ޕަބްލިކް ކޮމްޕްލެއިންޓްސް ބިއުރޯ އިން އަންގަވައިފައިވަނީ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތްތައް ފެށުމަށް
ބޭނުންވާ އިދާރީ މަސައްކަތްތައް ނިމުމަކާ ހަމައަށް ގޮސްފައިވާ ކަމަށާއި، 1 ޖުލައި 2005ގައި ކޮމިޓީ ގެ މަސައްކަތް
ފެށުމުން ކޮމިޝަނުން އެދޭ މަޢުލޫމާތު ފޮނުއްވާނެ ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް، 22 އޯގަސްޓް ގައި ކޮމިޝަނުން ޕަބްލިކް
ކޮމްޕްލެއިންޓްސް ބިއުރޯއަށް ލިޔުމުން 29 އޯގަސްޓްގައި ފޮނުއްވި ސިޓީގައި ވިދާޅުވެފައިވަނީ " ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް
ފެއްޓުމަށްފަހު ކޮމީޓިއަށް އައްޔަންކުރައްވައިފައިވާ ބޭފުޅުން އެކިއެކި ސަބަބާހުރެ ކޮމިޓީން އަމިއްލަފުޅަށް
ވަކިވެވަޑައިގަތުމަށް ބޭނުންފުޅުވުމުން މައްސަލަތައް ބެލުންވަނީ ހުއްޓިފައެވެ. ނަމަ ވެސް، މިހިނގާ އޯގަސްޓް މަހުގެ
ފަނަރައިން ފެށިގެން "ޝަކްވާގެ މައްސަތައްބަލާ ކޮމިޓީ"ގެ މަސައްކަތް ކުރެއްވުމަށް ދާޢިމީބޭފުޅުން ހަމަޖެއްސެވުމުގެ
ކަންތައް އެބަކުރިއަށް ގެންދަވައެވެ. މިކަންތައްތަކުގެ މަޢުލޫމާތު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް 5 ސެޕްޓެމްބަރ
2005ގައި ކޮމިޝަނުން އަންގައި، " ޝަކުވާގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ކޮމިޓީ" ގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ނުދިޔުމުން
ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ލިބުމަށް ހުރަސް އެޅޭނެކަމަށް ކޮމިޝަނުން ދެކޭކަމުގައި އަނެއްކާވެސް ދެންނެވުނެވެ .
2.51 މާލެ އާއި ރާއްޖޭގެ ބައެއް ރަށްރަށުގެ އަމަންޢާއްމަށް ގެއްލުން ލިބުމާ ބެހޭގޮތުން
މިކަމާބެހޭގޮތުން 15 އޯގަސްޓް 2005ގައި މިކޮމިޝަނުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހޯމްއެފެއަރޒަށް ފޮނުވި ސިޓީއިން
ދަންނަވައިފައިވާގޮތް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.
" މިހާރު މާލެއާއި ރާއްޖޭގެ ބައެއް ރަށްރަށުގައި، އަމަން ޢާއްމަށް ގެއްލުންލިބި، މީހުންގެ ހިތަށް ބިރުވެރިކަން
ވަންނަފަދަ ޢަމަލުތައް ހިނގަމުންދާތީ، މިކަންތައް ހުއްޓުވުމަށް ފިޔަވަޅު އެޅުއްވުމަށް އިލްތިމާސް ކުރަމެވެ .
މިކަހަލަ ހަމަނުޖެހޭ ، ހަލަބޮލި މަސްރަޙެއް އުފެދި އޮންނަންވެއްޖެނަމަ، އިންސާނީ ހައްޤުތަކާ ޚިލާފު ޢަމަލުތައް
ހިނގާނެއެވެ.
59

މިކަން ހުއްޓުވުމަށް ސުލްހަވެރި ޙައްލެއް ހޯއްދެވޭތޯ ބެއްލެވުން ވަރަށް މުޙިއްމެވެ. އެހެން ނޫނީ، އިތުރު
ހަމަނުޖެހުންތަކަކަށް މަގުފަހިވެގެން ދާނެއެވެ .
ވީމާ، ސިޔާސީ ޕާޓީތަކާއި ސަރުކާރު ބައިވެރިވެގެން މަޝްވަރާކޮށް އަމަން އަމާންކަމާއި ސުލްހަ މަސްލަހަތް
ހިފެހެއްޓުމަށް ވަރަށް އަވަހަށް ފިޔަވަޅު އަޅުއްވައިދެއްވުމަކީ، މިކޮމިޝަނުން އެދޭކަމެކެވެ .
"
މި އިލްތިމާސް ވާނީ ރައީސުލްޖުލްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށާއި އަށާއި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކަށްވެސް ފޮނުވާފައެވެ.
12.6 ދައުލަތުގެ މީޑިއާގެ އެއްބާރުލުން ނުލިބޭތީ
ދައުލަތުގެ މީޑިއާ (ޓެލެވިރަން މޯލްޑިވްސް އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޑު) ގެ އެއްބާރުލުން ނުލިބޭތީ، އެކަމާ ގުޅިގެން 8
ޖޫން 2005 މިނިސްޓްރީ އޮފް އިންފޮމޭޝަން، އާރޓްސް އެންޑް ކަލްޗަރ އަށް ތިރީގައިވާ ކަންތައްތައް އެންގުނެވެ.
"
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން މީހުންގެ މެދުގައި ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް މީޑިއާގެ އެހީތެރިކަން
ބޭނުންވާތީ، މިކަމާމެދު ކުރީގެ މިނިސްޓަރ އޮފް އިންފޮމޭޝަން، އާރޓްސް އެންޑް ކަލްޗަރ އަލްފާޝިލް އިބްރާޙިމް
މަނިކާ ބައްދަލުކޮށް މަޝްވަރާކުރެވުނެވެ. އަދި މަނިކުފާނު ތިޔަ ދާއިރާއާ ޙަވާލުވެވަޑައިގަތުމާއެކު މިކޮމިޝަންގެ
މެމްބަރުންނާއި އަޅުގަޑު މަނިކުފާނާ ބައްދަލުކޮށް، އަލުން އެ މަޝްވަރާތައް ކުރީމެވެ.
މިކޮމިޝަނަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަމާއި އެއްބާރުލުން ސަރުކާރުގެ ބައެއް އިދާރާތަކުން ނުލިބޭތީ، އެކަން
ރަގަޅުކޮށްދެއްވުމަށް މިކޮމިޝަނުން ދެންނެވި ދެންނެވުމަކާ ގުޅިގެން، އިސްލާޙީ ފިޔަވަޅު އެޅުއްވުމަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން އެ އޮފީސްތަކަށް 11 އޭޕްރިލް 2005 ގައި ލިޔުމަކުން އަންގަވައިފައި ވާނެކަމަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން މިކޮމިޝަނަށް އަންގަވައިފައި ވެއެވެ. މިގޮތުން އެންގެވި އޮފީސްތަކުގެ ތެރޭގައި ތިޔަ
މިނިސްޓްރީވެސް ހިމެނެއެވެ. އަދި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ނެރުއްވި ނަންބަރު : 1(2004/30 ޖޫން)2004
ގެ ދެންނެވުމުން، މިކޮމިޝަނަށް އެއްބާރުލުން ދެއްވުމަށް ސަރުކާރުގެ އޮފީސްތަކަށް އަންގަވައިފައިވާނެ ކަމަށްވެސް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން މިކޮމިޝަނަށް ފޮނުއްވި ސިޓީގައި ފާހަގަ ކުރައްވައިފައި ވެއެވެ.
ނަމަވެސް، ހިތާމައާއެކު ދަންނަވަން ޖެހެނީ ސަރުކާރުގެ މީޑިއާ އިން މިކޮމިޝަނަށް ބޭނުންވާ އެއްބާރުލުމާއި
އެހީތެރިކަން ނުދެއްވާ ކަމަށެވެ. މިހެން މިދަންނަވަނީ މިކޮމިޝަނުން ނެރޭ ނޫސް ބަޔާންތަކާއި ޚަބަރު ސަރުކާރުގެ
މީޑިއާއިން ނުފޮނުއްވާތީއެވެ. މިކޮމިޝަނުން ތައްޔާރުކުރަން ބޭނުންވާ ހޭލުންތެރިކަމުގެ ޕްރޮގްރާމަކާ ބެހޭ ޚުލާސާއެއް
ފޮނުވައި، އެކަމާ ބެހޭގޮތުން ޓެލެވިޜަން މޯލްޑިވްސްގެ ކަމާބެހޭ ބޭފުޅުންނާ މަޝްވަރާކުރުމަށް ބައްދަލުވުމެއް
ހަމަޖައްސަވައިދެއްވުން އެދި 11 މެއި 2005ގައި، ތިޔަ މިނިސްޓްރީއަށް ކޮޕީކޮށް، ޓެލެވިޜަން މޯލްޑިވްސްއަށް ލިޔުމުން
އަންގައިފައިވާނެއެވެ. މިބައްދަލުވުން އަދިވެސް ވަނީ ހަމަނުޖެހިފައެވެ.
ވީމާ، މިކޮމިޝަނަށް އެއްބާރުލުން ދެއްވުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން އަންގަވައިފައިވާ އެންގެވުންތަކާ
ޚިލާފަށް ތިޔަ ދާއިރާއިން ޢަމަލުކުރައްވާކަން ފާހަގަކޮށް، މިހެން ޢަމަލުކުރައްވާ ސަބަބު މިކޮމިޝަނަށް އަންގަވައިދެއްވުން
"
އެދެމެވެ.
60

މިސިޓީގެ ޖަވާބުގައި 8 ޖޫން 2005ގައި މިނިސްޓަރ އޮފް އިންފޮމޭޝަން، އާޓްސް އެންޑް ކަލްޗަރ ކޮމިޝަނަށް
ފޮނުއްވި ސިޓީގައި ތިރިގައިވާގޮތަށް ކޮމިޝަނަށް އަންގަވައިފައިވެއެވެ .
"
އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން ތިޔަކޮމިޝަނުން ކުރައްވަން ހަމަޖެހިފައިވާ ކަންތައްތައް ކުރެއްވުމުގައި
މިމިނިސްޓްރީގެ ދާއިރާއިން ބޭނުންފުޅުވާ އެހީތެރިކަމާ އެއްބާރުލުން އަރުވަމުން ގެންދާނެކަމުގައި މަނިކުފާނު އަރިހުގައި
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާފައިވާ ފަދައިން އެކަންތައް ގެންދިއުމަށް މިމިނިސްޓްރީގެ ދާއިރާގެ އެހެން އޮފީސްތަކުގައި ވަނީ
ދަންނަވާފައެވެ .
ތިޔަކޮމިޝަނުން ކުރައްވަމުން ތިޔަ ގެންދަވަނީ ވަރަށް މުހިންމު މަސައްކަތަކަށްވާތީ، މިމިނިސްޓްރީން
މިކަމުގައި ފުރިހަމއަށް އެއްބާރުލައިދޭން ބޭނުންވެއވެ. އެހެން ނަމވެސް ކޮމިޝަނުން އެދިވަޑައިގެންފައިވާގޮތަށް ބައެއް
ކަންތައްތައް އެފަރާތްތަކުން ކުރިއަށް ނުދާކަމަށް އަން ގަވައިފައިވާތީ، އެކަމަށްޓަކައި ވަރަށް ހިތާމަ ކުރަމެވެ .
ތިޔަކޮމިޝަނުން މިކަމާބެހޭގޮތުން ޓެލެވިޜަން މޯލްޑިވްސް މެދުވެރިކުރައްވާ އިންތިޒާމް ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވި
ޕްރޮގްރާމަކާ ބެހޭގޮތުން 11 މެއި 2005 ގައި ޓެލެވިޜަން މޯލްޑިވްސްއަށް ފޮނުއްވި ސިޓީއަށް މިހާތަނަށް ޖަވާބެއް
ލިބިވަޑައިގެންފައި ނުވާތީ، އެކަމަށްޓަކައިވެސް ވަރަށް ހިތާމަ ކުރަމެވެ .
ތިޔަކޮމިޝަނުން ބޭނުންފުޅުވާ ކަންތައްތައް ހަމަޖައްސައިދިނުމަށް މިމިނިސްޓްރީން އިތުރު ސަމާލުކަމެއްދޭނެ
"
ވާހަކަ ދެންނެވީމެވެ.
އިސްވެ ދެންނެވިފައިވާގޮތަށް ކޮމިޝަނަށް އެންގެވުމާ ގުޅިގެން 9 ޖޫން 2005ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް
އިންފޮމޭޝަން އެންޑް އާޓްސް އަށް ކޮމިޝަނުން ތިރީގައިވާގޮތަށް ދެންނެވިއެވެ.
" އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް މިކޮމިޝަނުން ކުރަން ބޭނުންވާ ކަންތައް
ކުރުމަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަމާ އެއްބާރުލުން ތިޔަ ދާއިރާގެ އޮފީސްތަކަށް އަންގަވައިފައިވާނެކަމާއި، އެހެން ނަމަވެސް
އެކަން އެހެން ނުހިގާތީ ހިތާމަކުރައްވާކަމާއި، މިކޮމިޝަނުން ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ހަމަޖައްސައިދިނުމަށް ސަމާލުކަން
ދެއްވާނެކަމަށް އަންގަވައިފައިވާތީ ދަންނަވަމެވެ .
ތިޔަ ދާއިރާގެ އޮފީސްތަކުން މިކޮމިޝަނަށް އެއްބާރުލުމާއި އެހީތެރިކަން ލިބޭނެގޮތަށް ހަމަޖެއްސެވުމަށްޓަކައި
"
އަޅުއްވާ ފިޔަވަޅުތައް އަންގަވައިދެއްވުން އެދެމެވެ.
2005ވަނަ އަހަރު ނިމުނު އިރު މިކަމާ ބެހޭގޮތުން ޖަވާބެއް ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް، 10 ޑިސެމްބަރ
2005ގައި ކޮމިޝަނުން ބޭއްވި ބައްދަލުވުމެއްގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން ހޭލުންތެރިކުރުމުގެ ކަންތައް
ހިންގުމަށް މަރުޙަބަ ކިޔުއްވާކަމާއި، އެ މިނިސްޓްރީއާ ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރުމަށް މިނިސްޓަރ އޮފް އިންފޮމޭޝަން
އެންޑް އާރޓްސް އަލްއުސްތާޛު މުޙައްމަދު ނަޝީދު ކޮމިޝަނަށް ދަޢުވަތު ދެއްވިއެވެ.
61

12.7 " "
ސަންދާނު ގެ މީހުން ދޫކޮށްލަދެއްވުން އެދި
މިކަމާ ގުޅޭގޮ ތުން 17 އޯގަސްޓް 2005 ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަ ށް ފޮނުވި ސިޓީގައި ތިރީގައިވާ ގޮތަށް
ދެންނެވީމެވެ.
"
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރުއޮތް ނޫސްވެރިކަމުގެ މިނިވަންކަމަކީ، ކުރިއާ އަޅާ ބަލާއިރު ވަރަށް ބޮޑު މިނިވަން
ކަމެއް ލިބިފައިވާ ނޫސްވެރިކަމެކެވެ .
"
ޤާނޫނު އަސާސީގައި ބުނާ ފަދައިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަމިއްލަވެރިކަން ދެމެހެއްޓުމާއި ޢާންމު މަސްލަޙަތު
ހިފެހެއްޓުމާއި އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލުތަކަށް ރައްކާތެރި ވުމަށްޓަކައި ޤާނޫނު މަނާނުކުރާހާ ހިނދަކު، އެމީހެއްގެ
ބުއްދިއަށް ފެންނަ ގޮތްތަކާއި ޚިޔާލުތައް ދުލުން ނުވަތަ ގަލަމުން ނުވަތަ އެނޫންވެސް ގޮތްގޮތުން ފާޅުކުރުމުގެ
"
މިނިވަންކަން ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް ލިބިގެންވެއެވެ.
ވީމާ، މިދަނޑިވަޅަކީ، ކުރިން ހަމަ މިފަދަ ވާހަކަތަކެއް އިންޓަރނެޓް ގައި ޖަހައިގެން ސަރުކާރުން
ބަންދުކުރައްވައި އަދަބު ދެއްވާފައިވާ "ސަންދާނު"ގެ މީހުންނަށް މިނިވަންކަން ދެއްވައި ދޫކޮށްލައްވަން ރަނގަޅު
"
ދަޑިވަޅެއްކަމުގައި ކޮމިޝަނުން ދެކޭ ވާހަކަ ދެންނެވީމެވެ.
މިކަމާ ގުޅިގެން ކޮމިޝަނަށް ޖަވާބެއް ލިބިފައެއް ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް، "ސަންދާނު"ގެ މައްސަލައިގައި ޙުކުމް ތަންފީޛު ކުރުމަށް
އެހައިތަނަށް ބަންދުގައި ތިބި 2 މީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކު ކަމުގައިވާ އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ޒަކީ (ނަޒާކީ ޒަކީ) މިނިވަންކޮށް
ދޫކޮށްލެއްވިކަން 20 އޯގަސްޓް 2005 ގައި ސަރުކާރުން ކަށަވަރު ކޮށްދީފިކަން ދުވަހު ނޫސްތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ .
62

13 . ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު ޝަކުވާތައް
1 ޖެނުއަރީ 2005 އިން 31 ޑިސެމްބަރ 2005 ގެ ނިޔަލަށް ކޮމިޝަނަށް 255 ޝަކުވާ ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.
ހުށަހެޅުނު ޝަކުވާތަކުގެ ތެރެއިން 6 ޝަކުވާ ވަނީ އަނބުރާ ގެންގޮސްފައެވެ. އަދި 71 ޝަކުވާއަކީ އިންސާނީ
ޙައްޤަކާ ގުޅޭ ކަންތައްތައްކަމަށް ނުވެގެން، ނުވަތަ އިންސާނީ ޙައްޤަކާއި ގުޅުނަސް ކޮމިޝަނުން ބެލޭނެ މުއްދަތުގައި
ހިނގާފައިވާ ކަމަކަށް ނުވެގެން ވަނީ އިތުރަށް ނުބެލުމަށް ނިންމާފައެވެ. މީގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ބައެއް ޝަކުވާއާއި މެދު
ޝަކުވާގެ ބާވަތަށް ބަލައި ، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުމަށް ނުވަތަ ސަރުކާރުގެ ކަމާއިބެހޭ ފަރާތަށް ހުށަހެޅުމަށް ޝަކުވާ ކުރި
ފަރާތަށް ވަނީ ލަފާ ދެވިފައެވެ .
2005 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރު ކޮމިޝަނުން ބަލަމުން ގެންދިޔައީ 243 ޝަކުވާއެވެ. އެއިގެ ތެރޭގައި 2004ވަނަ
އަހަރުގެ ތެރޭގައި ބަލަން ފެށި 81 ޝަކުވާ ހިމެނެއެވެ.
ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅޭ ޝަކުވާތައް ބެލުމަށް މެމްބަރެއް ނުވަތަ މެމްބަރުންނާ ޙަވާލުކުރައްވަނީ ޗެއަރޕަރސަނެވެ.
މިއަހަރުގެ ސެޕްޓެމްބަރ މަހުގެ 12އިން ފެށިގެން ޑިސެމްބަރު މަހުގެ ނިޔަލަށް ޗެއަރޕަރސަން އެއް ނެތުމުން އެ
ތާރީޚުން ފެށިގެން ކޮމިޝަނަށް ލިބިފައިވާ 34 ޝަކުވާ ވަނީ ބޭއްވިފައެވެ. އަދި ކޮމިޝަނުގެ ޖަލްސާއެއް ބޭއްވޭނެގޮތް
ނެތުމުން ކޮމިޝަނުން ބަލައިފައިވާ 12 ޝަކުވާ އާއިމެދު ކޮމިޝަނުން އަޅާނެ ފިޔަވަޅެއް ވަނީ ނުނިންމިއެވެ .
ތިރީގައި މިދަންނަވަނީ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ގުޅޭ ކަންކަމަށް ވާތީވެ، 2005 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކޮމިޝަނުން
ބަލައި ނިންމާފައިވާ 7 ޝަކުވާއެވެ. މީގެ ތެރޭގައި ހިމެނެނީ 2004 ވަނަ އަހަރު ހުށަހަޅާފައިވާ 3 ޝަކުވާ އާއި
2005 ވަނަ އަހަރު ހުށަހަޅާފައިވާ 4 ޝަކުވާއެވެ .
-1 ބަންދުކުރި ސަބަބު އާއިލާއަށް ނާންގާކަމުގެ 2 ޝަކުވާ
ޤާނޫނުއަސާސީގައިވާ ގޮތުން ސައުވީސް ގަޑިއިރަށްވުރެ ދިގުމުއްދަތަކަށް އެއްވެސް މީހަކު ބަންދުކޮށް ނުވަތަ
ހައްޔަރު ކޮށްފައި ބަހައްޓަންވާނީ، އެކަމުގެ ސަބަބު އެމީހަކަށް އެންގުމަށް ފަހުގައެވެ. މިމައްސަލަ
ކޮމިޝަނުން ބެލި ބެލުމުން ބަންދުގައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް ބަންދުކުރި ސަބަބު އަންގަވާފައިވާކަން
ޔަޤީންކުރެވޭތީ، މި މަޢުލޫމާތު ޝަކްވާ ހުށަހެޅި ފަރާތްތަކަށް އަންގައި، މިމައްސަލަތައް ކޮމިޝަނުން
އިތުރަށް ބެލެން ނެތްކަމަށް ޖަވާބު ދެވުނެވެ.
-2 ފިރިމީހާ ޑީޕޯޓް ކުރިކަމުގެ ޝަކުވާ
ޝަކުވާއާއި ގުޅޭގޮތުން މިކޮމިޝަނުން ބެލި ބެލުމުން އެނގުނީ މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ފިރިމީހާ ޑީޕޯޓް
ކުރައްވާފައި ވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަޒީފާއާ ބެހޭ ގަވާއިދާ ޚިލާފުވެގެން ކަމުގައެވެ. ،އެހެންކަމުން
މިކޮމިޝަނުން މިކަމާމެދު ކޮށްދެވޭނެ ކަމެއްނެތްކަމަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތަށް ޖަވާބު ދެވުނެވެ.
63

-3 ދަރިފުޅު އަތުލުމަށްޓަކައި ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަ ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން އުޅޭ ކަމުގެ ޝަކުވާ
ކޮމިޝަނުން މައްސަލަ ބަލަމުން ދަނިކޮށް، ކޯޓުން އިއްވި ޙުކުމުގައި ދަރިފުޅު މަންމަ (މައްސަލަ ހުށަހެޅި
ފަރާތް) އަށް ލިބިފައިވާތީ މިމައްސަލަ އިތުރަށް ނުބެލުމަށް ކޮމިޝަނުން ނިންމައި މިކަންވަނީ މައްސަލަ
ހުށަހެޅި ފަރާތަށް އަންގާފައެވެ. އަދި ދަރިފުޅުގެ ބައެއް މުޙިއްމު ލިޔެކިޔުންތައް ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަ ނުދީ
ހިފަހައްޓާފައިވާ ކަމުގެ މައްސަލަ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ ޑިވެލޮޕްމަންޓް އެންޑް ސޯޝަލް
ސެކިއުރިޓީގެ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޔުނިޓަށް ނުވަތަ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސަސް އަށް
ހުށަހެޅުމަށް މިކޮމިޝަނަށް ފެންނަކަމަށް ޖަވާބު ދެވުނެވެ .
-4 ދެ އަންހެން ކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާ ކުރިކަމުގެ ޝަކުވާ
މި މައްސަލަ ކޮމިޝަނުން ބެލި ބެލުމުން ފާހަގަ ކުރެވުނު ކަންތައްތައް އަންގައި، އެކަ ންތަ އްތަކުގެ އަލީގައި
އަލުން އެމައްސަލަ ތަޙްޤީޤްކޮށްދެއްވައި، ޝަރީޢަތަށް ފޮނުއްވެވުމަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސަސް
އަށް އެންގުނެވެ. އެމައްސަލަ އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ކޯޓަށް ފޮ ނުއްވާފައިވާ ކަމަށް މޯލްޑިވްސް
ޕޮލިސް ސަރވިސަސް އިން ޖަވާބު ދެއްވުމާއި ގުޅިގެން، މި މަޢުލޫމާތު ޝަކުވާ ހުށަހެޅި ފަރާތަށް
،އަންގައި މިމައްސަލަ އިތުރަށް ކޮމިޝަނުން ނުބަލާނެކަމަށް ޖަވާބު ދެވުނެވެ.
-5 ޖަލަށް ޙުކުމް ކޮށްފައިވާ މީހަކު ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރުމަށް ޖަލުގައި އެކަހެރިކޮށް ބަހައްޓާފައިވާކަމުގެ ޝަކުވާ
މި ކޮމިޝަނުން ބެލިބެލުމުން، މިމައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށްޓަކައި ބޭނުންވާ އިތުރު ހެކިތައް ނެތުމުގެ
ސަބަބުން މިމައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދެވެން ނެތް ވާހަކަ މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތަށް ވަނީ އަންގާފައެވެ.
އަދި ދެންނެވިފައިވާ ސަބަބާއިހުރެ މިމައްސަލަ އިތުރަށް ބަލަން ބޭނުން ނުވާކަމަށްވެސް މައްސަލަ
ހުށަހެޅިފަރާތުން ވަނީ ކޮމިޝަނަށް އަންގާފައެވެ.
-6 ތަރިކައާއި ބެހޭގޮތުން ހުށަހެޅުނު ޝަކުވާ
މި މައްސަލަ ކޮމިޝަނުން ބެލިބެލުމުން އެގުނީ ޝަކުވާ ހުށަހެޅި ފަރާތަކީ ތަރިކައާ ގުޅޭ ގޭގެ
ރަޖިސްޓްރީގައި ހިމެނޭ ފަރާތެއް ނޫންކަމެވެ. އެހެންކަމުން، މިމައްސަލަ އިތުރަށް ނުބަލާނެ ވާހަކަ ޝަކުވާ
ހުށަހެޅި ފަރާތަށް އެންގުނެވެ.
64

14. ބޭރުގެ އެހީ
2005ވަނަ އަހަރު ކޮމިޝަނަށް ބޭރުގެ އެހީ ދެއްވި ފަރާތްތަކާއި އެ ފަރާތްތަކުން ދެއްވި އެހީގެ ތަފްޞީލު ތިރީގައި
އެވަނީއެވެ.
1. ޔޫ.އެން.ޑީ.ޕީ 64،955.28 ޔޫ.އެސް ޑޮލަރ (ޕްރެޕަރޭޓަރީ އެސިސްޓަންސް ޓު މޯލްޑިވްސް
ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން ގެ ދަށުން)
2. އެމެރިކާ ސަރުކާރު - އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭގޮތުން މަޢުލޫމާތު ދިނުމަށްޓަކައި ބޭރުގެ 1 މާހިރަކު
ފޮނުއްވައިދެއްވި .
- ފޮރެންސިކް ސައެންސްއާ ބެހޭގޮތުން މަޢުލޫމާތު ދިނުމަށްޓަކައި ބޭރުގެ 1
މާހިރަކު ފޮނުއްވައިދެއްވި .
15. ސަރުކާރުގެ ޚަރަދު
2005 ވަނަ އަހަރަށް ކޮމިޝަނުން ލަފާކުރި ބަޖެޓުގެ ޖުމްލައަކީ 1،465،592.00 ރުފިޔާއެވެ. އެ ބަޖެޓް މިނިސްޓްރީ
އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީއަށް ހުށަހެޅިއިރު ކޮމިޝަންގެ ސްޓްރެޓެޖިކް ޕްލޭނާއި އޮޕަރޭޝަނަލް ޕްލޭން
ތައްޔާރުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ހިނގަމުން ދާތީ އެ ޕްލޭންގެ ދަށުން ރާވަންޖެހޭ އެއްވެސް ޕްރޮޖެކްޓެއްގެ ޚަރަދެއް ބަޖެޓުގައި
ހިމަނާފައި ނުވާކަމާއި، އެމަސައްކަތް ނިމުމުން އެމަޢުލޫމާތު ފޮނުވާނެކަމުގައި ބަޖެޓާއެކު 10 އޯގަސްޓް 2004ގައި އެ
މިނިސްޓްރީއަށް ފޮނުވި ސިޓީއިން އެންގުނެވެ. އަދި މީގެ އިތުރުން ތިރީގައިވާ ކަންތަ އްތައްވެސް އެސިޓީގައި
ފާހަގަކޮށްފައިވާނެއެވެ.
• ކޮމިޝަންގެ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ތެރޭގައި ތަޙްޤީޤްކުރުމުގެ އިތުރަށް އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ޤަރާރުތަކާއި
މުޢާހަދާތައް ދިރާސާކުރުމާއި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭގޮތުން މީހުންގެ މެދުގައި ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކޮށް އަދި
މިކަމާބެހޭގޮތުން ދިރާސާކުރުންވެސް ހިމެނޭކަމާއި، އެ ކަންކަމަކީ އެކަށީގެންވާ ބޮޑެތި ޚަރަދު ހިނގާނެ
ކަންކަމަށް ވެފައި އެ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް މަދުވެގެން ބަޖެޓުގެ އެހެން ހުރިހާ އައިޓަމްތަކާ އެއްވަރުގެ ޚަރަދު
ނުކުރެވެނީނަމަ ކޮމިޝަނުގެ މަސްއޫ ލިއްޔަތުތައް އަދާކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ މަސައްކަތް ކުރެވިފައިވާ ކަމަކަށް
މާލީ ނަޒަރަކުން ބަލާއިރު ނުވާނެކަމަށް ވުމާއިއެކު، 2005 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރި 1.5 މިލިއަން ރުފިޔާ،
މަސްއޫލިއްޔަތުތައް އަދާކުރުމަށް ބޮޑު ޚަރަދެއް ކަމުގައި ނުބެލެވޭކަމާއި، މީގެ އިތުރުން ބޭނުންވާ ފައިސާ
ޔޫއެންޑީޕީ އާއި އަދި ބައެއް ޤައުމުތަކުން ލިބޭތޯ މަސައްކަތް ކުރާނެކަމަށް.
• ބަޖެޓް ހުށަހެޅިއިރު ކޮމިޝަނާބެހޭ ބިލް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ވުމާއިއެކު ބިލް ފާސްވުމުން ވަރަށް ބޮޑު
ބަދަލު ބަޖެޓަށް އަންނާނެކަމަށް.
65

2005 ވަނަ އަހަރުގެ ކޮމިޝަނުގެ ބަޖެޓަކަށް ސަރުކާރުން ކަނޑައެޅުއްވީ 1،413،817.00 ރުފިޔާ އެވެ. ނަމަވެސް،
ކޮމިޝަނުގެ ހުށަހެޅުންތަކާ ގުޅިގެން އެކިފަހަރު މަތިން މި އަދަދު ވަނީ އިތުރު ކޮށްދެއްވައިފައެވެ. މިގޮތުން 2005
ޑިސެމްބަރގެ ނިޔަލަށް ކޮމިޝަނުގެ ބަޖެޓަކީ ޖުމްލަ 1،464،753.65 ރުފިޔާ އެވެ. މީގެތެރެއިން 2005 ވަނަ އަހަރު
ޑިސެމްބަރގެ ނިޔަލަށް ޚަރަދު ކުރެވިފައިވަނީ ޖުމްލަ 1،190،996.36 ރުފިޔާއެވެ. މީގެ ތެރެއިން ޖުމްލަ
598،868.02 ރުފިޔާ ޚަރަދުވެފައިވަނީ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައާއި، ޢިމާރާތުގެ ކުއްޔަށާއި، ކަރަންޓާއި ފެނަށެވެ.
____
66